صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

مباحثات

بروز پیر مورخہ 5 اکتوبر 1998

(بمطابق 13 جمادی الثانی 1419 ہجری)

جلد 12 — شمارہ 10

سرکاری رپورٹ

مندرجات — صفحہ نمبر

مندرجات	صفحہ نمبر
1۔ تلاوت کلام پاک اور اس کا ترجمہ	1
2۔ نشانزدہ سوالات اور ان کے جوابات	15
3۔ اراکین اسمبلی کی رخصت	40
4۔ مسئلہ استحقاق	55
5۔ توجہ دلاؤ نوٹس ہا	63

صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

اسمبلی کا اجلاس، اسمبلی چیمبر پشاور میں بروز پیر مورخہ 5 اکتوبر 1998 بمطابق 13 جمادی الثانی 1419 ہجری صبح دس بجکر پچیس منٹ پر منعقد ہوا۔

جناب سپیکر، ہدایت اللہ چمکنی مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔

تلاوت کلام پاک اور اس کا ترجمہ

اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ۔ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۝

وَلَوْ يُعَجِّلُ اللّٰهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ لَقُضِيَ اِلَيْهِمْ اَجَلُهُمْ فَنَذَرُ الَّذِيْنَ لَا
يَرْجُوْنَ لِقَآءَنَا فِيْ طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُوْنَ ۝ وَاِذَا مَسَّ الْاِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنْۢبِهٖٓ اَوْ قَاعِدًا
اَوْ قَآئِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهٗ مَرَّ كَاَنْ لَّمْ يَدْعُنَآ اِلٰى ضُرٍّ مَّسَّهٗ كَذٰلِكَ زُيِّنَ لِلْمُسْرِفِيْنَ
مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ۝ وَلَقَدْ اَهْلَكْنَا الْقُرُوْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوْا وَجَآءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ
بِالْبَيِّنٰتِ وَمَا كَانُوْا لِيُؤْمِنُوْا كَذٰلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِيْنَ ۝ ثُمَّ جَعَلْنٰكُمْ خَلٰٓئِفَ فِي
الْاَرْضِ مِنْۢ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُوْنَ ۝ (سورة یونس آیت نمبر_10)

(ترجمہ) که الله پاک خلقو ته په عذاب ورکولو کښې هم داسے تلوار کولے څومره چه دوئ د ښیګړے په حقله تلوار کوی نو د دوئ اجل به پخوا پوره شوے وو۔ نو مونږ هغه خلق چه زمونږ د ملاقات امید نه لری پخپله سرکشئ کښې سروهلی بروهلی پریږدو۔ او کله چه په بنی آدم سخته راشی نو هغه وختے مونږ بلی هم په ملاسته هم په ناسته او هم په ولاړه خو بیا چه مونږ ترے نه تکلیف لرے کړو نو داسے (په مخه) روان شی لکه چه ده هډو چرے په دغه سخته کښې مونږ رابللی قدر له هم نه وو۔ د غسے د حد نه تیریدونکو خلقو ته د هغوی کارونه ښانسته ښکاره کولے شی۔ او یقیناً مونږ ستاسو نه وړومبی ډیر نسلونه تباه کړی دی، هر کله چه هغوی د حد نه تیر شو او د هغوی خپل پیغمبران ورته د سرکندو دلیلونو سره راغلل خو هغوی ایمان راوړونکی خلق نه وو۔ مونږه مجرمانو خلقو له هم دغسے سزاګانے ورکوو۔ بیا مو د هغوی نه پس تاسو د زمکے په مخ باندے نائبان کړئ چه اوګورو چه تاسو څنګه څنګه کارونه کوئ۔

جناب نجم الدین: پوائنٹ آف آرڈر، سر۔
جناب سپیکر: جی نجم الدین خان۔
جناب نجم الدین: سر! زه دا درخواست کومه، زمونږ د دیر کوهستان نه نن واړه واړه ماشومان، چه سو کلومیټر نه څه پیدل راغلی دی او څه په گاډو کښې راغلی دی۔ دوئ په مډل سکول کښې سبق وائی۔ بهر په دے سړک کښې ستاسو د اسمبلئ په مخکښې ولاړ دی۔ هغه رجسټر ئے هم د ځان سره راوړے دے چه په کوم کښې استاذان حاضری لگوی۔ هغوی دا وائی چه تر اوسه پورے زمونږ سکول له استاذان نه راځی۔ زمونږه تعلیمی حالات دومره خراب شو۔ زه صرف ستاسو په وساطت سره دا وایم چه مخکښې هم جی په دے اسمبلئ کښې ما دغه پوائنټ اوچت کړے وو چه په دے رجسټر کښې ما دستخط کړے دے چه دلته دے سکول کښې استاذان نشته۔ زمونږ په علاقه کښې په اکثر سکولونو کښې نه وی۔ زه دا رجسټر تاسو له دراوړمه او ستاسو مخے ته ئے ایږدمه چه تاسو د دے پخپله Checking اوکړئ او د دے حکومت دے ارکانو ته هدایت اوکړئ چه د دے غریبانانو څه حالات معلوم کړی۔
جناب سپیکر: مخکښې دوئ پاځیدلی وو جی۔
حاجی بهادر خان: جناب سپیکر صاحب! زه ستاسو توجه یو اهم مسئلے طرف ته راګرځوم چه پرون زما په حلقه کښې -------
جناب سپیکر: یو منټ صبر اوکړئ جی۔ ستاسو دا به لږ روستو واخلو چه روپے دے پسے که څوک خبره کوی نو هغه به -------
جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! نجم الدین خان چه ستاسو په وساطت سره کوم درخواست وړاندے کړو، د دغه مډل سکول چه په سوونو کلومیټره لرے د کوهستانی علاقے نه بچی راغلی وو، بهر ولاړ وو او جناب محترم وزیر قانون صاحب بیا مهربانی اوکړه چه هغه بچو ته ئے اوونیل چه تاسو یو طرف ته په آرام باندے کښینئ او د هغوی نه ئے یو څلور کسان ځان سره رادننه کړل۔ هغوی د ځان سره د سکول رجسټر هم راوړے دے جناب سپیکر، درخواست ئے هم راوړے دے او نجم الدین خان سره چه ما خبره

اوکړه، زما دا خیال وو چه ده سره به بهر دا خبره خکه کوؤ چه دے متعلقه ممبر دے۔ ده اوونیل چه دا خبره ما مخکښ په اسمبلئ کښ کړے ده، ما ورته په رجسټر کښ لیکل هم کړی دی او دا رجسټر پخپله د دے گواه دے چه هیډ ماسټر متعلقه پکښ په میاشتو میاشتو دستخطونه نه دی کړے۔ هغه بچی د دے سوری پُل سره غرمو ته ناست دی او هغوی دا وائی چه زمونږ د دے مسئلے څه حل نه وی راوتے نو مونږ واپس تلو ته تیارنه یو۔ ماشومان دی، نهر نهور دی، د سختئ سره مخ دی۔ لهذا زما ستاسو په وساطت سره عاجزانه التماس دے، اگرچه وزیر تعلیم صاحب خو نشته، نور ټول وزرانے کرام ناست دی دلته، چه د دے په سختئ سره نوټس واخلی چه دا بچی په اطمینان سره لاړ شی۔

جناب علی افضل خان جدون (وزیر قانون و پارلیمانی امور): جناب سپیکر! آپ کا-----

Mr. Speaker: Yes, let him ask.

جناب حمید الله: سر! داسے مسئله زمونږ د سکولونو هم ده۔ مونږه په وزیر تعلیم---

جناب سپیکر: نه، نه، Please take your seat. کښینئ جی۔ که د دے سکول باره کښ څه خبره وی، هغه اوکړئ۔

جناب حمید الله: دا د دے سکول باره کښ ده۔

جناب سپیکر: بس دا او وایه کنه جی۔

جناب حمید الله: دا سکول مونږه چیک کړے دے، دغه استاد پکښ نه وو، دلته په دے اسمبلئ کښ نه جی، د دے یو خبره زه خکه کومه چه دا یو برابر شی نو نور به ټهیک کیږی مونږ. به پرے بحث هم اوکړو او د هغے باوجود هغه استاد مونږ پورے خاندی۔ نو که داسے د خنده خبرے وی، که مونږ وزیر تعلیم صاحب له ورشو نو وزیر تعلیم صاحب وائی چه په دے کښ ستاسو څه کار نشته۔ وائی رولز دی نو په رولز نه پوهیږو چه دا رولز به څنګه شے وی؟

جناب سپیکر: جی، علی افضل خان صاحب۔

وزیر قانون: جناب سپیکر! شکریہ۔ یہ واقعی ان کا بڑا اہم پوائنٹ آف آرڈر ہے۔ میں بھی

جب صبح اسمبلی کی طرف آ رہا تھا غالباً پونے نو یا نو بجے تو اس وقت سکول کے بچے وہاں کھڑے تھے۔ میں نے یہ دیکھا کہ یہ بے چارے ہمارے نان پبلک سکول کی طرح ملیشیا کے پھٹے پُرانے کپڑوں میں تھے، تو میں وہاں رُک گیا یہ دیکھ کر کہ یہ بچے یہاں کس تکلیف میں ہیں؟ تو انہوں نے بتایا کہ اُن کے سکول میں عرصے سے ہیڈ ماسٹر صاحب وہاں نہیں جاتے اور ان کا سی۔ٹی ٹیچر بھی نہیں جاتا تو ان کو یہ تکلیف ہے اور انہوں نے یہ بھی کہا کہ ہم نے یہ شکایات کئی بار محکمہ کو کی ہیں اور ڈپٹی کمشنر تک بھی شکایات پہنچائی ہیں مگر ان پر کوئی عمل نہیں ہوا۔ پھر اتفاق سے جناب آنریبل منسٹر ایجوکیشن کمیٹی روم میں تشریف رکھتے تھے تو ان کی درخواست پر آنریبل منسٹر ایجوکیشن نے ان کے وفد سے ملاقات بھی کی ہے اور جو انہوں نے اپنے مطالبات لکھے تھے، ان کے بارے میں محکمہ تعلیم کے متعلقہ افسران کو اطلاع بھی کر دی گئی ہے اور یہ بھی کہا گیا ہے کہ ان لوگوں کے خلاف جو سکول سے غیر حاضر ہیں، اپنی ڈیوٹی پوری ادا نہیں کرتے ہیں، محکمانہ کارروائی بھی کی جائے گی۔ شکریہ جی۔

Mr. Speaker: Honourable Minister, please.

میاں گل اسفندیار امیرزیب (وزیر تعلیم): ما به چه کومه خبره کوله نو هغه علی افضل صاحب اوکړه خو ما پرے ډائریکټر سیکنډری ایجوکیشن ته لیکلی دی چه انکوائری پرے اوکړئ او زیات نه زیات دوه ورځو کښې ما له رپورټ راکړئ نو د هغے نه پس چه څه آرډرز وی نو هغه به مونږه ایشو کړو۔

جناب بشیر احمد بلور: سپیکر صاحب! زه به دا عرض اوکړم چه دوئ وائی چه مونږه انکوائری کوو نو پکار دا ده چه د انکوائری نه مخکښې پرنسپل صاحب دِ Suspend کړے شی ولے چه هغه به هلته موجود وی او انکوائری افسر به چه خی نو هغه به وائی چه زه خو موجود ناست یمه۔ هغه د Suspend کړے شی، د هغے نه پس د انکوائری اوشی چه هغه بیا Proved guilty شی نو بیا پرے ایکشن واخلئ او چه هغه ناست وی او هغه انکوائری کوی نو د هغه انکوائری به هیڅ فائده نه وی۔ زما به دا خواست وی هغه دِ مخکښې Suspend کړی، بیا دِ انکوائری اوکړی۔

وزیر تعلیم: سپیکر صاحب! تاسو ته به رولز معلوم وی چه د Suspension څه

دومره خاص فائده نه وی خکه چه تنخواه هغوی ته ملاویږی خو بهرحال ما ته په دے خبره باندے څه اعتراض نشته خو دوه ورځے چه ورکړے شی، په تادیٔ کښ یو کار سرے اوکړی، د هغے څه فائده نشته۔ دوو ورځو کښ چه صحیح انکوائری اوشی، ټول Facts به مخے ته راشی بیا چه څه ایکشن وی نو هغه به مونږه دوو ورځو کښ واخلو۔

جناب بشیر احمد بلور: چه یو افسر ناست وی په کرسیٔ نو د هغه خلاف انکوائری به څوک اوکړی او څنګه به ئے اوکړی؟ زما دا خواست دے چه هغه د Suspend کړی۔ تاسو وایئ چه تنخواه هم ورته ملاویږی نو بیا Suspension ولے نه کویٔ چه Suspension او شی نو بیا دِ د هغے نه پس انکوائری اوشی۔

بیګم نسیم ولی خان: محترم سپیکر صاحب! زما خیال دے چه علی افضل صاحب چه څنګه خبره اوکړله نو د هغے نه دا ظاهره شوه چه دویٔ دا تسلیمه کړه چه دا سړے نه دے راغلے او رجسټر چه کوم تاسو سره پروت دے، هغه رجسټر هم د وائی چه دا سړے غیر حاضر پاتے دے، نو دا نوره انکوائری که کویٔ نو هغه خو به د دے خلاف نور شواهد پیدا کویٔ او په نورڅه کښ به انکوائری کویٔ؟ په رجسټر خو دا ثابته ده چه دا سړے دوه میاشتے، یوه نیمه میاشت، درے میاشتے نه دے راغلے۔ کم از کم دغه خیانت یا دغه کوتاهی چه هغه کړے ده، په دغه لړ کښ بشیر خان چه کومه خبره کوی، هغه ټهیک ده۔ سرکاری افسر چه په کرسیٔ ناست وی، د هغوی خلاف انکوائری نه کیږی۔ دے ته پاکستان وائی۔ دا نه یورپین ملک دے او نه دا امریکه ده او نه دا چرته داسے دغه ملک دے چه په دے که به سړے ناست وی او د هغه خلاف به، پرائم منسټر ناست وی په کرسیٔ او د هغه خلاف سازش اوشی او هغه پرائم منسټر د کرسیٔ نه راکوز شی، دا داسے وطن دے چه واړه واړه بنکته خلق چه دی، افسران چه دی، د یو بل نه ویریږی۔ نه به پرے سکول کښ ماسټر په ده شکایت اوکړی، نه به پرے ګواهی ورکړی، نه به د سکول چپراسی د دے خلاف ګواهی ورکړی، نه به سکول کښ که هغه قاصد دے، نائب قاصد دے، هغه ګواهی ورکړی لهذا دا خو ګرانه خبره ده۔ دوه درے ورځو یا یوے هفتے

له نے Suspend کړئ او انکوائری اوکړئ۔ که انکوائری کښې بے گناه وی، را نے ولئ، بیا ئے کښینوئ، دا هاؤس به ترے معافی اوغواړی چه مونږ Suspend کړے وے او مونږ درنه معافی غواړو۔ خو که دا شے Prove شوے وی چه دا کومه خبره کیږی نو د ده Suspension چه دے، دا ډیر ضروری دے په دے مسئله کښې۔

جناب سپیکر: جی حاجی صاحب، دے سره متعلق خبره ده؟

جناب فتح محمد خان (وزیر جنگلات): او جی، هم دا خبره کومه۔ شکریه۔ دا خبره ډیره اهم ده او نن چه اسمبلئ کښې پیش شوه نو دا یوه ښه خبره نه ده۔ زه خو به دا وایمه چه دا هر څه که په هره محکمه که وی، یوازے په تعلیم کښې هم نه ده، خو زه چه څومره گورمه نو لاندے هغه خپلے محکمه والا خو په هغے کښې څه کارغرض لری هم نه او که یو منسټر غواړی نو د هغه سره څه اختیار نشته دے۔ څنگه چه اسفندیار باچا خبره اوکړه، Suspension نه مطلب څه وی؟ هغه سړے به لرے کوی که انکوائری کوی۔ انکوائری هم څوک د هغه خلاف نه کوی، چه څومره انکوائری کیږی، هغه سړے بری کیږی او که نے کړئ نو د هغه هیڅ نقصان نشته۔ هغه سړے تنخواه اخلی، ښه مزے کوی او هغه نور ویریږی، هغه پوهیږی چه که په دے سړی مونږه نن گواهی اوکړه او سبا به بیا راځی، زمونږ سره به بد کوی۔ هم دغه کیس یوازے دے سکولونو کښې یا په نورو محکمو کښې نه دے، اوس دا خبره مجرمانو ته هم رسیدلے ده۔ چه هغه وانی چه پولیس غورځکه نه کوی، هغه وانی مونږه یو سړے اونیسو، جنگ ورسره اوکړو، ربړے ورسره اوکړو، سحر له چه مونږ گورو، هغه سړے په ضمانت بری شوے وی۔ د هغه هم څه سرزنش نه کیږی۔ نو دا یوه بُنیادی مسئله ده۔ دے کښې قانون سازی کول غواړی۔ دا زه چه اکثر خبره کوم زه وایمه چه زمونږه د ټولو ممبرانو او زمونږ د ټولے اسمبلئ توجه قانون سازئ ته یا بنیادی خبرو ته شی نو دا خبرے هله حل کیدے شی جی۔

سپیکر: دے کښې یوه خبره دا ده، تاسو که نوټ کړے وی، تاسو ته دلته ی یو قسم Prima facie documentary proof راوړے دے۔ دویمه

خبره دا ده چه ممبرانو صاحبانو، حمید الله خان پکښې دا اوونیل چه مونږ په دے باندے مخکښې په اسمبلۍ کښې ډیر بحث کړے دے او بیا اُلټا هغه ماسټران یا هیډ ماسټر، هر څوک چه دے، مونږ پورے خندہ کوی Meaning thereby چه دا خو تاسو خپل Powers دغه کوئ ۔ Best course خو به دا وی ، This is up to the honourable Minister and the Department, خو زما Suggestion به دا وی چه د هغه ترے نه لرے کړئ Immediately او Suspend ئے کړئ، بیا پرے انکوائری کوئ که څه کوئ، هغه پرے بیا اوکړئ، خو د دوئ څه دغه اوکړئ۔

وزیر تعلیم، جناب سپیکر صاحب! ما له که لږه موقع راکړئ۔ خبره دا ده جی چه دا Facts چه دی، دا زما په علم کښې یو پنځلس منټه مخکښې راغلل چه زه په پارلیمنټری پارټئ میټنګ کښې ناست ومه۔ را اووتمه، اول ما خبره واوریده، ډائریکټر ما یولس بجے راوغوښتو چه راشی چه اول د خبرے تحقیق اوکړی چه اوس دا رجسټر راغلے دے، د کوم خائے نه راغلے دے؟ لږ شانتے سوچ اول سرے اوکړی، بیا کار اوکړی نو د هغے --

جناب سپیکر، تی بریک نه پس ---

وزیر تعلیم، مونږه اصل کښې بد قسمتی دا وی چه اول گزار اوکړو، سوچ بیا روستو کوو۔ نو لږ شانتے په دے باندے زه خان عالم کومه نو بیا چه څه فیصله وی، هغه به انشاء الله صحیح کومه۔

جناب سپیکر، سلیم خان، دے باره کښې څه خبره ---

جناب سلیم خان ایډوکیټ، جی بالکل بالکل، دے باره کښې ---

جناب سپیکر، هم دے باره کښې، نو دیر کښې ستاسو ---

جناب سلیم خان ایډوکیټ، دا یو پوائنټ، دے ممبرانو صاحبانو دا خبره اوکړه، رجسټر ئے راوړو او بیا وائی چه دا رجسټر د کوم خائے نه راغلے دے؟ دا خو مطلب دا دے چه د ممبرانو توهین دے۔

جناب سپیکر، خیر دے، کتل پکار دی، کتل پکار دی---

وزیر تعلیم، مہربانی کوئ هره یوه خبره خپل توهین مه گنړئ۔ دا خو ---

جناب سپیکر، نه نه، دا هیڅ توهین نه دے۔ پکار دا ده چه تاسو یولس بجے په تې بریک کښې هغوی را اوغواړئ او بیا ورسره خبره اوکړئ۔

جناب فرید خان طوفان، سپیکر صاحب! بالکل دا خبره خلاصه ده۔ زه د دے مسئلے متعلق خبره نه کوم خو آنریبل منسټر صاحب یوه خبره اوکړه چه مونږه اول گزار اوکړو او بیا سوچ کوو، دا جی د چا کار دے؟ دا ټولے خبرے چه کوم دی، د دوئ طریقه څه ده چه اول به بل راوړی، اول به کالاباغ اعلان اوکړی بیا به ترے په شا شی۔

جناب سپیکر، جی، بہادر خان!

حاجی بہادر خان (مردان)، جناب سپیکر صاحب! زه یو اهم مسئلے طرف ته د ایوان خیال را گرځومه۔ پرون زما په کلی هاتیانو، لوند خوړ کښې څه کسان واده له تلے وو، غریبان خلق وو، ډیر ماشومان ماشومان بچی ورسره هم وو چه پکښې شپږ کسان په موقع مړه شو او دولس کسان شدید زخمیان دی او انتهائی په ما خو ډیر تکلیف په هغه وقت کښې تیر شو، حقیقت دلته زه وایم چه ډیر زیات تکلیف تیر شوے دے۔ خو زه ستاسو په وساطت دا دوخواست کوم چه د هغه مړو د پاره دعا اوکړو او چه کوم زخمیان دی، هغه د لوند خوړ هسپتال (مردان) کښې پراته دی، د هغوی دَ پاره دِ حکومت څه ریلیف ورکړی ولے چه هغه انتهائی غریبانان دی او بل پولیس والو ته دِ دا هدایت اوکړی چه د دے بس د پاسه کم از کم ماشومان چه کوم خائے کښې وی، چالان کوی د او ماشومان دِ ترے را کوزوی۔ زه تاسو ته خواست کومه چه -----

(اس مرحلہ پر مرحومین کے ایصال ثواب کیلئے فاتحہ خوانی کی گئی۔)

Mr. Speaker: Honourable Minister please.

وزیر قانون، جناب! یہ واقعی افسوسناک واقعہ ہے جس کیلئے میں آنریبل ممبر سے بھی گزارش کروں گا کہ اگر وہ میرے پاس تشریف لے آئیں تو میں اپنے چیمبر میں ان کے منے پولیس کے متعلقہ حکام سے بات کرلونگا تاکہ انصاف کا پورا موقع ان کو دیا جائے

اور کسی کے ساتھ ظلم نہ ہو۔

جناب سپیکر: اورنگزیب خان۔

جناب محمد اورنگزیب خان: شکریہ، جناب سپیکر صاحب۔ جمعہ کے دن کی کارروائی میں آپ کو یاد ہوگا جناب سپیکر، کہ وزیر قانون، جناب علی افضل خان جدون نے یقین دہانی کرائی تھی اس ہاؤس کو کہ اگر صوبائی محکموں میں کہیں بھی خدمت کمیٹی کا دفتر ہو تو ہمیں پوائنٹ آؤٹ کیا جائے۔ جمعہ کو تو ہمارا سیشن تھا اور ہفتہ کے دن چھٹی تھی تو اس کے باوجود ہفتے کے دن کوہاٹ میں ایک میٹنگ ہوئی ہے اور یہ اخبار میں بھی آیا ہے کہ مردان میں بھی ہفتہ کے دن خدمت کمیٹی کی میٹنگ ہوئی ہے، میری Request ہے، وزیر صاحب تو چلے گئے ہیں تاہم جو وزراء صاحبان بیٹھے ہیں، کہ وہ اس کا نوٹس لیں اور ان محکموں کے خلاف یا خدمت کمیٹیوں کے خلاف ایکشن لیں۔

جناب سپیکر: جی، حاجی صاحب۔

حاجی محمد عدیل: جناب سپیکر! میں آپ کی اجازت سے ایک پوائنٹ آف آرڈر پر بات کرنا چاہتا ہوں، وہ تھوڑا سا مختلف ہے۔ جناب سپیکر! کل اتفاق سے آپ ہمارے ساتھ تھے اور ہم آپ کی قیادت میں تاریخی شاہی باغ گئے تھے، جناب بشیر خان صاحب بھی ہمارے ساتھ تھے۔ جناب سپیکر! آپ نے خود دیکھا ہے کہ اس باغ کی حالت کتنی خراب تھی، وہاں گندگی کے ڈھیر پڑے ہوئے تھے۔ جناب سپیکر! ایک طرف تو ہمارے لوگوں کو کوئی ایسی جگہ میسر نہیں ہے کہ ہمارے بچے، ہمارے کھلاڑی وہاں جائیں اور وہاں کچھ وقت قیام کریں، تفریح کریں، کھیلیں کودیں لیکن گزشتہ ایک ہفتے سے نیا ظلم ہوا ہے۔ وہاں آپ سے بھی ان لوگوں نے درخواست کی ہے کہ شاہی باغ میں داخلے کیلئے ایک روپیہ فیس مقرر کر دی گئی ہے۔ شاہی باغ ایک بہت وسیع علاقہ ہے، اس کے اردگرد آبادی ہے، راستے ہیں، سڑکیں ہیں اور وہاں سے بچیاں اپنے اپنے سکولوں کو انہی راستوں سے جاتی ہیں۔ دنیا بھر میں اگر Museum یا Zoo میں ہفتہ کے باقی دنوں میں فیس ہوتی بھی ہے تو چھٹی والے دن وہاں کے لوگوں کیلئے داخلہ مفت ہوتا ہے۔ ایک تو شاہی باغ میں طہماس خان سٹیڈیم پر تقریباً اڑسٹھ لاکھ روپے خرچ ہوئے ہیں، میں نے اپنی کٹ موشن میں بھی یہی بات کی تھی اور بجٹ تقریر میں بھی ذکر کیا تھا اور مجھ سے وعدہ کیا گیا تھا کہ ہم Investigate کریں گے۔ اس وقت تو سید علی شاہ صاحب وزیر نہیں تھے لیکن میں

نے ان سے کہا تھا کہ یہ آپ کا حلقہ ہے' اب یہ بہت ظلم ہے کہ شاہی باغ میں سے کوئی بچہ یا بچی صرف کراس کرتی ہے' وہاں مساجد بھی ہیں' نماز کیلئے کوئی جاتا ہے' وہاں چاروں طرف لوگ بیٹھے ہوتے ہیں اور ان سے ہر Entry کا ایک روپیہ چارج کرتے ہیں۔ کل آپ نے دیکھا کہ تقریباً ہزاروں بچے وہاں کھیل رہے تھے اور کتنے ہزار روپے ان سے لئے گئے ہوں گے؟ یہ ایک نئی بات ہے کہ بجائے اس کے ہمیں سہولت دیں' الٹا ہم سے ٹیکس لیا جاتا ہے اور پھر یہ کہا جاتا ہے' جیسے ہمارے وزیر صاحب نے فرمایا ہے کہ ہماری میونسپل کارپوریشن کا چودہ کروڑ روپے بجلی کا بل آتا ہے اورہمیں دو یا اڑھائی کروڑ روپے پانی پر ملتے ہیں لیکن ان سے پوچھیں کہ ہمارا جو Octroi ہے' یہ ہم کس لئے دیتے ہیں' یہ Octroi کس مد میں دیتے ہیں؟ جناب! Octroi اسلئے دیا جاتا ہے کہ اس کے بدلے آپ ہمیں Services provide کریں گے۔ یہ تو نہیں ہے کہ آپ کہیں کہ پانی کی مد میں ہمیں دو کروڑ روپے ملتے ہیں اور بجلی کی مد میں ہمیں ڈیڑھ کروڑ ملتے ہیں۔ ہم پر Octroi ہے' ہم پر پراپرٹی ٹیکس ہے' ہم ہر قسم کے ٹیکس دے رہے ہیں اور اس کے بدلے میں ہمارا حق ہے کہ ہم ان باغات میں جائیں' سڑکیں استعمال کریں' Sanitation کا انتظام آپ کے ذمہ ہونا چاہئے۔ تو ہمیں وزیر صاحب سے یہ یقین دہانی چاہئے' کیونکہ یہ ظلم ہے کہ لوگ باغوں میں جائیں' بچے باغوں کو کراس کریں' لوگ نماز پڑھنے کیلئے مساجد میں جائیں اور بچیاں اپنے سکولوں کو جائیں اور ان سے ایک روپیہ فی Entry چارج کیا جائے تو وزیر صاحب سے میری یہ استدعا ہے کہ آپ باغوں کو اچھا تو نہیں بنا سکتے لیکن پیسے وصول کرنے کا ہر طریقہ آپ ایجاد کر سکتے ہیں۔ شکریہ۔

Mr. Speaker: The first hour of the Session is always Questions' Hour.

نو هغے ته سوچ کویٔ، زه په هغه لاتن ځمه۔ جی بشیر خان، تاسو خو پرون هم هغوی سره په دے خبرے کړے وے۔

جناب بشیر احمد بلور، سپیکر صاحب! داسے خبره ده چه زمونږه حاجی عدیل صاحب اوفرمائیل، زمونږ خو دا Contention دے چه دا ماشومان بچی چه کوم سکول ته ځی او راځی، کم از کم دویٔ نه دِ دا پیسے نه اخستے کیږی چه کوم خلق لوبو له راځی، هغے له هم پکار نه ده چه څه Facility ورله نه رکوی، پکار ده چه څه Facility ورکوی وزیر صاحب نو بیا د هغے

Facility نه پس پیسے اَخلی نو بیا خیر دے۔ دا خو بالکل ناجائزه ده۔ هم دغه شانتے زما حلقه کښې وزیر باغ دے، آسیه پارک دے، هلته هم دغه شانتے خلق دی، داسے گندونه پراته دی، هیڅ Facility خلقو ته نشته۔ نو زه به دا خواست اوکړم وزیر صاحب ته چه پکار دا ده چه د شاهی باغ نه کم از کم دا Withdraw کړی۔ د کنگهم پارک نه یو روپئ اَخلی، هغے کښې ما ته ایډمنسټریټر وئیل چه مونږ زر روپئ روزانه خلقو نه اخلو، هغے باندے مونږ د هغے Improvement به کوؤ۔ خو خیر د جناح پارک یا کنگهم پارک، جناح پارک سهی، دے باندے هیڅ مونږ داسے هغه نه وی----

جناب عبدالسبحان خان(وزیر اطلاعات)، کنگهم پارک نه دے جی، جناح پارک دے۔

جناب بشیر احمد بلور، ما اووئیل جی، دا خو داسے څه خبره نه ده چه د چا پارک وی، هغه پارک چا جوړ کړے دے، پکار ده چه د هغه په نوم وی۔ دا نوم بدلول پکار دی خو خیر ----

جناب سپیکر، بس ٹھیک ہے جی، خبره کوئ کنه۔

وزیر اطلاعات، بیا خو پکار دا ده چه بیا نور چوکونه به هغه زاړه نومونه یادیږی۔

جناب بشیر احمد بلور، که تاسو څه وایئ دے باندے نو د جناح صاحب حیثیت نه کمیږی نه زیاتیږی د دے باغ په وینا باندے خو بهرحال ما دا عرض کولو چه هلته ----

وزیر اطلاعات، مونږ خو چرته په چرگانو چوک باندے اعتراض نه دے کړے۔

جناب بشیر احمد بلور، نه نه، مونږ اعتراض نه کوؤ، چرگانو چوک چا نه وو جوړ کړے۔ دا باغ خو کنگهم پخپله جوړ کړے وو او پکار دا ده چه د کنگهم په نوم وو خو تاسو وایئ نو مونږ ته اعتراض نشته۔

میاں افتخار حسین، جناب سپیکر صاحب! د اطلاعات وزیر ته تکلیف دے، خدا مخا دا خپل بانی متنازعه کوی، بل څه خبره خو شته دے نه او دے هسے په دے خبره باندے را پاڅیدو۔

جناب بشیر احمد بلور، نو زما به دا خواست وی وزیر صاحب ته چه هغه دِ Withdraw کړی دا خاصکر د شاهی باغ نه نو دا به ډیره مهربانی وی۔

Mr. Speaker: Honourable Minister please.

جناب یوسف ایوب خان (وزیر بلدیات): شکریہ۔ سپیکر صاحب! چونکہ پہلے کوئی ایسا نوٹس نہیں تھا' I am not fully in picture. جی Concept ایک آدھ روپیہ لینے کا Is not to make money but it is for the maintenance of that place. لوگوں کو سہولت ہو۔ میں نے Recently' اب اس پارک کا نام تو مجھے یاد نہیں ہے -----

جناب سپیکر: یوسف ایوب خان' ایک بات آپ سے عرض کروں کہ Maintenance میں نے کل اپنی آنکھوں سے دیکھی ہے۔ اگر آپ کہیں کہ -----

وزیر بلدیات: سپیکر صاحب! میں ایک عرض کرتا ہوں۔ یہ چیز ابھی ہم نے شروع کی ہے۔ نیا ایڈمنسٹریٹر یہاں Appoint ہوا ہے۔ اس کو ہم نے واضح طور پر کہا ہے کہ Political interference ہماری طرف سے بالکل نہیں ہوگی' یہ جو بالکل Sink کرنے والی کارپوریشن ہے' آپ اس کو تھوڑا سا Revive کرنے کی کوشش کریں۔ اسی سلسلے میں پچھلے دنوں اسمبلی سیشن سے پہلے ایک لیڈیز پارک ہے' اس کا نام مجھے یاد نہیں ہے' I am not familiar, 'پردہ باغ' ' وہاں ہم گئے ہیں' اس میں کافی Improvements کی گئی ہیں جی۔ میں تو ذرا دوپہر کو گیا تھا کیونکہ شام کو تو کافی رش ہوتا ہے لیکن اس وقت بھی ہم نے دیکھا کہ سینکڑوں کے حساب سے بچے ہیں' وہاں Swings لگائی ہیں' لائٹس لگائی ہیں' اس کی ذرا Long Scheme improvements کی ہیں۔ ہم خود یہ چاہتے ہیں کہ اگر کوئی Collection ہوتی بھی ہے تو Purely, hundred percent اسی باغ پر لوگوں کی سہولت کیلئے خرچ ہو۔ It is not for making money. شاہی باغ سے ایک روپیہ لے کر کارپوریشن جو Deficit میں جا رہی ہے' وہ تو پورا ہوگا ہی نہیں لیکن ہم دیکھ لیتے ہیں۔ میں ابھی اس پوزیشن میں نہیں ہوں کہ میں کہہ دوں کہ جی میں ختم کر دوں گا یا -----

جناب بشیر احمد بلور: جناب سپیکر! میں صرف یوسف خان کی بات کی تصحیح کرنے کیلئے' ریکارڈ درست کرنے کیلئے کہ آغا جی صاحب فرماتے ہیں کہ "پردہ باغ میں جتنی Improvements ہوئی ہیں' تو جب میں میئر تھا تو میں نے کی ہیں۔ آج کل کا جو ایڈمنسٹریٹر ہے' اس نے نہیں کی ہیں' یہ سب کچھ میں نے کی ہیں"۔ یہ میرے خیال میں رڈ درست کرنے کیلئے ہے۔

وزیر بلدیات، سر! آغا جی نے کافی اچھے کام کئے ہیں When he was Mayer over here ہم ان ہی سے گائیڈ لائن پشاور کے بارے میں لے رہے ہیں اور انشاء اللہ شاہی باغ کے مسئلے میں بھی میرا خیال ہے کہ ان کو بٹھاتے ہیں اور ان کا مشورہ ہمارے لئے بڑا قیمتی ہے۔

حاجی محمد عدیل، وہ DDAC کے چیئرمین ہیں اور آج تک میٹنگ نہیں بلائی۔ ان کو ایک 'سب کمیٹی' کا چیئرمین بنایا گیا ہے تو اس کی میٹنگ بھی نہیں بلاتے ہیں۔ انہوں نے ہم سے وعدہ کیا تھا کہ طہماس سٹیڈیم میں جو اڑسٹھ لاکھ روپے خرچ ہوئے ہیں' اس کی Investigation کریں گے۔ آج تک اس کی Investigation نہیں ہوئی۔ یہ ان کا حلقہ ہے۔ بات یہ نہیں ہے جی۔ بات اس طرح ہے کہ وزیر صاحب بتائیں کہ یہ ٹھیکے پر دیا گیا ہے اور ٹھیکہ پورے سال کا زیادہ سے زیادہ ایک لاکھ روپے کا ہوگا اور اس باغ میں' آپ نے کل دیکھا ہوگا کم از کم دس ہزار آدمی روز آتے ہیں تو جناب سپیکر' یہ کچھ لوگوں کے فائدے کیلئے سارا کام ہوتا ہے۔ اگر یہ ٹھیکہ دے دیا تو ایک لاکھ روپیہ سال کا ملے گا' وہ آدمی دس لاکھ روپے ہمارے بچوں کی جیبوں سے نکالے گا۔ جناب سپیکر! بات یہ نہیں ہے' دنیا میں کہیں بھی ایسے جو باغات ہیں بلکہ یہ ٹاؤن پلاننگ کا اصول ہے کہ آبادیوں کے درمیان آپ باغات بنائیں۔ ہمارے ہاں جو باغات ہیں' یہ ہمارا حق ہے کہ وہاں جا کر ان میں بیٹھیں کیونکہ ہم ٹیکس دیتے ہیں۔ میں نے آپ کو مثال دی ہے کہ یہ Octroi کیوں لیا جاتا ہے' اس کی کیا Justification ہے؟ Octroi کے بدلے میں آپ ہمیں Facilities provide کریں گے۔ یہ بات نہیں ہے کہ Octroi کسی دوسری مد میں ہے۔ جناب سپیکر! میں سمجھتا ہوں کہ اس ٹیکس سے مشکلات زیادہ ہوں گی۔ ٹھیکیدار کو فائدہ ہے' میونسپل کارپوریشن کو کوئی فائدہ نہیں ہے۔ آپ بتا دیجئے کہ یہ ٹھیکہ کتنے پیسوں پر دیا گیا ہے؟ میونسپل کارپوریشن کو سارے سال میں ایک لاکھ روپے ملیں گے اور شہریوں کی جیبوں سے کم از کم بیس' تیس لاکھ نکل جائیں گے۔ جناب سپیکر! اڑسٹھ لاکھ روپے ایک باغ پرخرچ ہوئے ہیں اور آپ جا کر اس کی حالت دیکھیں۔ انہوں نے جو اینٹیں لگائی ہیں' کل میں نے دیکھی ہیں' وہ سب ٹوٹ چکی ہیں تو پیسہ تو خرچ ہوتا ہے۔ وزیر صاحب بتائیں کہ اس باغ کی Maintenance پر ہر سال کتنا پیسہ خرچ کیا جاتا ہے؟ یہ باقاعدہ میونسپل کارپوریشن کے بجٹ میں شامل ہے لیکن وہ Maintenance کہاں ہوتی ہے؟ جناب سپیکر! میں سمجھتا ہوں کہ میرے بھائی' میں آپ سے کبھی غلط بات نہیں کرتا' میں

آج مطالبہ کرتا ہوں اپنے دوست یوسف ایوب سے کہ آج وہ کہیں کہ یہ ٹیکس نہیں لگے گا اور یہ جو باغ ہوگا' آزاد باغ ہوگا' ہر کوئی اس میں جا سکے گا۔ آپ کو ایک لاکھ روپیہ بھی نہیں ملے گا۔ اگر آپ کو دس' بیس یا چالیس لاکھ روپے ملیں تو پھر تو بات ہے۔ آپ نے ایک لاکھ پر ٹھیکہ دیا ہوگا اور ٹھیکیدار پچاس لاکھ روپے کما کر چلا جائے گا۔ شکریہ۔

جناب سید علی شاہ (وزیر مواصلات و تعمیرات)، جناب سپیکر صاحب! جیسا کہ حاجی عدیل صاحب نے فرمایا ہے کہ ٹھیکہ دیا گیا ہے' ٹھیکہ نہیں دیا گیا۔ جناح پارک اور شاہی باغ سے میونسپل کارپوریشن کے اپنے کارندے وصول کر رہے تھے۔ میری ایڈمنسٹریٹر صاحب سے اس کے متعلق بات ہوئی ہے' میرے پاس علاقے کے لوگ بھی آئے ہیں جو وہاں رہتے ہیں' جن کی لڑکیاں اور بچے بچیاں وہاں سے گزرتی ہیں' ان سے بھی لیا جا رہا تھا لیکن ہمارے ایڈمنسٹریٹر صاحب چونکہ یہاں کے لوکل نہیں ہیں' ان کو معلومات نہیں تھیں' میں نے ان کو بتایا تو انہوں نے ان لوگوں اور بچوں کو Exemption دے دی ہے لیکن اس کے بعد فیصلہ ہوا کہ سیشن کے بعد جناب وزیر صاحب' سیکرٹری صاحب اور ہم لوگ بیٹھ جائیں گے اور اس کے اوپر لائحہ عمل طے کریں گے اور انشاء اللہ تعالیٰ ایسی کوئی بات نہیں ہوگی' یہ ختم ہو جائے گا۔ اس سے ہماری ----

حاجی محمد عدیل، جناب! یہ ان کا حلقہ ہے اور ریکارڈ کیلئے کہ یہ اس ٹیکس کی جزوی حمایت کر رہے ہیں اور میں مخالفت کر رہا ہوں۔ (قہقہے)

وزیر مواصلات و تعمیرات، بات یہ ہے حاجی عدیل صاحب' کہ تھوڑا صبر کریں' بات تو سنیں میری۔ میرا حلقہ نیابت بھی ہے' میرے حلقے کے لوگ وہاں رہتے ہیں' اگر ان کو کوئی مسئلہ یا تکلیف ہوگی تو اس کا اثر مجھ پر بھی ہوگا اور ہم چاہتے ہیں کہ شہریوں کو خصوصاً ہمارے بچوں اور بچیوں کو تفریح کا سامان میسر کیا جائے۔ تو ہم لوگ شاہی باغ کی حالت' جیسا کہ ابھی عدیل صاحب نے کہا ہے کہ طہماس سٹیڈیم پر اڑتالیس لاکھ روپیہ لگا ہے یا اٹھانوے لاکھ روپیہ لگا ہے' ساٹھ لاکھ لگا ہے تو یہ پی ڈی اے نے کیا ہے۔ آپ ہمیں نہ کہیں بلکہ پی۔ڈی۔اے کے وزیر بیٹھے ہیں' ان سے انکوائری کروائیں۔ ہم سے یہ انکوائری کیوں کرواتے ہیں؟

وزیر بلدیات، سپیکر صاحب! اگر مجھے اجازت ہو تو میرا خیال ہے کہ This was not on a Call Attention, پوائنٹ آف آرڈر پر ہوئے ہیں' میرا خیال ہے ایک دم اتنی

Efficiency پاکستان میں نہیں ہے کہ مجھے Finger tips پر پتہ ہو کہ کتنے کا ٹھیکہ گیا ہے، کون کتنے پیسے Collect کر رہا ہے؟ حاجی صاحب نے دس کوئسچن پوچھ لئے ہیں اور مجھے تو اس چیز کا علم نہیں ہے۔ اگر ایک دو دن مجھے دے دیں، They are representatives from Peshawer, آغا جی کا حلقہ ہے، یہ بھی پشاور کے ہیں، بشیر خان، سب بیٹھ جاتے ہیں In the interest of people سب کچھ سامنے رکھ دیں گے۔ اگر آپ چاہتے ہیں اور سمجھتے ہیں کہ تھوڑا بہت ٹیکس دینے کی وجہ سے اگر اس باغ میں ایک واضح Improvement آ سکتی ہے تو I am sure you will support it your-self. اگر نہیں آ سکتی تو We will finish it but let us sit on a table and decide.

نشانزدہ سوالات اور ان کے جوابات

Mr . Speaker: Honourable Akram Khan Durrani to please ask his Question No. 108.

* 108 _ جناب اکرم خان درانی: کیا وزیرکھیل و ثقافت از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ

(ا) آیا یہ درست ہے کہ بنوں ہاکی سٹیڈیم کیلئے اسٹروٹرف کی منظوری ہوئی تھی اور اس پر کام بھی شروع ہونے والا تھا لیکن تاحال اس پر مزید پیشرفت نہیں ہوئی؛

(ب) اگر (ا) کا جواب اثبات میں ہو تو مذکورہ سٹیڈیم پر تاحال کام کیوں شروع نہیں ہوا، وجوہات بتائی جائیں؟

جناب عبدالسبحان خان(وزیر اطلاعات، کھیل و ثقافت): (ا) یہ درست ہے کہ بنوں میں ہاکی سٹیڈیم کیلئے وزیراعظم پاکستان کی ہدایت کےمطابق اسٹروٹرف کی منظوری ہوئی تھی۔ اسٹروٹرف مرکزی حکومت نے مہیا کرنا ہے اور توقع ہے کہ جلد ہی یہ ٹرف صوبائی سپورٹس ڈیپارٹمنٹ کو بنوں ہاکی سٹیڈیم میں بچھانے کیلئے فراہم کی جائے گی۔ اس سلسلے میں مرکزی حکومت سے بات چیت جاری ہے۔

(ب) مرکزی حکومت نے اسٹروٹرف چونکہ ابھی تک مہیا نہیں کی، اسلئے یہ اسٹروٹرف ہاکی سٹیڈیم بنوں میں بچھائی نہیں جا سکی۔ اس سلسلے میں مرکزی حکومت کو بار بار یاد دہانی کرائی جا رہی ہے۔

جناب محمد ایوب خان آفریدی: جناب سپیکر! اس میں میرا ایک ضمنی سوال ہے، اگر آپ اجازت دیں تو میں سوال کروں کیونکہ سوال تو پیش ہو چکا ہے۔ تو پھر اجازت ہے جناب؟

جناب سپیکر: اجازت ہے۔

جناب محمد ایوب خان آفریدی: جناب سپیکر! میرا وزیر موصوف سے ضمنی سوال ہے کہ ہمارے ایبٹ آباد میں بھی ٹرف کیلئے بھی منظوری ہوئی ہے لیکن تاحال اس پر کام شروع نہیں ہوا، تو میں یہ پوچھوں گا کہ اس کیلئے کتنی پیشرفت ہوئی ہے اور اس پر کام کب شروع کیا جائے گا، اگر نہیں ہوئی تو اس پر بھی مہربانی کر کے جلدی کام کیا جائے۔

وزیر کھیل و ثقافت: شکریه، سپیکر صاحب۔ گران ورور ایوب آفریدی چه کوم سپلیمنتری کونسچن اوکړو، تر څو پورے چه د بنوں تعلق دے نو هغے ته حو به انشاء الله دسمبر پورے دا ټرف اورسی۔ چونکه دا ټرف د فیډرل گورنمنټ سره تعلق ساتی نو انشاء الله مونږ به ایبټ اباد د پاره هم هغوی ته لیکو۔ بیا به Reminder ورکوو چه انشاء الله په ایبټ آباد کښی په هغے باندے هم کار اوشی۔

Mr. Speaker: Honourable Qaimoos Khan, MPA, to please ask his Question No. 242.

*242 _ جناب قیموس خان: کیا وزیر سیاحت از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ۔

(ا) آیا یہ درست ہے کہ مالم جبہ (سوات) سکیم کئی سالوں سے بند پڑی ہوئی ہے؛

(ب) اگر (ا) کا جواب اثبات میں ہو تو مذکورہ سکیم کے بند ہونے کی وجوہات بتائی جائیں، نیز حکومت مذکورہ سکیم کو قابل عمل بنانے کیلئے اقدامات کرنے کا ارادہ رکھتی ہے؟

وزیر سیاحت: (ا) یہ درست ہے۔

(ب) مذکورہ سکیم منسٹری آف ٹورازم حکومت پاکستان نے پانچ مرتبہ مشتہر کروائی تاکہ اس کو چلایا جا سکے۔ اس کے بعد پرائیویٹائزیشن کمیشن نے بھی مذکورہ سکیم کو تین مرتبہ کیا جس کی تفصیل درج ذیل ہے:۔

(ا) 23 اگست 1995 میں میسرز۔ پارکس لمیٹڈ نے سب سے زیادہ 40.32 ملین

روپے کی بولی دی لیکن چند وجوہات کی بنا پر پرائیویٹائزیشن کمیشن نے یہ بولی مسترد کر دی۔

(۲) دوسری دفعہ 23 جنوری 1996 کو میسرز نیلم ہوٹل نے سب سے زیادہ 27 ملین کی بولی دی مگر پرائیویٹائزیشن کمیشن نے کم از کم بولی 50 ملین مقرر کی تھی، لہٰذا یہ بولی بھی مسترد کر دی گئی۔

(۳) تیسری مرتبہ 20 اگست 1996 کو مندرجہ ذیل آفرز موصول ہوئی:۔

(a) میسرز پارکس پاکستان لمیٹڈ (50 ملین روپے)

(b) میسرز نیلم ہوٹل پرائیویٹ لمیٹڈ (49 ملین روپے)

میسرز پارکس پاکستان لمیٹڈ نے پہلی قسط 14,47,410 روپے جمع کروا دیئے تھے مگر چند ٹیکنیکل وجوہات کی بنا پر وہ دوسری قسط جمع نہ کروا سکے، اب پرائیویٹائزیشن کمیشن نے میسرز پارکس پاکستان لمیٹڈ کا (Letter of Intent) منسوخ کرنے اور اس سکیم کو دوبارہ مشتہر کرنے کا فیصلہ کیا ہے تا کہ مذکورہ سکیم کو قابل عمل بنایا جا سکے۔

جناب قیموس خان: جناب سپیکر! د دے سوال په جواب کښې څه لمبا چوړا لونے Process نے بیان کړے دے۔ زما په خیال دا سکیم د زمانو نه شاړ پروت دے، د هغے هر څه خراب شو۔ هغه چنیر لفتونه چه کوم وو، هغه ټول زنګ شول۔ د وزیر صاحب نه زه صرف په دے کښې ضمنی یو دوه سوالونه تپوس کومه چه ما داسے اوریدلے دی چه دا سکیم نے PTDC ته حواله کړے دے، آیا دا درست ده؟ او د دے نه علاوه کوم روډ چه مالم جبه ته تلے دے، هغه ټول خراب شوے دے او د هغه روډ د جوړیدو دوئ څه بندوبست کوی؟

Mr. Speaker: Honourable Minister, please.

وزیر اطلاعات و سیاحت: قابل احترام سپیکر صاحب! دوئ چه کوم سوال اوکړو د پی ټی ډی سی متعلق نو پاکستان ټورازم ډیویلپمنټ کارپوریشن دا سکیم شروع کړے وو۔ بیا د دے پینځه پیرے ټینډر شوے دے۔ خو مونږ ته اوس دے کښې یو لیټر د فیډرل گورنمنټ نه ملاؤ شوے دے، انشاء الله ډیر زر به وزیر اعظم پاکستان د دے افتتاح له راځی او دا کار به سر ته رسی۔

Mr . Speaker: Honourable Mian Iftikhar Hussain , MPA , to please

ask his Question No. 662-

* 662 _ میاں افتخار حسین: کیا وزیر کھیل و ثقافت از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ۔۔
(ا) اباسین آرٹس کونسل کی تعمیر کب ہوئی اور اس کی نگرانی کون کر رہا ہے؛
(ب) مذکورہ کونسل کی رکنیت کا طریقہ کار کیا ہے اور تا حال اراکین کی تعداد کیا ہے؛
(ج) مذکورہ اراکین میں سے کتنے اراکین کسی کتاب کے خالق یا مصدقہ لکھاری ہیں' تفصیل فراہم کی جائے؛
(د) آیا نشتر ہال پشاور مذکورہ کونسل کے زیر نگرانی ہے' وضاحت فرمائی جائے؟

وزیر اطلاعات وثقافت: (ا) اباسین آرٹس کونسل (نشتر ہال) کی تعمیر 1988 میں ہوئی اور اباسین آرٹس کونسل سوسائٹیز رجسٹریشن ایکٹ 1960 کے تحت سال 1955 سے بطور پرائیویٹ ادارہ کام کر رہا ہے اور کونسل کے آئین کے مطابق کمشنر پشاور ڈویژن اس کا اعزازی صدر ہوتا ہے اور باقی عہدیداروں کا بذریعہ خفیہ رائے شماری ہر دو سال کے بعد انتخاب ہوتا ہے اور تمام امور کی نگرانی منتخب شدہ مینیجنگ کمیٹی کرتی ہے جبکہ مجلس عاملہ میں تمام ممبران حساب کتاب اور دیگر امور کی وضاحت اور منظوری دیتے ہیں۔
(ب) اباسین آرٹس کونسل کے قانون کے مطابق خواہشمند امیدوار جو فنون لطیفہ سے دلچسپی رکھتے ہوں' صدر اباسین آرٹس کونسل کو درخواست پیش کرتے ہیں اور صدر کی منظوری کے بعد رکنیت دی جاتی ہے۔ درخواست پیش کرنے سے پہلے درخواست پر کونسل کے دو اراکین کے دستخط بحیثیت تائید کنندہ اور تصدیق کنندہ ضروری ہیں۔ موجودہ وقت میں کونسل کے اراکین کی تعداد 140 ہے۔
(ج) کونسل کے ممبران میں شاعر' ادیب' موسیقار' مصور' ڈرامہ نگار' آرٹسٹ وغیرہ شامل ہیں۔ ان میں سے اکثر کئی کئی کتابوں کے مصنف ہیں اور نہ صرف علاقائی بلکہ قومی سطح پر شہرت رکھتے ہیں اور قومی ایوارڈ حاصل کر چکے ہیں۔ ان میں سے چند ایک نام مندرجہ ذیل ہیں:-

(ا) پروفیسر پریشان خٹک (تمغہ امتیاز' ستارہ امتیاز)	(16 تصانیف)
(۲) پروفیسر محسن احسان	(7 تصانیف)
(۳) پروفیسر خاطر غزنوی	(100 تصانیف)
(۴) پروفیسر پردل خٹک	(36 تصانیف)
(۵) پروفیسر محمد نواز طاہر	(13 تصانیف)

(۶) پروفیسر محمد شفیع صابر (11 تصانیف)
(۷) جناب مشتاق شباب (9 تصانیف)
(۸) جناب تاج سعید (12 تصانیف)
(۹) محترمہ زیتون بانو (تمغہ حسن کارکردگی) (8 تصانیف)
(۱۰) ڈاکٹر فضل دین خٹک (7 تصانیف)
(۱۱) سید رسول رسا (تمغہ حسن کارکردگی) (2 تصانیف)
(۱۲) پروفیسر نذیر (ایک تصنیف)
(۱۳) ارباب رشید احمد خان (2 تصانیف)
(۱۴) پروفیسر ڈاکٹر ظہور اعوان (4 تصانیف)
(۱۵) کرنل ریٹائرڈ ناز سرحدی (ایک تصنیف)
(۱۶) جناب غازی سیال (2 تصانیف)
(۱۷) جناب ہمیش خلیل (31 تصانیف)
(۱۸) جناب سید صابر شاہ صابر (4 تصانیف)
(۱۹) پروفیسر سید اشرف بخاری (ایک تصنیف)
(۲۰) قاضی حنیف اللہ حنیف (ایک تصنیف)
(۲۱) محترمہ وحیدہ عقور (4 تصانیف)
(۲۲) جناب زیڈ آئی اظہر (4 تصانیف)
(۲۳) حاجی حسین امیر فرھاد (4 تصانیف)
(۲۴) ڈاکٹر ناز درانی (2 تصانیف)
(۲۵) جناب یوسف عزیز زاہد (ایک تصنیف)
(۲۶) جناب عزیز اعجاز (ایک تصنیف)

(د) نشتر ہال پشاور کا نظم و نسق حکومت صوبہ سرحد نے 30 مارچ 1992 کو سرحد کونسل آف دی آرٹس پشاور کے حوالے کیا ہے جو محکمہ ثقافت صوبہ سرحد کا ذیلی ادارہ ہے۔ محکمہ ثقافت نے اباسین آرٹس کونسل کو نشتر ہال کی بالائی منزل میں دفاتر کیلئے جگہ فراہم کی ہے اور ان کی تقریبات کیلئے نشتر ہال بلا معاوضہ مہیا کیا جاتا ہے۔

میاں افتخار حسین: سپیکر صاحب! وزیر صاحب نه په دے کښې ضمنی سوال هم دے او لږ پکښې وضاحت هم چه اباسین آرټس کونسل ډیره زړه اداره ده او

تقریبا 1955 نه دا په وجود کښې راغلے ده۔ دوی نه ما غوښتے وو چه د دے ممبران څومره دی، د هغے نه هغه رنګ سوال دے او نه جواب دے۔ پکار ده چه پوره د ممبرانو لسټ نے راکړے وے۔ دوی پکښې د ممبرانو تعداد صرف 140 ښودلے دے په ترالیس کالو کښې، زمونږ په دے صوبه کښې هندکو دے سره شامله ده، پښتو ورسره ده، چترالی او اردو، د دے څلورو وارو ژبو ادیبان، شاعران او فنکاران به د دے ممبران جوړیږی نو چه په ترالیس کالو کښې صرف د دے 140 ممبران جوړ شو۔ آیا زمونږ په دے خطه کښې نه ادیبان شته، نه شاعران شته؟ زمونږ خو دومره زرخیزه زمکه ده او ډیر ښه ښه خلق دی۔ زما په دے کښې ضمنی سوال دا دے چه آیا دا د یو څو کسانو په ګرفت کښې نه دے چه دے کښې نور خلق نه پریږدی او دا خلقو ته رکاوټ جوړوی؟ بل سوال زما په دے کښې دا دے چه آخر دا 140 ممبرانو نومونه تاسو ولے نه دی ورکړے چه پته اولګی چه دا څوک دی؟ خکه چه دا یوه خبره هم پکښې کیږی چه په دنے کښې داسے خلق دی چه هغوی نه ادیبان دی، نه شاعران دی، نه فنکاران دی خو دوی صرف د ووټ د پاره خان هغے کښې ممبر کړے دے چه خپل تنظیم پرے جوړوی او د خپلے من مانئ فیصلے پرے کوی او هم دغه وجه ده چه د دومره کلونو نه پس اباسین آرټس کونسل مخکښې لا نه رو بلکه د زوال طرف ته روان دے۔ نو زه دا سوال ضمنی هم کوم او بیا ورسره خواست هم کوم که دا کمیټئ ته حواله کړی چه د دے Detail معلوم شی چه آیا دا په کوم ترتیب روان دے او څنګه روان دے؟ زه به هغے نه پس بیا خبره اوکړم که وزیر صاحب د دے وضاحت اوکړی جی۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! اس میں میرا بھی ضمنی سوال ہے۔

جناب سپیکر، جی۔

حاجی محمد عدیل، جناب! اس سوال کے جز (د) کے جواب میں کہا گیا ہے کہ "نشتر ہال کا نظم و نسق حکومت صوبہ سرحد نے 30 مارچ 1992 کو سرحد کونسل آف دی آرٹس پشاور کے حوالے کیا ہے جو کہ محکمہ ثقافت صوبہ سرحد کا ذیلی ادارہ ہے" تو جناب سپیکر، متعلقہ وزیر صاحب یہ بتائیں گے کہ یہ جو نشتر ہال ہے اور جس میں اباسین آرٹس کونسل کا یہ دفتر ہے تو یہ اباسین آرٹس کونسل کو اس کی اپنی پرانی جائیداد کے بدلے میں دیا گیا تھا یا یہ

کسی دوسرے ادارے کی بلڈنگ تھی؟ کیونکہ اباسین آرٹس کونسل کے پاس پشاور میوزیم کی پشت پر ایک بہت بڑی عمارت تھی اور حکومت نے وہ عمارت ان سے لے لی۔ وہاں پر آج کل ایک لائبریری بنی ہوئی ہے۔ تو اس کے بدلے میں یہ زمین دی گئی تھی اور اس زمین پر اس ہال کی تعمیر کیلئے فنڈز مہیا کئے گئے تھے لیکن بدقسمتی سے ایک وزیر صاحب کسی وقت اباسین آرٹس کونسل سے ناراض ہوئے تو انہوں نے "سرحد کونسل آف دی آرٹس" کے نام سے ایک ادارہ بنا کر جو کہ 100 % سرکاری افسروں پر مشتمل ہے، اس کے حوالے کر دیا گیا۔ تو جناب سپیکر، محترم وزیر صاحب یہ بتائیں گے کہ اباسین آرٹس کونسل کی یہ پراپرٹی کن وجوہات کی بنا پر 20 مارچ 1992 کو سرحد کونسل آف آرٹس کے حوالے کی گئی ہے؟ شکریہ۔

وزیر اطلاعات و ثقافت: شکریہ، سپیکر صاحب۔ افتخار حسین قابل احترام ممبر صاحب چه کوم سوال اوکړو، ډیر وزن دار سوال دے۔ د دے طریقه کار داسے دے چه چا ته ممانعت نشته۔ که څوک ممبرشپ اخلی نو هغه دِ آرټس کونسل صدر ته درخواست ورکوی۔ په هغے باندے بیا یو تائید او یو تجویز کننده وی او چه څوک چه کوم د هغے هغه اصول دی یا څه Criteria ده، په هغے باندے برابر راځی نو هغه د هغے ممبر شپ حاصلولے شی۔ دویمه خبره افتخار حسین صاحب اوکړه او دے کښې فنون لطیفه والا چه کوم ادیبان یا شاعران دی، Intellectuals څومره چه دی، هغوی دے کښې شاملیدے شی څه ممانعت ورته نشته۔ دوئ یوه خبره اوکړه چه دوئ ته لسټ نه دے ورکړے شوے نو که دوئ وائی نو زه به یو څو نومونه دوئ ته اووایمه او بیا به ورته لسټ هم ورکړمه چه کوم دے کښې ممبران دی۔ دے کښې ---

میاں افتخار حسین: جناب سپیکر صاحب! جوړے شپږیشت ممبران خو Already په دے لسټ کښې شته، دے کښې ما سره په جواب کښې شته دے۔ د دے نه بغیر چه 140 دی او تاسو وایئ چه د دے ممبرشپ اوپن دے، زه تاسو ته د دے متعلق ثبوتونه درکولے شم چه د دے ممبرشپ اوپن نه دے۔ دے کښې ډیرے خبرے په مینځ کښې شته دے چه هغه په داسے طریقه کول نه غواړی۔ هغه چه دننه سرے کښینی او Scrutiny اوشی چه رښتیا حقیقت څه دے؟ ځکه چه په دے کښې داسے نازکے خبرے که مونږ کوؤ نو د هغے شکل بدلیږی نو چه دننه

اوشی نو دا به ډیر ښه وی-

جناب پیر محمد خان(وزیر مال): هاؤس نه نے پښتوئ-

میاں افتخارحسین: هاؤس نه نے پښتوم نه خو چه کله میدان ته راشی، صفا خبرے دی، مونږ پښتولو والا نه یو- که پښتوئ، تاسو به نے پښتوئ- مونږه که وایو په داګه به نے وایو-

سید منظورحسین: جناب سپیکر صاحب! زه د محترم وزیر صاحب توجه دے اهم مسئلے طرف ته راګرخول غواړمه- دا آرټ کونسل پشاور دے، که آرټ سنټرز دی، که کمیونټی کونسل یا سنټرز دی، دے کښی د انتخاباتو مسئله هم دغسے ګنجلکه ده لکه څنګه چه میاں افتخارحسین صاحب اوفرمائیل نو مناسب به دا وی چه هم دا کونسچن کمیټئ ته اولیږئ او په دے باندے عمومی بحث اوشی او معلومات اوشی او دا شے ټهیک کړے شی- دا ډیره ښه خبره به وی-

وزیر اطلاعات و ثقافت: ما ته سپیکر صاحب، هیڅ اعتراض نشته که دا لاړ شی کمیټئ ته او که دوئ ورله کمیټی جوړه وی-

حاجی محمد عدیل: جناب سپیکر! پھر آپ ان کو ہدایت کریں کہ اس کمیٹی کے اجلاس میں مجھے بھی اطلاع دیں کہ میں بھی شریک ہو سکوں-

جناب سپیکر: ان کو بھی بلایا جائے جی-

وزیر اطلاعات و ثقافت: باز محمد خان د دے کمیټئ چئیرمین دے، هغوی ته---

جناب سپیکر: دوئ ته هم اووایئ-

وزیر اطلاعات و ثقافت: او، بالکل دوئ پکښی -----

جناب سپیکر: رااو به نے غواړئ-

وزیر اطلاعات و ثقافت: دوئ به راوغواړئ-

حاجی محمد عدیل: تھینک یو جی-

جناب سپیکر: چیئرمین صاحب ته به دا Request اوکړو، ډپټی سپیکر صاحب بیا راوغواړئ جی - Is it the desire of the House that Question No. 662 asked by Mian Iftikhar Hussain Khan, MPA, may be referred to

the Standing Committee on Sports and Culture. Those who are in favour of it, may say 'Yes' and those against it, may say 'No'.

(The motion was carried.)

Mr. Speaker: The Question is accordingly referred to the Standing Committee on Sports and Culture. Honourable Mian Iftikhar Hussain, MPA, to please ask his Question No. 663.

* 663 _ میاں افتخارحسین، کیا وزیر اطلاعات، کھیل و ثقافت از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ۔۔

(ا) رحمان بابا کمپلیکس پشاور کب تعمیر ہوا تھا،

(ب) مذکورہ کمپلیکس کی تعمیر کیلئے کل کتنی رقم منظور ہوئی تھی اور کتنی رقم تعمیر پر خرچ کی گئی تھی،

(ج) آیا یہ درست ہے کہ سابق صدر پاکستان، جناب فاروق احمد خان لغاری صاحب نے مذکورہ کمپلیکس کی عمارت کے سامنے ایک پارک تعمیر کرنے کا بھی اعلان کیا تھا،

(د) آیا پشاور شہر میں رحمان بابا کے نام سے کوئی بھی چوک منسوب کیا گیا ہے، اگر جواب اثبات میں ہو تو مذکورہ چوک کہاں ہے، نیز رحمان بابا کمپلیکس کی نگرانی کون کر رہا ہے، وضاحت فرمائی جائے؟

وزیر اطلاعات و ثقافت، (ا) رحمان بابا کمپلیکس پر کام مورخہ 15 دسمبر 1991 کو شروع ہوا تھا اور 28 فروری 1994 کو مکمل ہوا۔

(ب) کمپلیکس کیلئے 25.356 ملین روپے منظور ہوئے تھے جن میں سے مبلغ 17.356 ملین روپے حکومت سرحد سے وصول ہوئے جبکہ اس منصوبے پر کل مبلغ 25.797 ملین روپے لاگت آئی اور بقایا رقم وفاقی حکومت نے فراہم کی۔

(ج) محکمہ ہذا کو کمپلیکس کے سامنے پارک تعمیر کرنے کے متعلق کوئی ہدایت نہیں ملی۔

(د) حکومت کے کسی ادارے نے پشاور کے کسی چوک کو رحمان بابا کے نام سے منسوب نہیں کیا البتہ رحمان بابا ادبی جرگہ نے سورے پل (ریڈیو پاکستان پشاور کے قریب) چوک پر رحمان بابا سکوائر کی تختی نصب کی تھی۔ رحمان بابا کمپلیکس کی نگرانی اس وقت محکمہ دستاویزات قدیم و کتب خانہ جات کر رہا ہے۔

جناب فرید خان طوفان: جناب سپیکر صاحب! -----

جناب سپیکر: جی۔

جناب فرید خان طوفان: دا غلط دے جناب، میاں افتخار حسین خټک صاحب، میاں افتخار حسین خټک صاحب جی، په پبو کښې خټک نشته۔ (قہقہے)

میاں افتخار حسین: سپیکر صاحب! ښه ده چه فرید خټک صاحب د دے خبرے وضاحت اوکړو۔ زه به د دے وضاحت اوکړم چه ربښتیا خبره داسے ده چه دوئ حو پیدائشي خټکان دي خو زه اعزازي خټک یمه۔ د ټولو خټکانو جرګه شوے وه جي باقاعده، ما ته ئے پټکے په سر کړے دے چه میاں افتخار حسین اعزازي خټک دے نو دے د ویریږي نه چه -----

جناب فرید خان طوفان: دوئ دِ ترے نه ما اوباسي جي۔ د ټولو خټکو دِ شي، یو دِ ما ترے نه اوباسي۔

میاں افتخار حسین: دا جي میاں ګان ټول عمر د دوئ پیر خانه پاتے شوے ده۔ دوئ د ګزاره کوي۔ (قہقہہ) دا سوال د رحمان بابا د کمپلیکس په بابت کښې دے، زه د دے په وضاحت کښې یو خبره کول غوارمه چه دے باندے څه تقریباً درے نیم کروړه روپئ لګیدلے دي او دا عمارت هلته جوړ شوے دے۔ د هغے د خسمانے هیڅ بندوبست نشته۔ پي ډي اے جوړ کړو او د هغے نه پس Archives ته حواله شو۔ Archives والا وائي چه مونږ سره څه پیسے نشته دے۔ نو زه ضمني سوال په دے کښې دا کول غوارم چه آیا حکومت دے ته د Permanent grant ورکولو د پاره څه بندوست کوي؟ ځکه چه د دے نه بغیر ئے بله لار نشته دے۔

جناب فرید خان طوفان: جناب سپیکر صاحب! زه پکښې ضمني سوال کومه که ما ته اجازت وي۔

جناب سپیکر: جي۔

جناب فرید خان طوفان: زما د وزیر صاحب نه دا سوال دے چه رحمان بابا خو د پښتنو صوفي شاعر او ډیر لوئے بابا دے خو داسے د پښتنو نور بابا ګان هم زه یادومه۔ یو خوشحال خان خټک بابا یادومه چه داسے کمپلیکس چه کوم

رحمان بابا په مزارکښې جوړشوې دے، زه دا ضمنی سوال کول غواړمه چه آیا حکومت د خوشحال خان بابا مزار چه کوم ډیر په خسته حالئ کښې دے او هغے د پاره حکومت يو اعلان کړے وو نو آیا په هغے باندے د څه کارکولو د دوئ څه اراده شته، د هغے حالات درست کولو د پاره څه کار کوی او که نه؟

حاجی محمد عدیل: جناب سپیکر! میرا ضمنی سوال ہے۔ جناب سپیکر! یہ کمپلیکس میرے حلقہ انتخاب میں ہے اور اس میں ایک مسجد ہے' ہال ہے' لائبریری ہے' کینٹین اور دفاتر ہیں۔ جس زمانے میں اتفاق سے فنانس کا محکمہ میرے پاس تھا' تو اس وقت میں نے ایک Proposal دی تھی اور اس سے پہلے بھی جب میر افضل خان صاحب وزیر اعلیٰ تھے اور اس مرکز کے افتتاح کے سلسلے میں آئے تھے تو میری یہ تجویز تھی' چونکہ اس مرکز میں سال میں ایک یا دو دن تقریبات ہوتی ہیں عرس کے موقع پر اور باقی سارا سال یہ مرکز بالکل اجاڑ پڑا رہتا ہے' اس کے اردگرد کافی سرکاری زمین ہے جیساکہ میرے دوست نے کہا کہ پارک بنایا جائے' میری یہ تجویز تھی کہ اس میں اگر چند کمرے بنا دیئے جائیں کیونکہ اس پورے علاقے میں جناب' کوہاٹ روڈ سے لیکر اس پورے علاقے میں کوئی کالج نہیں ہے' تو میں نے کہا کہ اس میں عمارت بھی ہے' ہال بھی ہے' لائبریری بھی ہے' مسجد بھی ہے' کمرے بھی ہیں دفتر کیلئے' اگر اس میں چند کمرے اور بنا دیئے جائیں تو یہ ایک آرٹس کالج بن سکتا ہے اور اس وقت اس پر تھوڑا سا کام بھی ہوا تھا۔ کیونکہ سال میں دو یا تین دن اس میں عرس ہوتا ہے' باقی اس عمارت میں وہاں نشہ کرنے والے لوگ بیٹھتے ہیں' تو میں متعلقہ وزیر صاحب سے درخواست کروں گا کہ جو Proposal ایک زمانے میں حکومت کے پاس تھی کہ اس کو ایک کالج میں تبدیل کیا جائے تاکہ اس سے کچھ فائدہ اٹھایا جائے اور اسے رحمان بابا ڈگری کالج کے نام سے موسوم کیا جائے' تو کیا اس تجویز پر کچھ کام ہو رہا ہے کہ نہیں ہو رہا ہے؟

جناب سپیکر: جان محمد خان!

جناب جان محمد خٹک: سپیکر صاحب! دا د خوشحال بابا د مزار خبره اوشوه نو ستاسو علم کښې دا خبره راولو چه د هغے Already آرکیټیکټ باقاعده څه پلان جوړ کړو، د هغے Presentation هم اوشو او په هغے باندے د ډسټرکټ کونسل نوښار نه د ایم اینډ آر فنډ چه کوم دے 3.5 ملین، د هغے Estimated cost دے، صرف هغے کښې دومره خبره پاتے ده چه سیکرټری لوکل

گورنمنټ وانی چه د دے Presentation به چیف منسټر ته کوؤ چه هغوی نے Approve کړی نو بیا به په هغے باندے ټینډر هم اوشی او کار به هم شروع شی- او زه د حکومت ډیر مشکور یم، ولے چه دا Process مونږه څلور پینځو میاشتو کښې دننه دننه اوکړو-

میاں افتخار حسین، جناب سپیکر صاحب! دے سوال بل شکل اختیار کړو- ما خو ونیل چه په ترتیب به پرے زه راځمه- د خوشحال بابا د مزار ګله زمونږ په زړه شته دے او هغه هم دغه رنګ ده چه څنګه د رحمان بابا، زمونږ د پښتنو د صوفی شاعر دا پوزیشن دے، هم داسے زمونږه د خوشحال بابا هم پوزیشن دے- د هغه چه کوم عمارت جوړ دے، د هغے چا تپوس نه دے کړے- د هغے د پاره هلته د Maintenance بندوبست نشته دے چه دا سلسله به هم روانه وی خو مونږ د Permanent بندوبست کولو خبره کول غواړو- د خوشحال بابا خبره به په بل سوال کښې په تفصیل سره راوچته کړو خو د رحمان بابا خبره چه کو ده، دا پیسه Already لګیدلے ده، اوس صرف د هغے دخصمانے بندوبست کول غواړی- چه لائبریری شته، جماعت شته، هال موجود دے، زمکه ورته مخامخ شته او لس لکهه روپئ دے د پاره منظورے شوے، دوئ سره پرتے شته دے نو په هغے کښې چه کوم پارک جوړول چه Attraction پکښې پیدا شی چه خلق ورته راځی، رحمان بابا طرف ته روډونه نشته، هلته درے نیم کروړه روپئ په بلډنګ اولګیدے خو د ټک راټک لار ورته نشته دے، هلته کښې د سړک بندوبست کول غواړی او دا یو ښه موقع ده- هغه روډ هغه رنګ جوړ دے، شته دے خو چه څنګه د رحمان بابا د شان مطابق وی چه هلته کښې خلق تلل کوی، حاضری کوی- تاسو ته زه د زړه په درد دا خبره کوم چه هغه ځائے نه اوس صرف د نشے خرڅولو مرکز جوړ شوے دے- ښه ښه ښانسته بلډنګونه صرف د نشے خرڅولو د پاره استعمالیږی نو د هغے د درد په لحاظ وایو چه رحمان بابا به آخر وانی چه دا کوم قوم ته پاتے وومه چه هغه رحمان بابا زمونږ د پاره ونیلے وو چه ___

چه په یو قدم تر عرشه پورے رسی
ما لیدلے دے رفتار د درویشانو

نو زمونږ دا وزیر صاحب شاعر هم دے، د دغے کمیونټی سره تعلق لری نو پکار دا ده چه په دے قدم اوچت کړی او عملی قدم پکار دے او په دے کښې هم ډیرے خبرے شته دے خو د دے نه پس ته که زه د دے سوال د جواب نه مطمئن شوم، ټهیک ده گنی بیا به پرے خبره اوکړم۔

جناب فرید خان طوفان: ما جی ---

جناب سپیکر: احمد حسن خان مخکښې پاسیدلے وو۔

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! ښه خبره دا ده چه جناب منسټر ادبی ذوق او شوق لری۔ دے اسمبلئ متفقه طور د امیر حمزه بابا شنواری کمپلیکس د جوړیدو یو قرارداد پاس کړے وو او کله چه جناب منسټر صاحب لا د دے اوسنی وزارت قلمدان نه وو سنبهال کړے نو هغه په دے جد و جهد کښې زمونږ سره شریک وو، نو زه د هغوی نه ستاسو په وساطت سره تپوس کول غواړمه چه د هغے قرارداد په رنړه کښې حکومت څه کارروائی کړے ده او که نے نه ده کړے نو د دوئ د هغے کمپلیکس د جوړولو په سلسله کښې څه اراده ده؟

جناب سپیکر: جی فرید خان۔

جناب فرید خان طوفان: جناب سپیکر صاحب! زمونږه مشر، جان محمد خټک صاحب زما د ضمنی سوال په جواب کښې خبره اوکړله خو زما سوال چه کوم دے نو هغه په خپل ځائے دے۔ ما په ضمنی سوال کښې پوښته کړے ده د وزیر صاحب نه، جان محمد خان چه کومه خبره کوی، دا چه کله زمونږه حکومتونه، د اے این پی او د مسلم لیک اتحاد ختمیدو نو د دے نه لس ورځے وړاندے د ایم اینډ آر نه د خوشحال بابا د مزار د پاره ما په سمرئ باندے Approval ورکړے دے او هغه پیسے چه کومے دی، زمونږ توقع دا وه چه دا شپږ میاشتے چه تیرے شوے، دا به په هغے باندے اولگی۔ زما سوال دا دے چه دا هغه ایم اینډ آر نه د کوم متعلق چه جان محمد خان خبره کوی، دا ټهیک ده چه دا به د ایم اینډ آر نه جوړیږی خو د ډسټرکټ کونسل د پیسو نه، نو د ډسټرکټ کونسل پیسے شته او په ایم اینډ آر باندے Approval هم شوے دے،

زما د حکومت نه سوال دا دے چه آیا هغه وخت چه کوم وخت مونږ او تاسو په شریکه په حکومت کښې ناست وو، ما As a Minister approval ورکړے وو، هغه Approval باندے لاندے کار تر اوسه پورے او نه شو، زما دا سوال دے چه په دے باندے کار شروع کیږی او که نه؟

Mr. Speaker : Honourable Minister, please.

جناب عبدالسبحان خان (وزیر اطلاعات و ثقافت)، شکریه، سپیکر صاحب۔ دے کښې څه سپلیمنټری Supplementary questions اوشو۔ که رحمان بابا دے او که خوشحال خان بابا دے او که د کوم قلم قبیلے سالاران او سرداران دی، د هغوی خدمت او د هغوی د مزارونو یا د ښودنے حفاظت، دا زه خپل مذهبی سره سره ملی فریضه هم ګڼړم خو زه یوه خبره کوم۔ زما افتخار ورور چه کومه خبره اوکړه، هغه په خپل ځائے، دوئ د پارک خبره کوی، مونږ سره د پارک د پاره څه Sanction نشته دے خو زه د حاجی عدیل دے تجویز سره % 100 متفق یم۔ حقیقت خبره دا ده که په دغه ځائے دغه ډیر لوئے بلډنګ دے چه په هغے باندے ډیره لویه سرمایه خرچ شوے ده، که دا د رحمان بابا په نوم باندے کالج شی یا څه Institution شی یا څه آرټ کالج شی نو دا ډیره موزوں او مناسب خبره ده۔ زما دے سره اتفاق دے۔ (تالیاں) او په ځائے د دے چه لکه زما دے ورور اوونیل چه تر څو پورے د هغے د Maintenance او د حفاظت خبره ده، چونکه افتخار حسین صاحب پخپله هم ډیر باذوقه سړے دے او دوئ زما پام اوګرځولو هغه طرف ته، نو زه پرون نه هغه بله ورځ پخپله د رحمان بابا مزار ته لاړمه، عموماً جی زمونږ د خلقو دا Mentality ده چه هغوی سرکاری املاکو ته نقصان رسول بس داسے دی چه لکه د خپل دښمن املاک تباه کوی خو هلته د آرکائیوز د طرف نه درے کسان څوکیداران مقرر دی او د هغے بلډنګ نے ډیر ښه طریقے سره حفاظت کړے دے بلکه هغوی له ما د خپل ذاتی جیب نه د شاباسئ په توګه باندے انعام هم ورکړو۔ نو زه د حاجی عدیل صاحب د دے خبرے سره، ځکه چه دوئ کوم تجویز پیش کړے دے نو هغے کښې وزن دے، که دوئ وائی نو زه به دوئ سره په هغے باندے کښینم او خبره به پرے اوکړو۔ د دوئ چه کوم تجاویز دی، هغه به ما له راکړی۔ د هغے

په رنړه کښې به پرے مونږ قدم پورته کړو چه د رحمان بابا دا نوم به هم پاتے شي، ورسره به لائبریری او هال هم محفوظ وی، دویمه خبره د خوشحال خان بابا متعلق دوئ اوکړه، نو دا چه کوم د ایم اینډ آر اوس منظوری شوے ده، نو د دے دویمے خبرے متعلق خو که د بلدیاتو نه تپوس اوکړی نو ښه به وی- زه په دے باندے هیڅ قسم Hesitation نه کوم ځکه چه کله سټوډنټ لائف کښې به مونږ تلو نو هغه ټائم کښې هیڅ قسم نه د خوشحال بابا څه مزار وو، نه کمپلیکس او نه لائبریری وه - جان محمد خان خټک چه کله د بلدیاتو چئیرمین شو، مونږ هم په ډسټرکټ کونسل کښې وو نو دوئ چه هغه کوم جد و جهد کړے دے، بیا ضیاء الحق صاحب نے راوستو او جونیجو صاحب هم او دوئ چه کوم هلته کښې ټاؤن یا لائبریری جوړه کړے ده نو هغه هم د ډیرے ستائنے وړ ده او انشاء الله العزیز زما د طرفه چه څومره کیږی نو داسے یو قسم به غفلت نه وی چه مونږ د دے پښتنو او د مسلمانانو او د خپلو اسلاف د یادگارونو حفاظت د خپل ایمان جز اوګنړو- تر څو پورے چه د احمد حسن خان کوم کال اټینشن باندے راغلے وو په هغه ټائم کښې، زه هغے کښې بالکل مرسته کوم ځکه چه حمزه بابا هم بابانے غزل دے او د هغوی یوازے نه چه ځنګه رحمان بابا د تصوف بادشاه دے نو داسے هغه هم په تصوف باندے کتابونه لیکلی دی او هغه د پښتنو شاعرانو د پاره یوه ډیره ښه لار لټولے ده، نو زه هغے کښې د دوئ سره مرسته کوم او بالکل د دوئ هغه خبره په خپل ځائے ده او زه به هغے کښې حتی الوسع کوشش کوم چه کوم دوئ داسے خبرے کوی نو زه به په هغے کښې د دوئ د نیکو تجاویزو او Proposals خیرمقدم کومه جی-

(تالیاں)

جناب سپیکر، زما خیال دے بس دا کافی شوه جی-

میاں افتخار حسین، په دے کښې جی یو بل ضمنی سوال دے- زه خو په دے خبره د وزیر صاحب مشکور یم چه د کالج په شکل کښې دوئ هلته د دے سره تائید اوکړو، یوه دا خبره چه دلته د ریډیو سټیشن پیښور سره نزدے رحمان بابا چوک په نوم باندے بورډ لګیدلے وو او د ډیرے مودے نه لګیدلے وو، دوئ ما ته د هغے جواب دا راکړے دے چه دا چوک مونږه د رحمان بابا په نوم کړے نه

وو نو دا خو تقریباً د کال دوه خبره ده، مونږ په خپلو سترګو دا بورډ اولیدو چه دغلته کښې لګیدلے وو او په دے نوم باندے مطلب مشهور شوے هم وو- دا سورے پُل چه مونږ ورته وایو او پیښور ریډیو سټیشن سره په خوا کښې د رحمان بابا په نوم باندے وو-

ارباب سیف الرحمان. د رحمان بابا سکوائر په نوم باندے-

میاں افتخارحسین. د رحمان بابا سکوائر، نو پکار دا ده چه په دے بابت کښې هم دوئ ما ته دا تسلی راکړی چه دغه بورډ به واپس اولګولے شی او دا د رحمان بابا په نوم باندے به وی جی-

جناب سپیکر. دا خو زما خیال دے چه اوس هم ورته رحمان بابا سکوائر وائی -

میاں افتخارحسین. وائی ورته جی خو دوئ هغه بورډ اخوا کړے دےاو -----

جناب بشیر احمد بلور. سپیکر صاحب! په 1992-93 کښې ما دلته As a Minister of C &W د باچا خان چوک، باچا خان سکوائر او د رحمان بابا سکوائر بورډ هم لګولے وو او دا مونږ Declare کړے وو خو نه پوهیږم چه هغه بیا کوم وخت چه دوئ Renovation کولو نو هغے کښې بیا هغه بورډ چا نه دے لګولے- مهربانی دِ اوکړی چه هغه بورډ دِ اولګوی-

Mr. Speaker : The Hounourable Minister, please.

وزیر اطلاعات و ثقافت. سر! افتخارحسین صاحب چه څنګه اووئیل، هغه شان به انشاء الله کیږی او آئنده دپاره ---- (تالیاں)

میاں افتخارحسین. تشکر-

Mr. Speaker : Honourable Abdur Rehman Khan, MPA, to please ask his Question No. 401.

* 401 _ حاجی عبدالرحمان خان. کیا وزیرکھیل و ثقافت از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ

(ا) آیا یہ درست ہے کہ سال 1993 تا سال 1997 منشیات و دیگر کیسوں میں گاڑیاں پکڑی گئی ہیں;

(ب) اگر (ا) کا جواب اثبات میں ہو تو مذکورہ گاڑیوں کی مکمل تفصیل فراہم کی جائے، نیز

اس وقت یہ گاڑیاں کہاں کھڑی ہیں؟

جناب عبدالسبحان خان(وزیر اطلاعات)، (ا) ہاں۔

(ب) گاڑیوں کی ضلع وار تفصیل اسمبلی لائبریری میں ملاحظہ ہو۔

حاجی عبدالرحمان خان، ما ترے تپوس کړے دے چه 1993 نه تر سال 1997 پورے په منشیات او دے نورو کیسونو کښ څومره موټرے نیولے شوے دی نو دوئ په پیښور ډسټرکټ کښ ښودلے دی چه پینځه پنځوس، پینځه پنځوس ولاړے دی۔ کوم خانے کښ ولاړے دی؟ تفصیل ئے نه دے راکړے۔ وائی چه تهانړه کښ ولاړے دی۔ نو دا کومه تهانړه کښ ولاړے دی؟ دا زما ضمنی سوال دے چه دا کومه تهانړه کښ ولاړے دی او بیا داسے چه راځئ تاسو اوګورئ په هر خانے کښ دا تقریباً 161 ئے لیکلی دی چه په تهانړه کښ ولاړے دی، دا په کومو تهانړو کښ ولاړ دی او بل خائے کښ ئے لیکلی دی چه نوشهره کښ مونږه اته په سُپردارئ ورکړی دی۔ آیا د سپردارئ دا آرډر چه وو نو دا کینسل شوی نه وو، او که وو؟ که کینسل شوے وی د سپردارئ آرډر، نو بیا دا دوئ په کوم قانون کښ ورکړل؟

جناب سپیکر، دا عبدالرحمان خان اتهانیس نه دی په سپردارئ باندے؟

حاجی عبدالرحمان خان، نه جی، آتھ دی۔

جناب سپیکر، اتهانیس دی زما خیال باندے۔

حاجی عبدالرحمان خان، نوښار کښ آتھ دی جی۔

جناب سپیکر، ټوټل اتهانیس دی۔

حاجی عبدالرحمان خان، دا د نوښار دی، ټوټل اتهانیس دی، ما یو د نوښار دغه اوکړو جی۔

جناب سپیکر، ټول اتهانیس دی۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! ضمنی کوئسچن ہے۔ جناب سپیکر! اس قسم کا ایک سوال میں نے بہت پہلے بھی دیا تھا لیکن اس کا جواب مجھے نہیں دیا گیا بہرحال یہ اٹھائیس کون لوگ ہیں؟ ان کی تفصیل چاہئے کہ جن کو سپرداری پر یہ گاڑیاں دی گئی ہیں اور یہ کب سے دی گئی ہیں؟

Mr. Speaker: Honourable Minister, please.

وزیر قانون: جناب والا! یہ جو گاڑیاں نارکاٹیکس میں پکڑی گئی ہیں، تفصیلاً ان کا جواب اس پیپر میں ہے۔ اس میں یہ بھی ہے کہ جن کو ضمانت پر یا سُپرداری پر چھوڑ دیا گیا اور ایسے بھی ہیں جو ابھی تک زیر تجویز ہیں۔ جہاں تک انہوں نے ضلع نوشہرہ کی بات کی ہے تو جناب پچاسی گاڑیاں اس میں پکڑی گئی تھیں جن میں سے اب تک دس -------

جناب سپیکر: جی، ان کا مسئلہ یہ نہیں ہے۔ ان کا مسئلہ بالکل علیٰحدہ ہے۔ وہ فرما رہے ہیں کہ جو تھانوں میں ہیں، یہ نہیں بتایا گیا کہ کون کون سے تھانوں میں ہیں اور کہاں کہاں ہیں؟ ہر ایک تھانے کا علیٰحدہ علیٰحدہ نام آتا ہے، نمبر ایک۔ دوسرا وہ فرما رہے ہیں کہ یہ اٹھائیس گاڑیاں جو سُپرداری پر دی گئی ہیں، وہ لوگ کون ہیں؟ ضمانت والے علیٰحدہ ہیں، ضمانت پر جو دی گئی ہیں وہ تو علیٰحدہ ہیں، سُپرداری والے کیونکہ وہ مالک تو نہیں ہوتے، صرف ان کے پاس ویسے رکھ لیتے ہیں کہ یہ بس تمھارے پاس ہوں گی اور جب مالک پیدا ہو جائے یا کورٹ Decision کرے تو تب۔

جناب جان محمد خٹک: سپیکر صاحب! تاسو ته به علم وی دا خو د 1996 یا د 1995 نه د سپرداری سسټم ختم شوے دے چه سُپرداریٔ باندے به گاډی نه ورکوی۔

وزیر قانون: جناب! جہاں تک سپرداری کی بات ہے تو یہ قانونی مسئلہ ہے جو وہاں اپنے کوائف بتاتا ہے کہ میں اس گاڑی کا حقدار ہوں تو اس کی سپرداری میں دی جاتی ہے اور کچھ گاڑیاں ایسی ہوتی ہیں جن کے -------

حاجی عبدالرحمان خان: جواب نے -----

جناب سپیکر: یو منٹ، عبدالرحمان خان -

وزیر قانون: اور کچھ گاڑیاں ایسی ہوتی ہیں جن کے مالک اپنے آپ کو ظاہر نہیں کرتے، اس وقت وہ نہیں آتے اور یہ گاڑیاں سپرداری کے حساب سے ان لوگوں کو دی جاتی ہیں جو یہ ضمانت دے سکیں کہ ہم ان کو حفاظت سے رکھیں گے اور پھر قانون کے مطابق یہ بھی ہے کہ جتنی دیر وہ ان کو اپنے پاس رکھتے ہیں، ان کی Maintenance بھی ان مالکان سے لیتے ہیں جب ان کے اصل مالک آتے ہیں، تو اس لحاظ سے سُپرداری ایک Fair، ٹیکنیکل اور لیگل مسئلہ ہے اور وہ جن کو بھی دی جاتی ہیں سُپرداری میں تو وہ قانون کے

مطابق کورٹ دیتی ہے، تھانہ بذات خود، ایس ایچ او یا علاقہ افسر ان کو سُپرداری پر نہیں دیتا۔

حاجی عبدالرحمان خان: جناب سپیکر صاحب! -------

جناب سپیکر: عبدالرحمان خان! لږ تاسو خیر دے، صبر اوکړئ۔

حاجی عبدالرحمان خان: نه، مطلب مے دا دے چه دوئ په دے رسیدلے نه دی۔

جناب سپیکر: پوهه دے، په مطلب باندے پوهه دے۔ فتح محمد خان!

جناب فتح محمد خان (وزیر جنگلات): جناب! دا سپرداری چه ده نو څه وخت چه زما سره د ایکسائز اینډ ټیکسیشن وو نو په هغه وخت کښې ما پسے ډیر کسان راغلی وو او ما ته نے ونیل چه ګاډی ولاړ دی، تاسو مونږ ته دا ګاډی په سپرداریٔ باندے راکړئ۔ ما ورته ونیل چه په څه وجه باندے؟ نو راته نے اوونیل چه دا خو داسے ورکوی۔ نو ما ورته اوونیل چه دا خو ډیره غلطه خبره ده، دوئ داسے ولے ورکوی او مونږ نے تاسو له په څه بنیاد باندے درکړو؟ که بالفرض داسے وی او قانون کښې وی نو دا جناب، یو غلط کار دے۔ بهر نه یو Influential یا با اثر سړے راشی یا وکیل پکښې راغے او وائی چه مونږ ته نے په سپرداریٔ باندے راکړئ، ولے چه دا خو عامه طریقه ده، نو که فرض کړه دا وی هم، نو دا شے غلط دے او دا ختمول غواړی۔

وزیر قانون: جناب سپیکر صاحب! میں یہ جو --------

میاں مظفر شاه: جناب سپیکر صاحب! د منسټر صاحب د Information د پاره یوه خبره کوم چه د سُپرداریٔ څومره ګاډی چه وو نو د هغے متعلق پراونشل کیبینټ یو Decision کړے وو او دا نے فیصله کړے وه چه چا سره د سُپرداریٔ ګاډی دی نو هغوی له پکار دی چه هغه دِ پراونشل پول ته راولیږی او هیچ چا سره به د سُپرداریٔ ګاډی نه وی او په هغے باندے بالکل Ban وو، نو اوس دغه اتهائیس ګاډی په سپُرداریٔ باندے ولے دی؟

جناب سپیکر: جی عبدالرحمان خان، تاسو Clarification کولو۔

حاجی عبدالرحمان خان: زما په خیال چه په دے کښې د هائیکورټ فیصله هم وه چه په سُپرداریٔ باندے به ګاډی نه ورکوئ، دوئ ورکړی دی۔ زه د دوئ نه دا

تپوس کوم چه په کوم قانون مو ورکړی دی او چا له مو ورکړی دی؟ یو، او دویمه دا چه دا نور نے لیکلی دی، که تاسو اوګورئ، کوم دا ستره کیسونه چه ختم دی نو تاسو دا ستره کومو مالکانو له ورکړے دی؟ بنه بیا مو انیس ګاډی کستم له ورکړی دی، دا کستم له مو کوم ورکړی دی؟ سوال دا دے چه تاسو مونږ ته بتول تفصیل اوښایئ۔ جناب سپیکر صاحب! هسے بحث پرے بیکار دے، دا سوال کمیټئ ته حواله کړئ او دا بتول اصلی زر به د دے معلوم شی۔

حاجی محمد عدیل: جناب! میرا ضمنی سوال تھا کہ یہ اٹھائیس گاڑیاں کن لوگوں کو دی گئی ہیں؟

وزیر قانون و پارلیمانی امور: حاجی صاحب! آپ نے کچھ کہنا ہے؟

حاجی محمد عدیل: جو کہنا تھا' وہ میں نے کہہ دیا لیکن دوبارہ آپ کیلئے کہہ سکتا ہوں' ہو سکتا ہے کہ آپ نے سنا نہ ہو کہ یہ اٹھائیس Important کون لوگ ہیں جن کو سُپرداری پر گاڑیاں دی گئیں؟ ان کے نام وغیرہ بتائیں۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب! گزارش یہ ہے' (پیر محمد خان' ایک منٹ) پہلی بات تو یہ ہے کہ ہائیکورٹ کے آرڈر کے بعد جو صورتحال ہے' اس کی نوعیت قدرے الگ ہے' جو ہائیکورٹ کے آرڈر سے پہلے کی تھی اور جناب' چونکہ جو سوال ہے' وہ 1993 تا 1997 ہے' تو چار سال کے عرصہ پر محیط اس دور کا ذکر ہے' اس کے بعد غالباً ہائیکورٹ کی Judgement آئی ہے' مجھے اس کا علم نہیں ہے کہ وہ کب آئی لیکن اس کے بعد صورتحال الگ ہو جاتی ہے۔ اس سے پہلے جو طریقہ کار ہوتا تھا' وہ بالکل قانونی تھا کیونکہ سُپرداری According to law ہوئی ہے' جس کو بھی ہوئی According to law ہوئی ہے۔ کسٹم کے بارے میں یہاں ذکر ہوا ہے جناب' تو یہ عام طور پر ہوتا ہے کہ وہ گاڑیاں جو Custom paid ہو کر نہیں آتیں' کسی اور طریقے سے آتی ہیں تو ان پر کسٹم والے اپنا Claim رکھ دیتے ہیں اور جب وہ تھانے میں آتی ہیں تو کسٹم والے' وہ راستے میں بھی کسی گاڑی کو پکڑ سکتے ہیں عام شاہراہ پر چلتے ہوئے بھی اور ان کیلئے کام اور آسان ہو جاتا ہے' جب وہ تھانے میں آ جاتی ہیں تو کسٹم والے اس وقت بھی آ کر اس پر اپنا Claim کر لیتے ہیں' وہ بھی ان کا Legal claim ہے' ہاں البتہ یہ بات ہے کہ جن کو ہائیکورٹ کے فیصلے کے بعد سپرداری ہوئی ہے یا ایسی سپرداری ہوئی ہے' جو سمجھا جاتا ہے کہ یہ غلط ہے

تو عبدالرحمان خان صاحب کا سوال بالکل درست ہے، اس کیلئے بے شک اس کو Appropriate Committee کے حوالے کر دیں تاکہ وہ اس کی چھان بین کر دے تاکہ یہ جو چورگزاری کا راستہ ہے، وہ ختم ہو سکے۔

Mr. Speaker: Is it the desire of the House that Question No. 401, asked by Haji Abdur Rehman Khan, MPA, may be referred to the Standing Committee on Home?

(The motion was carried.)

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it. The Question is referred to the Standing Committee on Home.

حاجی عبدالرحمان خان: سپیکر صاحب! ډیره مهربانی۔ د وزیر صاحب ډیره مهربانی۔

Mr. Speaker: Honourable Hameed Ullah Khan, MPA, to please ask his Question No. 508. Hameed Ullah Khan.

* 508 _ جناب حمید اللہ: کیا وزیر اعلیٰ از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ
(ا) آیا یہ درست ہے کہ تحصیل براول کی آبادی تقریباً چالیس ہزار افراد پر مشتمل ہے؛
(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ تحصیل میں 1962 میں تھانہ قائم کیا گیا تھا؛
(ج) آیا یہ بھی درست ہے کہ براول تحصیل ہیڈ کوارٹر بھی ہے؛
(د) آیا یہ بھی درست ہے کہ پولیس کیلئے رہائش نہ ہونے کے باعث پولیس والے خیموں میں رہتے ہیں؛
(ہ) اگر (ا) تا (د) کے جوابات اثبات میں ہوں تو حکومت پولیس والوں کی رہائش کیلئے عمارت تعمیر کرنے کا ارادہ رکھتی ہے؟

وزیر اعلیٰ (جواب وزیر قانون نے پڑھا): (ا) ہاں، تحصیل براول کی آبادی تقریباً چالیس ہزار افراد پر مشتمل ہے۔
(ب) ہاں، یہ بھی درست ہے کہ متذکرہ مکان 1962 میں سابقہ نواب دیر نے تحصیل ہیڈ کوارٹر کیلئے بنایا تھا جو اب بطور تھانہ استعمال میں لایا جا رہا ہے۔
(ج) ہاں، یہ بھی درست ہے کہ براول تحصیل ہیڈ کوارٹر ہے۔

(د) متذکرہ بالا بلڈنگ خستہ، بوسیدہ حالت میں موجود ہے اور انسانی رہائش کیلئے موزوں نہیں ہے اور یہ بھی درست ہے کہ پولیس جوان غیر سرکاری مکانوں یا خیموں میں رہ رہے ہیں۔
(ہ) ہاں، اس کا جواب مثبت ہے۔ اس مکان کو ADP سال 99-1998 بحوالہ CPO چھٹی انگریزی نمبر 58/C-11 تاریخ 3-1-98 کے ذریعے شامل کیا گیا ہے۔

جناب حمید اللہ: د تحصیل براول بارہ کښې په (ا) کښې وائی چه چالیس هزار آبادی ده، وائی چه ټهیک ده، زه هم وایم چه ټهیک ده۔ بیا ئے په جز (ب) کښې لیکلی دی چه دا تحصیل په 1962 کښې د تهانے د پاره جوړ شوے وو۔ نه سر، دا غلط شوی دی۔ دا تحصیل په 1862 کښې نواب صاحب جوړ کړے وو، اوس هغه بلډنګ وران شوے دے، ختم شوے دے، څه یکښې نشته خو تش په هغه خانے باندے دوئ خیمے او د لرګو څه جهونپړئ جوړے کړے دی او وائی چه دا تحصیل هیډ کوارټر هم دے۔ زما دا عرض دے چه دا د چالیس هزار آبادئ یو تحصیل دے او په دے تحصیل کښې د پولیس د پاره نه ګاډے شته، نه ئے آبادئ خانے شته۔ زه حیران دے ته یم چه دا خلق یا دا تهانه به څنګه کنټرول کیږی، څه به کیږی؟ په دے باندے ډیره ضروری خبره ده نو که منسټر صاحب څه اوکړی نو بهتره ده۔

Mr. Speaker: Honourable Minister, please.

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب! جہاں تک تھانے میں تعیناتی کا سوال ہے تو وہ تھانے جن میں اس کیڈر کے آفیسرز ہیں، وہ تو وہاں پہلے سے تعینات ہیں۔ جہاں تک گاڑیوں کی بات ہے تو پولیس کے پاس گاڑیوں کا زیادہ ہونا اشد ضروری ہے کیونکہ لاء اینڈ آرڈر کو Maintain کرنے کیلئے ان کے پاس اچھی گاڑیوں کا ایک اچھا سٹاک ہونا بہت ضروری ہے مگر کچھ کمی خامیوں کی وجہ سے اور کچھ بجٹ کی وجہ سے اور پھر خصوصاً مالی حالات کی وجہ سے اتنا ممکن نہیں ہے کہ تمام تھانوں میں بروقت اتنی گاڑیاں دی جا سکیں تاہم جن جن کو ضرورت ہے، یہ کوشش ہے کہ تمام تھانوں کو ان کی ضرورت کے مطابق گاڑیاں دی جائیں اور جہاں تک جناب، اس عمارت کی بات ہے، اگر وہ خستہ حالت میں ہے تو اس کیلئے بھی پولیس کی جانب سے 99-1998 کے حوالے سے سی پی او، پولیس نے ایک چھٹی محکمے کو لکھی ہوئی ہے تاکہ اس عمارت کو از سر نو تعمیر کیا جا سکے۔

جناب حمید اللہ: سر! زما یو عرض دے۔ د منسټرانو د پاره ځلور ځلور ګاډی شته او چه د تحصیل هیډ کوارټر دا تهانه ده او تهانه د 1962 نه جوړه ده او د هغے د پاره ګاډی نشته، په دے خبره نه پوهیږم، سر۔

حاجی محمد یوسف خان(وزیر پبلک آبنوشی): جناب سپیکر! -----

جناب سپیکر: دوئ خو وانی چه "اس کا جواب مثبت ہے۔ اس مکان کو اے ڈی پی سال 99-1998 بحوالہ سی پی او چھٹی انگریزی نمبر --------

جناب حمید اللہ: سر، زه خبره کومه۔ زه چه خپله خبره خلاصه کړمه---

وزیر آبپاشی: دا دوئ چه وانی چه منسټرانو سره ځلور ځلور ګاډی دی، دوئ دِ مهربانی اوکړی د هغے منسټر نوم دِ واخلی۔ مونږ سره خو ځلور ځلور ګاډی نشته۔

وزیر جنګلات: نو مونه دِ واخلی، د چا سره دی؟

جناب نجم الدین: زه به اوویمه۔ زه به نے ورته شمار کړمه، د یو یو منسټر سره ځلور ځلور ګاډی دی۔ یو د DDAC ګاډے دے، یو د محکمے ګاډے دے، یو د ده خپل ګاډے دے او درے درے د محکمو نه راغوښتے شوی دی۔ ولے غلطه خبره کوئ؟

جناب سپیکر: یو کار دے، داسے الزام لګول نه دی پکار او چه واین نو بیا نے باقاعده نوم اخلئ چه فلانے منسټر سره دی۔ داسے Categoric خبره نه دی کول پکار۔

جناب نجم الدین: تاسو ټولو ته معلوم دی سر، هسے سترګے پټوئ۔

جناب بشیر احمد بلور: زما دے کښې ضمنی سوال دا دے چه څنګه دوئ دا لیکلی دی چه ADP کښې دا 99-1998 بحواله چهټی سی پی او فلانه، د دوئ نه صرف دا ضمنی کونسچن دے چه آیا د اے ډی پی کوم سکیم دے کښې Reflect شوے دے، هغه پیسے مختص شوی دی او په دے باندے حکومت د کار کولو اراده لری او کله پورے به کار شروع کوی؟ دا جواب دِ راکړی۔

جناب سپیکر: که نور څوک خبره کوئ نو اوکړئ چه یو ځائے درله جواب درکړی۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب سپیکر! جہاں تک ایک وزیر کے پاس ایک سے زائد گاڑیوں کا تعلق ہے تو جناب آنریبل ممبر کو اس کا زیادہ پتہ ہوگا اور اگر وہ چونکہ Entitlement کے لحاظ سے وزیر کو وہی گاڑی ملتی ہے جو اس کے حصے میں ہوگی اور خصوصاً میرے پاس تو ایک گاڑی ہے اور میں حلفاً بھی کہہ سکتا ہوں کہ میرے پاس ایک گاڑی ہے۔

جناب بشیر احمد بلور: سر! میرا ایک ضمنی سوال تھا ------

جناب سپیکر: کیا حکومت ارادہ رکھتی ہے؟

وزیر قانون و پارلیمانی امور: آپ کا بہت اچھا ضمنی سوال تھا ----!

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! --------

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب! بات یہ ہے کہ یہ اے ڈی پی میں اگر کسی وجہ سے Reflect ہوئی ہے، میں نے اے ڈی پی ابھی نہیں دیکھی کہ اس میں Reflected ہے یا نہیں کیونکہ میرے پاس جناب، پولیس والوں کی چھٹی کا جو حوالہ ہے تو اس کے تحت اس کو اس میں شامل کرنے کو کہا گیا ہے اور اگر نہیں ہے تو نہ صرف یہ بلکہ میں یہ عرض کروں گا کہ پولیس والوں نے اس سال تقریباً باون تھانوں کی از سر نو تعمیر اور مرمت کرنے کیلئے لکھا ہے اور انشاء اللہ یہ پہلی ترجیحات میں ہوگی کہ اس کو اس میں شامل کیا جائے۔

جناب سپیکر: احمد حسن خان۔

حاجی محمد عدیل: جناب! Correction جی، Correction (تالیاں)

جناب سپیکر: احمد حسن خان۔ حاجی عدیل صاحب! احمد حسن خان مخکښې پاسیدلے وو۔

حاجی محمد عدیل: محترم وزیر صاحب نے جو بیان دیا ہے، وہ صحیح نہیں ہے کیونکہ جواب یہ ہے کہ اسے شامل کیا گیا ہے اور وہ کہتے ہیں کہ مجھے پتہ نہیں ہے کہ شامل کیا گیا ہے یا نہیں۔ یہ تو جواب ہے۔

جناب بشیر احمد بلور: سپیکر صاحب! میں بھی یہی کہہ رہا ہوں کہ اس کے بارے میں انہوں نے لکھ کر دیا ہے کہ وہ شامل ہوا ہے۔ ہم صرف یہ پوچھتے ہیں کہ اے ڈی پی میں تو ہم سے بھی ہزاروں سکیمیں لے کر شامل کر لی جاتی ہیں، تو آیا گورنمنٹ اس پر کام

کرنے کا ارادہ رکھتی ہے یا نہیں؟

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! ستاسو په علم کښې به هم وی خو زه د منسټر صاحب نه دا تپوس کوم، نن یو مظلوم سړے، یو شریف سړے تهانړے ته رپورټ درج کولو له نه شی تلے خکه چه خی نو بیا ورته وائی چه کاغذ راوړه، قلم راوړه، په گاډی کښې ډیزلو اچولو له پیسے راکړه، دا صورتحال وی او دا د هغه متعلقه پولیس افسرانو یا د عملے مجبوری ده۔ زه دا نه وایم چه دا هغوی بطور رشوت اخلی۔ هغوی د خپلے ډیوټئ د پاره په خلقو باندے دا بهته ایښودے ده۔ آیا د دے علم جناب منسټر صاحب ته شته که نشته دے؟ پولیس ته مو حواله نه کړی۔

جناب فرید خان طوفان: سر! زما ضمنی سوال دا دے چه دا منسټر صاحب، افضل خان جدون صاحب چیف منسٹر کے Behalf پر جوابات دے رہے ہیں، کل میں مردان جا رہا تھا تو ایک بس کے پیچھے لکھا تھا کہ " کبھی آؤ ناں مردان" تو میں چیف منسٹر صاحب سے کہوں گا کہ " کبھی آؤ ناں اسمبلی"۔ میں یہ پوچھنا چاہتا ہوں کہ وہ کبھی آئیں گے اسمبلی یا نہیں؟ (قہقہے)

جناب سپیکر: جی، علی افضل خان! حکومت ارادہ رکھتی ہے یا نہیں؟ اس بات کا جواب دے دیں۔ بس Simple سا جواب دے دیں۔

وزیر قانون: ہم گاڑیاں دے دیں گے اور جو احمد حسن خان نے کہا وہ کاغذات کو ----

Mr . Speaker: The sitting is adjourned for tea break and we will re-assemble at 12 O'Clock.

(اس مرحلے پر چائے کیلئے ایوان کی کارروائی آدھے گھنٹے کیلئے ملتوی ہوگئی۔)

(وقفہ کے بعد جناب سپیکر مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔)

جناب سپیکر: جی هاشم خان، تاسو څه وئیل؟

جناب محمد ہاشم خان (چارسدہ): جناب سپیکر صاحب! ما عرض کول غوښتل چه تاسو مخکښې خل سیشن کښې رولنگز هم ورکړی وو د خدمت کمیټئ په سلسله کښې او بیا د نن نه یو درے ورځے وړاندے وزیر قانون صاحب On the floor خبره کړے وه چه پس د دے نه به خدمت کمیټئ نه دفتر کهلاوئ

او نه به د هغوی خپلے سرگرمئ وی۔ نن‌ے اخبار چه تاسو اوگورئ نو په هغے کښ ئے لیکلی دی چه د چارسدے خدمت کیمټئ په هسپتال او په جیل باندے چهاپه وهلے ده او د هغے معائنه ئے کړے ده۔ نو وزیر قانون صاحب خو لا نه دے راغلے، نور وزیران صاحبان هم لا نه دی راغلی شاید چه دوئ اوس راشی، ما صرف دومره وئیل غوښتل چه دے سلسله کښ دِ دوئ مونږ ته وضاحت اوکړی چه اوس د دے قانونی او آئینی حیثیت څه پاتے شو؟ او د دے نه علاوه دا ده چه زمونږ ایم پی ایز سره په رولز آف بزنس کښ دا اختیارات شته چه هغوی هم د جیل معائنه کولے شی یا د هسپتال هم کولے شی نو د هغے سره هغوی Condemnation کړے دے، Condemn کړے ئے دی چه دا هغوی زیاتے کوی او هغوی پسے ئے سپورے ستغے او بد رد وئیلی دی۔ پکار دی چه تلل او دا دوئ چهاپے وهلے نو ما صرف دا عرض کولو۔

جناب سپیکر: جی، باچا صاحب۔

سید منظور حسین: محترم سپیکر صاحب! هاشم خان صاحب چه کومه خبره اوکړله، زه د دوئ په تائید کښ خبره کوم خو زما خپل خیال دا دے چه دا په کومو ضلعو کښ ------

اراکین اسمبلی کی رخصت

جناب سپیکر: یو منټ جی۔ زه خو وایم چه دا د رخصت درخواستونه دی، دغه اوکړمه زه، د هغے نه پس بیا تاسو خبره اوکړئ نو شاید چه څوک منسټر صاحب یا څوک راشی چه لږ ئے واوری۔ معزز اراکین اسمبلی نے رخصت کیلئے درخواستیں ارسال کی ہیں، اسمائے گرامی یہ ہیں۔ جناب غنی الرحمان صاحب نے 5-10-1998 تا 6-10-1998 اور جناب زرین گل صاحب نے 5-10-1998 تا 7-10-1998 تو

Is it the desire of the House that leave may be granted to the honourable Members?

(The motion was carried)

Mr. Speaker: Leave is granted.

جی منظور باچا صاحب، تاسو خبره کوله۔

سید منظور حسین : شکریه، سپیکر صاحب:- نو ما دا خبره کوله چه دا دویم رولنگ چه تاسو کوم ورکړے وو نو په هغے کښې تاسو په واضح الفاظو کښې د صوبے سره متعلق چه څومره آفیسرز دی، که هغه د پولیس سره متعلق دی، که نور ایډمنسټریټیو محکمو سره متعلق دی، تاسو دا هدایات ورکړی وو چه پس د دے نه به تاسو د خدمت کمیټئ سره هیڅ قسم له کردارنه ادا کوئ، د هغے باوجود دا کردار ادا کیږی، د هغے باوجود دا دفترے چه دی، لکه مردان کښې د تحصیل د سطح د خدمت کمیټئ دفتر په میونسپل کمیټئ کښې دے، د ضلعے د سطح د خدمت کمیټئ دفتر په ډسټرکټ کونسل کښې دے۔ دغه شان د ډویژنل سطح د کمیټئ دفتر له نے د کمشنر دفتر ورکړے دے، نو زما خپل خیال دا دے چه زمونږ چه څومره ممبران دی، هغوی له پکار دی، سره زما چه مونږه بیا دغه Privilege motion against those officers دلته داخل کړو چه کوم د رولنگ خلاف کردار ادا کوی۔ دا خو یو د هاشم خان صاحب په تائید کښې ما خبره اوکړه بلکه مونږ د دے هاؤس په تائید کښې او ستاسو د عظیم رولنگ په تائید دا خبره کوؤ چه دا دِ مونږه دغه شان اوکړو، بغیر د دے نه دا خبره کیږی نه۔ دویمه خبره، جی زما د حلقے دلته دوه نمائندګان راغلی دی، دلته تاسو سره ستاسو ګیلرئ کښې ناست دی، اوس چه زه راتیریدم نو هغوی د اوږو فریاد اوکړو چه هلته کښې د اوږو مسئله ډیره ګمبیره ده او د هغے کوالټی ډیره زیاته خرابه ده او د هغے په وجه باندے د خلقو په خیټو باندے اثرات مرتب شو او د خلقو خیټے خرابے شوے دی۔ نو ما ته نے ونیل چه ته دا خبره اوکړه او زه ستاسو شکریه ادا کوم چه تاسو ما ته موقع راکړه او ما دا خپله خبره پیش کړے شوه۔

حاجی محمد عدیل : جناب سپیکر صاحب! میں بھی ایک عرض کروں گا۔

جناب سپیکر : بشیر صاحب مخکښې پاسیدلے وو۔

جناب محمد بشیر خان : محترم سپیکر صاحب! څنګه چه باچا جی او هاشم خان دا کومه خبره اوکړه، ستاسو د دے رولنګ نه دے افسرانو یو ګپ جوړ کړلو۔ زما په خیال زما دا تجویز دے جی تاسو ته چه څنګه باچا صاحب دا خبره

اوکړله د دے افسرانو خلاف او ډیر زر جی یو خو هسے هغه زمونږه د استحقاق کمیټئ میټنگونه وی، اسمبلئ پیریډ هم ختم شیخو یو د استحقاق کمیټئ فیصله، زه د 1988 نه راروان یم، تر دے وخته پورے ما چرته د یوے کمیټئ د یوے فیصلے متعلق دا وا نه ریدل چه یوه فیصله داسے اوشوه چه په هغے باندے څه د سبا ورځے د پاره دغه اوشي۔ نو زه تاسو ته خواست کوم چه تاسو په خپل Directive باندے دا استحقاق کمیټئ ته ورکړئ او هغوی ته هم Directive ورکړئ او تاسو چه کوم افسران کومے کمیټئ کښې کوم ځائے ته ورسره لاړ شی، هغه افسر فټا فټ را اوغواړئ او هغه له سزا ورکړئ نو اوګورئ چه سحر له هیڅ هم نه وی۔ نو هغوی ته چه دا زمونږه اسمبلی بالکل ګپ ښکاری او هغوی وړپورے خندا کوی۔ نو مهربانی اوکړئ جی د دے هاؤس د تقدس خیال اوساتئ او د دے خلقو له جی سزا ورکړئ، هیڅ هم خدائے شته که بیا وی۔

جناب محمد ہاشم خان (چارسدہ)، جناب سپیکر صاحب! په دے "اوصاف" اخبار کښې نے صفا لیکلی دی او شاته په دے پاڼړه باندے ډیر دغه دے۔ "چارسدہ جیل کے قیدیوں نے عوامی نمائندوں پر فرد جرم عائد کر دی"۔ دا د هغوی چه کوم Elected representatives دی، دا په هغه سلسلے کښې او دا ورسره ښائی چه "سب جیل چارسدہ پر مجسٹریٹ اور خدمت کمیٹی کا چھاپہ" نو دا باقاعده هغوی پرے تصویرونه هم ورکړی دی، د افسرانو هم دی او د دے ټولو دی، نو دغه سلسلے کښې مو دا خبره کول غوښتل۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! کل پشاور ٹی وی کا جو خبر نامہ تھا اور پھر نو بجے کی خبروں میں باقاعدہ خدمت کمیٹی کوہاٹ کا اجلاس دکھایا گیا تھا ایک ایم این اے صاحب کی صدارت میں اور ہماری پراونشل حکومت کے تمام افسران وہاں بیٹھے ہوئے تھے۔ ایک طرف تو ہاؤس میں یہ کہا جاتا ہے کہ ہم کم از کم صوبے کے لیول پر خدمت کمیٹیوں کو ختم کر دیں گے، کوئی سرکاری دفتر استعمال نہیں ہوگا تو کل ٹی وی پر پانچ بجے کی خبروں میں بھی دکھایا ہے، پشتو کی خبروں میں بھی اور اس کے بعد رات نو بجے کی خبروں میں بھی دکھایا گیا ہے۔ یہ تو ایسا ہے کہ صوبائی اسمبلی کے ایم پی ایز کے ساتھ چھیڑ کرنی ہے، ان کو چڑانا ہے کہ آپ جو کچھ کریں لیکن ہم تو کرتے جائیں گے۔ باقی دس تاریخ کو پریویلجز

کمیٹی کی مٹینگ ہو رہی ہے جناب سپیکر، اور اس میں خدمت کمیٹی کا مسئلہ Discuss ہو رہا ہے، ایجنڈا ہم نے Circulate کیا ہے۔ میرے دوست، بشیر خان عمرزئی صاحب نے یہ کہا ہے کہ آج تک کسی کو سزا نہیں ملی ہے، بد قسمتی یہ ہے کہ جب پریویلیجز کمیٹی میں ایک کیس آتا ہے تو پھر Mover اسے معاف کر دیتا ہے تو پھر پریویلیجز کمیٹی کیا کرے؟ وہاں کہتے ہیں کہ جی سفارش آ گئی تھی، اگر Mover معاف نہ کریں اور Stand لیں کہ میری بے عزتی ہوئی ہے، میرا استحقاق مجروح ہوا ہے، میں معاف نہیں کرتا تو پھر یقیناً پریویلیجز کمیٹی، جوڈیشل کمیٹی کو بھیجے گی۔ شکریہ۔

جناب محمد بشیر خان: دومره ورکړئ چه هغه Mover خامخا، پکار دا دی چه په یو پیشئ دوو کښې هغه دغه ختم شي چه هغه Mover ته هم دغه نه وي، خپله به دا اوشي، شپږ خله اً تهٔ خله به میټنګ راغوستلے کیږي۔

جناب فرید خان طوفان: جناب سپیکر صاحب! د یوے خبرے اجازت شته دے ما ته؟ زه خو اوس راغلمه او نه د خپلے حلقے، د کرک ضلع د خدمت کمیټو متعلق شکایت زه کومه، دا بشیر خان چه کومه خبره اوچته کړه، خو په یوه خبره باندے خان پوهه وومه چه کرک کښې زما د ډسټرکټ د یو تحصیل اسسټنټ کمشنر د خدمت کمیټئ سره ګرځي او خدمت کمیټئ په یوه میاشت کښې دننه دننه دوه دیرشت خله په کرک کښې په بي ډي شاه هسپتال باندے چھاپے لګولے دي۔ چھاپه لګی او هغه خانے کښې یو ډاکټر وو چه هغه بدل شوے دے، هغه د کرک ضلع په بل هسپتال کښې دے او هغه هسپتال هغوی خالي پریښودے دے او هغه په دے هسپتال کښې دفتر خلاص کړے دے۔ ما ته تاسو چل اوښایئ چه زه خو به څه اعتراض کووم خو دا خبره اوچته شوه چه دا پریویلج جوړیږي، څه سزا ورله ورکیدے شي۔ دوئ پسے که زه خلق اولیږم او په خلقو باندے نے ګیر کړمه، څه ورسره اوکړمه، کوم چل ورسره اوکړمه؟

جناب والٹر مسیح: جناب سپیکر صاحب! میں اس ضمن میں بات کرنا چاہتا ہوں کہ اتنی ممبران ہیں ہماری اسمبلی کے، میں آوٹ کر رہا ہوں اپنے آپ کو اور دوسرے اقلیتی ممبرز کو، یہ اتنی ممبران جو ہیں، یہ مسلم ہیں اور اس ہاؤس نے متفقہ رائے سے اس چیز کا فیصلہ کیا ہے کہ خدمت کمیٹی ہمیں نہیں چاہئے اور انہوں نے اس کے خلاف فیصلہ دیا ہے، آپ

نے دو دفعہ رولنگ دی ہے سپیکر صاحب، آخر کیا وجہ ہے؟ کیا یہ خدمت کمیٹی اس ہاؤس سے زیادہ بالاتر ہے؟ میں آپ سے گزارش کروں گا کہ منسٹر لاء کو بلائیں اور ان سے پوچھیں کہ آیا ہم لوگ جو منتخب ہوئے ہیں، ان سے کم ہیں یا خدمت کمیٹی کو آلہ دین کا چراغ ملا ہوا ہے؟ کیا وہ ہم سے بہت بالاتر ہیں؟ کیا اس ہاؤس کی یہ قدر ہے کہ باوجود اس کے کہ آپ نے دو دفعہ رولنگ دی ہے اور اس ہاؤس نے متفقہ رائے سے خدمت کمیٹیوں کو Reject کیا ہے لیکن کیا وجہ ہے کہ یہ آج تک اتنے Bold طریقے سے کام کر رہی ہیں جبکہ ان کے پاس کوئی Powers نہیں ہیں، Illegal طور پر یہ کام کر رہی ہیں اور اس کے باوجود یہ بڑے بہادر بنے ہوئے ہیں؟ میں نے پہلے بھی کہا تھا اور اب بھی کہتا ہوں کہ یہ خدمت کمیٹیاں نہیں ہیں، یہ "پیٹ کمیٹیاں" ہیں۔

جناب سپیکر: آنریبل لاءمنسٹر صاحب۔ ہاں جی۔

جناب بشیر احمد بلور: جناب سپیکر صاحب! زه دا عرض کوم چه د دے حکومت خو د Interest دا حال دے او دا د کیبنټ Collective responsiblity ده، دا خبرے اوشوے۔ اوس لاء منسټر چه نه وی نو مونږ به دا هاؤس نه چلوؤ؟ خو بد قسمتی دا ده جی ------

جناب سپیکر: ملک صاحب! په دے باندے تاسو څه د رائے اظهار اوکړئ۔

ملک نقیب اللہ خان (وزیر ہاوسنگ و فزیکل پلاننگ): اول خو شکریه ادا کوم۔ زه پخپله جی د دے شکاریمه (قہقہے) نو د دے به زه څه جواب اوکړمه؟ (تالیاں) زه خو پخپله دا غواړمه چه کوم رولنګ تاسو ورکړے دے چه هغه ستاسو رولنګ ضرور Honour شی او د دے نه علاوه لاء منسټر صاحب به راشی او هغه به پرے خبرے اوکړی او د خدمت کمیټئ نوم "زحمت کمیټی" پکار ده۔

جناب بشیر احمد بلور: جناب سپیکر صاحب! زما خو به دا خواست وی چه مونږه رولز Suspend کړو او زمونږه هاشم خان دِ په دے باندے پریویلج موشن پیش کړی۔ هغه به پاس کړو او پریویلج کمیټئ ته لاړشی او چه کوم افسران جیل ته تلی دی ورسره او چه کومو خلقو ورسره هغه میټنګ Attend کړے دے، دا ټول دِ په پریویلج کمیټئ کښں حاضر شی۔

جناب سپیکر: د رول د Suspension ضرورت نه پیښیږی۔ د پریویلج کمیټئ

چیئرمین، حاجی صاحب موجود ناست دے، هغه Suo-moto اغستے شی-
نه نه، په هغے کښی خو به نه کیږی ربښتیا، نه په دے کښی Suo- moto نه شے
کیدے خو بہر کیف، Suo-moto نه شی کیدے په دے کښی-

جناب نجم الدین: هسے جی دا --------

جناب سپیکر: لاء منسٹر صاحب به د دے وضاحت اوکړی- دا پیښور والا نے
کړی دی-

جناب محمد ہاشم خان (چارسده): جناب سپیکر صاحب! زه تاسو ته عرض کول
غوارمه چه دے هاؤس ته اجازت اوکړئ چه مونږه Rules under Rule 240
suspend کړو --------

جناب سپیکر: لږ به یو منټ صبر اوکړو چه لاء منسټر صاحب په دے باندے د
خپلو خیالاتو اظہار اوکړی-

جناب بشیر احمد بلور: جناب سپیکر صاحب! منسټر صاحب وائی چه زه پرے
پوهه نه شوم، زه لیټ راغلم چه پرابلم څه دے؟ په هغے کښی ------

جناب سپیکر: میں آپ کو وہ پرابلم بتا دیتا ہوں۔ ہمارے ایم پی اے حضرات، جناب ہاشم
خان صاحب، سید منظور حسین باچا، بشیر خان عمر زئی، ملک نقیب اللہ خان اور حاجی محمد عدیل
صاحب نے پوائنٹ آف آرڈر پر بات کی اور اخبار کا ایک تراشہ بھی شامل کیا کہ یہ فیصلہ ہوا
تھا کہ خدمت کمیٹیاں دفتروں میں نہیں بیٹھیں گی اور الٹا وہ چارسدہ جیل گئے ہوئے ہیں
مجسٹریٹ کے ساتھ اور وہاں جیل میں ایم پی ایز صاحبان کے خلاف نازیبا الفاظ استعمال
کئے ہیں اور اس طریقے سے مردان میں ہے۔ کمشنر کے دفتر میں بیٹھے ہیں، ڈی سی کے دفتر
میں، ڈسٹرکٹ کونسل میں، لوکل کونسل میں، یعنی جتنے سرکاری دفاتر ہیں، وہاں پر اب بھی
بیٹھے ہوئے ہیں تو منظور باچا کا Grievance یہ ہے کہ لاءمنسٹر صاحب نے وعدہ کیا تھا کہ
ان کو یہ دفتر وغیرہ نہیں دیے جائیں گے تو اب یا تو یہ ہے کہ جس طرح ہاؤس کا ارادہ ہے
کہ جو جو مجسٹریٹ ان کے ساتھ جیل گئے ہیں یا جہاں جہاں جنہوں نے بٹھایا ہے، ان
سب کے خلاف پریویلج موشن آ جائے، That will be a very great disturbance
for the administration تو آپ اس پر اپنی رائے کا اظہار کریں۔

جناب محمد بشیر خان: هغه مجسټریټ هم جی، هغه چه کوم تلی دی او د جیل

افسر خلاف هم پکار دی چه دوئ جیل ته ولے او په کوم حیثیت پریښودی دی۔

جناب سپیکر: نه، مجسټریټ ته خو د جیل د تلو اجازت شته، نو جیل ----

جناب محمد بشیر خان: نو لکه هغوی له هم پکار دی چه ولے ئے اجازت ورکړو؟

جناب محمد ہاشم خان: زه وایم چه جیل منسټر به په دے کښې څه وضاحت اوکړی چه دوئ څه وائی؟

جناب والٹر مسیح: بالکل سپیکر صاحب، جیل صاحب کے منسٹر بھی بیٹھے ہیں (قہقہے) جیلخانہ جات کے، (قہقہے) جیلخانہ جات کے منسٹر صاحب بھی بیٹھے ہیں۔

جناب سپیکر: اب تو "جیل صاحب" کے منسٹر سے بولنا پڑے گا (قہقہے) د "جیل صاحب" منسټر خو به اوس خامخا خبره کوی۔

جناب والٹر مسیح، جیلخانہ جات کے منسٹر بھی بیٹھے ہیں۔ میں اپنے الفاظ واپس لیتا ہوں جی۔ جیلخانہ جات کے منسٹر صاحب بھی بیٹھے ہیں۔ میں سمجھتا ہوں کہ یہ ضروری ہے اور آج اس پر کوئی فیصلہ ہونا چاہئے کیونکہ یہ اخبار نہیں پڑھتے جیلخانہ جات کے جو انچارج ہیں، جو علاقے میں Sitting ہوتے ہیں، وہ اخبار پڑھتے ہیں، اسمبلی کی کارروائی سنتے ہیں تو آخر کیا وجہ ہے کہ وہ پھر بھی ان کے ساتھ Co-operation کرتے ہیں؟

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! که دا حالت وی، دا والٹر سراج صاحب غلط شوے نه دے، دوئ قصداً عمداً دا خبره کړے ده۔ سبا که دا مجبوری وی نو مونږه به وایو چه د "قانون صاحب" دا منسټر دِ دا کار اوکړی نو دے دِ په دے سنجیده سوچ اوکړی او منسټر صاحب ډیر پوهه او قابل احترام شخصیت دے او د دے خبرے په پس منظر باندے پوهه دے چه واضحه او دوټوک رائے سره راشی چه څه حل ئے راوځی۔ جناب سپیکر! ستاسو مقام، زما نه زیات تاسو ته پخپله معلوم دے او په مسلمه جمهوری ادارو کښې د سپیکر کردار هر چا ته معلوم دے او بیا ماشاء الله ستاسو کردار د تمام تر شکوک و شبهات نه بالا تر دے، لهذا په داسے صورتحال کښې، او وزیر قانون هغه بله ورځ، اګرچه څه لږ ډیر غیر مبہم طریقه کار وو خو هغوی واضح کړے دے چه دا صورتحال قابل عمل نه دے، نا جائز دے، غیر آئینی دی، غیر قانونی دے نو که په دے صورت

کښې دوئ داسې څه واضحه خبره اوکړې خکه چه د دے نه مسلسل د توقے یو عمل جوړ شو او اوس په خانے د دے خلق د کمیټو په کارکردګئ باندے، د اسمبلئ په دے کردار باندې او ستاسو د دے رولنګ په حواله سره ګوته ایږدی او چه چرے د دے اوچت ایوان کردار د مذاق ذریعه جوړه شی نو جناب سپیکر بیا د قانون حکمرانی او په هغے عملدرآمد نو زما قابل احترام وزیر قانون صاحب ته دا درخواست دے او که د دوئ په لارکښې داسې څه مشکل وی نو بیا راشئ چه یو متفقه قرارداد پاس کړو چه هغه دا اووانی چه دا بالکل، چه هغه دا لږ دغه اوکړی، اګرچه نه ده پکار، زه ډیره معافی غوارم چه ستاسو د رولنګ نه پس څه مشکوک خبره کوم د دے به مطلب دا وی چه زه ستاسو په اختیار یا زه ستاسو په هغه علم باندے شک نه کوم، بالکل نه کوم، نه دے پکار خو که دوئ خپله لاره کښې څه مشکل ګنړی نو هغه صورتحال هم واضح دے۔

<u>جناب بشیر احمد بلور</u>: جناب سپیکر صاحب! زمونږه د پیښور ډسترکټ او د پیښور ستی هغه تنظیمونه نے د کرپشن او په خپلو کښې د اختلافاتو په وجه مات کړل۔ هغوی پخپله کرپټ خلق دی، هغوی به دے افسرانو سره څنګه چل کوی او بیا عوامو سره به څه چل کوی؟ زه به خبره داسې اوکړم چه داسې وزیرانو صاحبانو ته درخواستونه تلی دی چه فلانے فلانے افسر کرپټ دے او بیا هم هغه خلقو په دویمه ورځ لیکلی دی چه نه، دا افسر ټهیک دے ولے چه ورته پیسې ملاؤ شوے۔ نو په دے حالاتو کښې دا حکومت نه شو چلیدے۔ بیا انتهی کرپشن د څه د پاره دے؟ پولیس د څه پاره دے؟ د حکومت دا محکمے د څه د پاره دی؟ یا خو پکار دا دی چه دا ټولے محمکے دِ ختم کړے شی او صرف په دے خدمت کمیټو باندے دِ دا حکومت اوچلولے شی۔

<u>Mr. Speaker</u>: Honourable Minister, please.

<u>جناب فرید خان طوفان</u>: جناب سپیکر صاحب! منسټر صاحب چه جواب ورکوی، تاسو نه یو پوښتنه کول غوارمه چه رولنګ ورته وایئ یا وضاحت غوارمه چه د ګورنمنټ طرف نه یو منسټر صاحب پاسی او هغه اووانی چه دا خدمت کمیټئ چه کوم دی، په دے دِ پابندی اولګی۔ آیا د حکومت د طرف نه د پابندئ اعلان شوے وو او که نه؟

جناب سپیکر: منسٹر صاحب، Explanation او کری۔

وزیر قانون: جناب سپیکر! جس طرف اشارہ کیا گیا ہے یعنی خدمت کمیٹی کے اراکین کی جانب، تو میں معزز ممبران کے خیالات سے بڑی حد تک متفق ہوں اور یہی وجہ ہے کہ اس اسمبلی کے فلور پر، اس ایوان کا رکن ہونے کی حیثیت سے، ایوان کے اراکین کی عزت بحال کرنے کیلئے ہم نے وہ فیصلے بھی کئے، آپ کے ساتھ اس بات پر بھی اتفاق کیا کہ ممبروں کی جو عزت ہے، یہ خدمت کمیٹیوں کی عزت سے ہمیں زیادہ قابل احترام ہے اور خصوصاً آپ کی جو رولنگ تھی، اس پر ہم نے مکمل اتفاق کیا اور جناب والا، تھوڑی سی یہ گزارش ہے کہ یہ مارشل لاءنہیں ہے، نہ ایسا شاہی حکم ہے کہ یہاں سے لف جائے گا اور Twinke ہو گی، اس کے تھوڑے سے Process ہیں۔ میری آپ سے یہ گزارش ہو گی کہ آپ کو ہماری مشکلات کو سامنے رکھ کر حل کرنا ہوگا کہ پرسوں ترسوں یا دو دن پہلے یہ بات ہوئی ہے۔ اب اس کے Communication پر، اس پر عملدرآمد کرنے پر تھوڑا سا وقت درکار ہوگا۔ یکدم ایسی بات نہیں ہے کہ ابھی یہاں سے ہو اور وہ فوراً ہو جائے۔ مجھے اس پر آپ کے ساتھ پورا اتفاق ہے، میں آپ کا اس میں ہمنوا ہوں مگر یہ مہلت دیں، یہ پش بٹن کا نظام نہیں ہے۔ جناب! آپ خود حکومتوں میں رہے ہیں، اس کے چلانے کیلئے ایک نظام ہے اور میں یہ نہیں چاہوں گا کہ جیسے یہ ہوا ہے۔ غالباً آپ لوگوں کی رولنگ سے اور پھر ہائیکورٹ کے فیصلے سے اور بہت سارے ہمارے دیگر ممبران اسمبلی کے احتجاج سے اب یہ احساس پیدا ہو رہا ہے کہ خدمت کمیٹیوں کے اندر جو کچھ لوگ ہیں، ان کی تشکیل مناسب نہیں ہے۔ یہی وجہ ہے کہ آج پشاور اور چارسدہ کی کمیٹیاں معطل کر دی گئی ہیں اور یہ خود Message ہے۔ جناب والا! یہ Message ہے ---------

جناب سپیکر: چارسدہ کی بھی معطل ہوئی ہیں؟

وزیر قانون: پشاور سب ڈویژن کی، Sorry یہ جناب، ایک Message جا رہا ہے آپ کی اسمبلی کا آپ کے کہنے کے بعد پھر آپ نے یہ بھی محسوس کیا ہوگا کہ آپ کی ہر رولنگ کی حکومتی بنچوں نے پذیرائی کی ہے اور یہ ایک Message آہستہ آہستہ جا رہا ہے جو اس کو بتدریج، اگر مسئلے کو حل کرنا ہے جناب، تو اس کو ہمیں بتدریج، اس میں محاذ آرائی نہیں ہے کہ ہم نے یوں ایسا کیا تو ایسا ہو جائے گا کیونکہ یہ مسائل ہم نے حل کرنے ہیں۔ اسلئے میں آپ سے مزید وقت چاہوں گا اور اگر آپ یہ چاہتے ہیں تو اس کو بیشک

کمیٹی کے حوالے بھی کر دیں۔ ہم ممبران اسمبلی کی عزت اور تقدس میں برابر کے شریک ہیں۔

بیگم نسیم ولی خان: محترم سپیکر صاحب! ما خو نه غوښتل خکه چه زه سحر راتلم، په لاره باندے مے د چارسدے خبر ونیلے وو خو د یو ضلع مسئله نه ده چه سړے اووائی، یا چارسده یا مردان یا نوښار یا صوابئ، مسئله د ټولے صوبے ده او د دے اسمبلئ ده او د دے ایوان د وقار او ستاسو د رولنګ ده۔ زه یو سوال ستاسو په وساطت وزیر قانون صاحب ته کوم چه دے وائی چه Process پکار دے، آیا داسے څه قانون شته د دے کمیټو د پاره چه هغه به Process کوی؟ یوه کمیټی ده، غیر آئینی او غیر قانونی جوړه شوے ده، هغے کښې Process د کوم خائے دے چه دے وائی چه دا به زه Process کوم۔ یو سړے اودریدو او هغه اعلان اوکړو، په جماعت کښې ئے خلق راټول کړل او په جماعت کښې ئے پرے لاس پورته کړل۔ نه هغے له په آئین کښې ترمیم شوے دے او نه ورله قانون سازی شوے ده، نه دے صوبائی حکومت سره د هغے مسئلے متعلق څه قانون سازی پرته ده، نه د هغے د پاره څه رولز ریګولیشنز شته، نه د هغے د پاره څه پروسیجر شته، نه د هغے د پاره څه Code of Conduct شته دے۔ دا خو یو هوائی شے وو او یو سړے اوونیل او د یو سړی د ذهن اختراع وه او هغه راغے او وائی چه دا کمیټئ ما جوړے کړے او بیا ئے په خلقو مسلط کړے۔ دا چه څنګه تاسو په خلقو د قلم په یو کش باندے مسلط کړی دی، داسے د قلم په کش ئے د خلقو نه کوزے کړئ۔ د خلقو توجه نن مونږه ته ده چه په اسمبلئ کښې هره ورځ د خدمت کمیټئ خلاف یو شے راخی او په بله ورځ خدمت کمیټی د قصده تلے وی او چهاپه ئے وهلے وی او یو سړے ئے Suspend کړے وی چه په اخبارونو کښې خبر راشی او د دے ایوان توهین اوشی۔ زه خو Seriously په دے سوچ کوم چه کم از کم پکار دی چه نن مونږه په دے خبره واک آوټ اوکړو او مونږه اپوزیشن والا په دے خبره اوخو که ما سره خپل ملګری اتفاق کوی۔ دا خبره خو زمونږه د پاره بالکل د، هغه سړے چه د دے خدمت کمیټو خلاف دے، پکار دی چه پاسی او مونږه سره اوځی۔ (شور)

جناب پیر محمد خان (وزیر محصولات و ابکاری)، ریکونسټ کوم که بی بی مهربانی

اوکړی لږه ----

(اس مرحلہ پر معزز اراکین اسمبلی ایوان سے اٹھ کر چلے گئے۔)

جناب سپیکر: حاجی صاحب! تاسو یو دوہ کسان ورشی۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب سپیکر! یہ ہمارے قابل احترام ممبران اسمبلی ہیں، آپ اگر تھوڑی سی اجازت دیں تو ہم جا کر ان کو منا کر اندر لے آئیں تاکہ اس مسئلے کو کسی طریقے سے حل کر سکیں۔

Mr. Speaker: The sitting is adjourned for five minutes.

(اس مرحلہ پر ایوان کی کارروائی پانچ منٹ کیلئے ملتوی ہوگئی۔)

(وقفہ کے بعد جناب سپیکر مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔)

Mr. Speaker: Honourable Law Minister, please.

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب سپیکر! شکریہ۔ میں محترمہ بیگم نسیم ولی خان صاحبہ اور حزب اختلاف کے اراکین کا از حد مشکور ہوں کہ وہ ہماری درخواست پر اس اہم مسئلہ کے حل کیلئے اسمبلی ہال میں واپس تشریف لائے۔

جناب سپیکر: صرف حزب اختلاف نہیں، ملک صاحب بھی آ گئے ہیں۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب! ملک صاحب کے ہمارے ساتھ تعلقات بہت اچھے ہیں۔ انہیں ہم نے آپ کے پاس بھیجا تھا کچھ راضی نامہ کرانے کیلئے۔ جناب! بات یہ ہے کہ جیساکہ ہمارا موقف بڑا واضح ہے خدمت کمیٹیوں کے بارے میں جو ہمارے بیانات ہیں، وہ بھی آن ریکارڈ ہیں مگر جیساکہ میں نے محترمہ بیگم صاحبہ سے بھی عرض کیا تھا اور ہماری ٹیم نے، آپ کے پاس جو سہولیات ہیں بات کرنے کی غالباً ہمارے پاس وہ کم ہیں، اسلئے اس مسئلے کے بہتر اور مستقل حل کیلئے ہمیں کوئی لائحہ عمل اختیار کرنا چاہئے تاکہ یہ مسئلہ حل ہو سکے۔ اس کو ہم صرف بحث برائے بحث کیلئے نہیں رکھتے بلکہ یہ ایک ایسا مسئلہ ہے اور خصوصاً آپ کی رولنگ کے بعد ہم یہ چاہتے ہیں کہ آپ نے جو رولنگ دی ہے، اس کا تقدس برقرار رہے اور اس پر عمل ہو اور اس کیلئے ہمیں کچھ وقت کی ضرورت ہے کیونکہ Methodology اس کی اختیار کرنی پڑے گی کیونکہ یہ Creation by the Federal Government ہیں اور ایگزیکٹیو آرڈر کے تحت آئی ہیں اور Treasury benches پر جو لوگ بیٹھے ہیں، ان کیلئے بھی اس میں کافی مشکلات ہیں۔ اسلئے میری

گزارش ہوگی کہ تمام اس کارروائی کو مد خیال رکھتے ہوئے، اس کا احترام کرتے ہوئے ایوان کی ایک کمیٹی بنائی جائے جس میں حزب اختلاف کے اراکین بھی اگر ہمارے ساتھ شامل ہوں تو یہ اور بھی بہتر ہوگا تاکہ مسئلے کو حل کرنے میں مزید مدد ملے۔ اس کا یہ مطلب نہیں ہوگا کہ We recognise the 'committees' نہیں، آپ خدمت کمیٹیوں کے نہیں، Preamble میں یہ آ جائے کہ Not recognising the committees, we are giving suggestions to eliminate these committees and to replace them. پہلے Preamble میں یہ لکھ دیں کہ Without previous effect that not recognising these committees, we are entering into this, this and this. یہ جیسے آپ مناسب سمجھیں، کر سکتے ہیں جس میں آپ کی Moral اور لیگل پوزیشن بھی اور فرید خان صاحب کا بھی غالباً اس قسم کا نکتہ نگاہ تھا۔ یہ بڑی Valid بات نظر آتی ہے۔ اگر اس میں آپ کے آدمی بھی شامل ہوں تو اس سے ہمیں مزید تقویت ملے گی۔ ہم حاضر ہیں یعنی اگر آپ ہم پر یہ ذمہ داری ڈال دیں تو اس کیلئے ہم حاضر ہیں۔ ہم ہر چیز کیلئے حاضر ہیں۔ اس کو Take up کریں گے مگر اس کو بہتر کرنے کیلئے میری یہ گزارش ہوگی کہ محترمہ بیگم صاحبہ ہم پر مہربانی کرتے ہوئے، اس ایوان سے اگر مناسب سمجھیں تو اپنی کمیٹی کے اراکین کا بھی نام دے دیں، ہم اپنے نام دے دیتے ہیں تاکہ آپ کی مدد سے، آپ کی رہنمائی سے، آپ کی Guidance سے، آپ کی موجودگی سے ہمیں بہتر Guidance مل سکے اور ہم اپنا یہ موقف بہتر پیش کر سکیں گے۔ شکریہ، جناب سپیکر۔

بیگم نسیم ولی خان: محترم سپیکر صاحب! د ټولو نه اول خو زه به د حکومتی خلقو د وزیرانو صاحبانو شکریه ادا کوم چه هغوی زمونږه د احساساتو او جذباتو خیال اوساتو۔ راغلل چه مونږه سره خبره اوکړی او زه په هغے کښې بیا ډیره مننه کوم د نقیب الله خان او ورسره د کنډی صاحب هم خکه چه داسے مے واوریدل چه کنډی صاحب نیم اووتو او نیم او نه وتو، نو نه یم پوهه چه وتے دے او که نه دے وتے (قہقہے) خو که وتے وی نو زه نے ډیره مشکوره یمه خکه چه د حکومت په بنچ سرے ناست وی نو، وزیر قانون صاحب چه کومے خبرے اوکړے، حقیقت دا دے چه د دوئ په مشکلاتو مونږه پوهیږو۔ په اپوزیشن کښې چه سرے ناست وی نو خله نے هم آزاده وی، ذهن نے هم

آزاد وی، خبرے نے هم آزادے وی، لاس پښے نے هم آزاد وی او چه کله سرے د حکومت په بنچ کښینی نو په هغوی ځنے قدغنونه او ځنے پابندئ اولګی او دا مونږه ډیر شور او پکړ ځکه کوؤ چه مونږه څه خپله برخه شور کوؤ او څه د دوئ برخه شور کوؤ ځکه چه دا کوم مشکلات مونږه ته دی، دا مشکلات دوئ ته هم دی- نو که دوی دغلته څلویښت، پینځه، شپږ څلویښت ناست دی او مونږه څه کم څلویښت یو، نو مونږه د دے اتیا وارو په خائے شور کوؤ چه د دے ټولو مسئله حل شی - دا شئے داسے دے چه دا یوه مسئله ده- دا د دے صوبے د حکومتی مشینرئ په وجود یو ناسور دے- د دے ناسور نه خان خلاصول دی- زمونږه هلته خبرے اوشوے، د کمیټئ تجویز هغوی پیش کړو- مونږه نے ډیر مشکور یو چه هغوی دا غواړی چه په مونږه نے دومره اعتماد دے چه مونږه دِ ورسره کښینو خو هلته هم د دے خبرے مخالفت مونږه په طریقه باندے اوکړو چه مونږه چونکه د خدمت کمیټو وجود، د دوئ خو مجبوریت دے، دوئ خو به نے تسلیم کوی ځکه چه د دوئ د پارټئ د طرفه راغلے دے، د مرکز نه ایګزیکټیو آرډر دے- زه خو د ده د مرکز حیثیت نه قبلوم نو چه د مرکز حیثیت نے نه قبلوم نو د هغه ایګزیکټیو آرډر هم نه قبلومه- هغه ایګزیکټیو آرډر چه غیر آئینی او غیر قانونی دے، د هغے څه قانونی حیثیت نشته دے- زمونږه Suggestion ورته دا دے چه دا شئے چه دے، دا مسئله د دے ټولے صوبے ده، د دے ټولے اسمبلئ ده، د هر منتخب نمائنده ده خو د دے مسئلے د پاره یو طریقه کار دے- دا د حکومت کار دے، دا طریقه به ورته حکومت جوړوی- حکومت دِ کښینی او په خپلو ملګرو کښ د ټولو نه بهترین ملګری اوګوری که درے کسان کښینوی، که څلور کسان کښینوی او که پینځه کسان کښینوی، کمیټی دِ جوړه کړی- زمونږه ورسره خبره دا اوشوه چه زمونږه اسمبلی لا داسے ښکاری چه درے څلور ورځے نوره روانه ده ځکه چه زمونږه ایجنډا لا شته نو زمونږه فیصله په دے اوشوله چه درے ورځے به ورله مونږه مهلت ورکړو- دوئ هغه خپله کمیټی کښینوی او په درے ورځو کښ د دوئ دا ټول حالات اوسینچوی او د ټولو حالاتو جائزه د واخلی ځکه چه دا حکومت د

دوئ دے او دا سرکاری افسران د دوئ د لاندے دی۔ دے سرکاری افسر له خو زه آرډر نه شم ورکولے کنه، سرکاری افسر له خو دوئ آرډر ورکولے شی۔ دوئ د کښینی، دوئ د کمیټی جوړه کړی، د دوئ په صوابدید چه څوک د دوئ خوښ وی ځکه چه ممبران د دوئ که دی نو دا هم ټول نالاں دی، هر یو ممبر چه راپاسی، زه به ورته دا یو خواست کوم چه زمونږه ټول اپوزیشن د طرف نه دِ پکښ یو منظور باچا په کمیټئ کښ واچوی۔ مونږ له دغه کافی ده۔ زمونږه نمائنده دِ منظور باچا کړی، هغه دِ پکښ کښینی او په وزیرانو کښ دِ پکښ نقیب الله خان کښینوی، حبیب الله خان کُنډی د پکښ کښینوی۔ داسے خلق چه هغوی ډیر Vocal دی او خبره کولے شی، دوئ دِ پکښ خپله کښینی او د پینځو شپږو کسو کمیټی دِ جوړه کړی او دے خبرے ته دِ په سنجیدګئ غور اوکړی چه دا شئے چه دے، دا نه د صوبے مفادو کښ دے او نه دا د اسمبلئ په مفادو کښ دے، نه دا د دے اسمبلئ د تقدس په مفاداتو کښ دے ځکه چه د ټولو نه اول خو زمونږه دا اداره ده، که دا اداره زمونږ نه ګډه وډه شی نو زمونږه خو هیڅ نشته۔ که د صوبے نه دا صوبائی اسمبلی اوکاږئ نو بیا خو څه شته نه۔ د صوبائی اسمبلئ نه سپیکر اوکاږئ نو څه دی او د سپیکر نه د سپیکر رولنګ اوکاږئ نو بیا سپیکر څه دے؟ په عام سړی کښ او په ما کښ او په سپیکر کښ څه فرق دے؟ ده له هم خلقو ووټ ورکړے دے او ما له ئے هم راکړے دے۔ دوئ دا حق لری چه دوئ دِ په یوه خبره باندے یوه حتمی فیصله اوکړی۔ ده حتمی فیصله کړے ده۔ آئینی او قانونی جواز تاسو سره شته۔ آئینی او قانونی جواز خو تاسو له اسمبلئ درکړو ځکه چه په دے صوبه کښ حکومت څومره کیږی، هغه د دے اسمبلئ د کارروائئ او د کارکردګئ، د دے د هدایاتو د لاندے کیږی۔ قانون سازی هم دلته کیږی، جوړ شوے قانون ورانیږی۔ تاسو لیدلی دی، ترامیم مونږه کوؤ، بلونه پیش کوؤ۔ که تاسو پیش کوئ او که اپوزیشن خپل بلونه راوړی او که پاس کولے شی نو پیش ئے کړی۔ دے کښ خو لا قانون سازی شوے نه ده او په هغے کښ سپیکر رولنګ کړے دے۔ ښه، دا یو مشکل مونږه منو چه دا د مرکز د طرف نه په دوئ مسلط ده۔ دوئ به مرکز سره هم خبره کوی، دوئ به د مرکز رائے هم پکښ اخلی

خو دا خبره به حتمی کوی۔ د دے که زما خیال وی نو د دے خدمت کمیټو خلاف یو متفقه قرارداد هم پاس شوے دے۔ زما چه څومره یادداشت دے، نشته دے خو خیر د سپیکر رولنګ د ټولو نه مقدس شئے دے، د هغے نه د بل څه قرارداد حیثیت هم نشته دے۔ نو مونږه ستاسو په وساطت ورته خواست کوو، مونږه نے ډیر مشکور یو، ډیر مشکور نے یو چه دوئ مونږه پسے راغلل او مونږه هم د دوئ په دے یقین دهانئ راغلو چه دوئ به کمیټی جوړه کړی انشاء الله او په درے ورځو کښ به ستاسو وساطت مونږه له جواب راکړی او یو داسے طریقه به جوړه کړی چه دا صوبه د دے آفت او د دے فتنے نه بچ شی۔ ډیره منه او ډیره شکریه۔

<u>جناب سپیکر</u>: جی، زما خو دا خیال دے چه بیا خو داسے اوکړئ چه هغوی په تاسو باندے اعتماد لری بلکه په ګورنمنټ بنچز کښ نے درته Point out کړل چه دا کسان دِ په هغے کښ ممبرز کړی، تو میرے خیال میں ایسی لائن پر آپ کو چلنا چاہئے۔

<u>جناب بشیر احمد بلور</u>: جناب سپیکر صاحب! --------

<u>جناب سپیکر</u>: جی، یو منټ۔

<u>جناب اکرم خان درانی</u>: څنګه چه بی بی خبره اوکړله، دوئ وزیران صاحبان چه دننه راغلل او دوئ هلته کښ کومه خبره اوکړله نو مونږه په دغه خبره باندے دوئ سره دننه راغلی یو او دوئ دا هلته کښ Agree کړے ده چه مونږه به په درے ورځو کښ تاسو ته صحیح پوزیشن درکوو۔ چه مونږه دے ته داسے صورتحال جوړ کړو چه خدمت کمیټی مونږه په صوبه کښ بند کړو او زمونږه دا باتیکاټ مونږه ختم کړے دے د دوئ په دے وینا باندے او په دے کښ بله خبره نه ده شوے۔ دوئ ټول منسټران ناست دی، دننه چه کومه فیصله وه، هغه درے ورځے ټائم مونږ ایښودے دے نو دوئ که اوس پاسی او چه دننه کومه خبره شوے ده، مونږ ته د هغے مکمل وضاحت دلته کښ اوکړی چه مونږه به درے ورځو کښ تاسو ته د دے رپورټ درکوو چه په دے صوبه کښ به مونږه دا خدمت خلق وجود نه منو جی۔

جناب سپیکر۔ جی، بشیر خان۔

جناب بشیر احمد بلور۔ سپیکر صاحب! زما دا عرض وو چه خبرے خو اوشوے خو زه وایم چه زمونږه ایم پی اے صاحبان چه دلته کښی د خدمت کمیټئ ممبرانو په حیثیت ناست دی، پکار ده چه هغه Good gesture باندے نن خو استعفٰی ورکړی چه په هغے باندے ستاسو رولنګ هم دے او دوئ ناست دی مونږه سره او دوئ منی هم چه دا غلط دے نو بیا دوئ ولے ممبران پاتی دی؟ پکار دی چه دوئ هم نن استعفٰی ورکړی پهلا، چه بیا یو Good gesture جوړ شی چه دا حکومت په دے باندے څه عملدر آمد کول غواړی۔

جناب یوسف ایوب خان (وزیر بلدیات)۔ سپیکر صاحب! جیسا کہ بی بی نے بات کی ہے جی، We will form the committee اپنی Treasury benches کی اور انشاء اللہ تین دن تک ہم کوشش کریں گے کہ یہ رپورٹ آپ کو دے دیں۔ کسی کو پہلے استعفیٰ دینا یا کیا کرنا چاہیئے، Let the committee decide then.

وزیر قانون۔ جناب سپیکر! میں مشکور ہوں بیگم صاحبہ کا اس پورے تعاون کا اور جیسا کہ میں نے عرض کیا کہ ہم اس مسئلے کا حل چاہتے ہیں اور اگر نوبت دوسری طرف آئی تو پھر بشیر خان صاحب سے مشورہ کر کے وہ باتیں بھی طے کرلیں گے مگر اس سے پہلے افہام و تفہیم سے یہ تمام مسائل حل کرنے چاہئیں۔ شکریہ، سر۔

جناب سپیکر۔ نہیں، اب اگر آپ کو کوئی پرابلم ہے تو میرے خیال میں لاہور ہائیکورٹ نے تو اس پر فیصلہ بھی دے دیا ہے، اب اگر وہاں سے کوئی اس طرح ہو اور کوئی لاہور ہائیکورٹ میں Move کرے for contempt of court تو I think, certainly the Lahore High Court will give a contempt of court in that case. لیکن ہم ان جھنجھٹ میں نہیں جانا چاہتے۔ بس ٹھیک ہے، آپ خود اپنے طریقے سے کچھ کرلیں۔

وزیر قانون۔ ٹھیک ہے، جناب۔

مسئلہ استحقاق

Mr. Speaker: Mr. Walter Siraj to please move his Privilege motion No. 54.

جناب والٹر سراج۔ سپیکر صاحب! آپ کا شکریہ۔ میں سمجھتا ہوں کہ اس سے پہلے کہ میں یہ

تحریک استحقاق پیش کروں، آپ یہ دیکھیں سپیکر صاحب، -----

جناب سپیکر: پہلے آپ اپنی تحریک استحقاق کو موو کریں۔

جناب والٹر مسیح: سپیکر صاحب! میری Request پہلے آپ سن لیں۔ سپیکر صاحب! یہ جو Stencil کاٹتے ہیں یا کتابت کرتے ہیں، آپ سارے ایجنڈے کو دیکھیں کہ کس خوبصورتی سے اس کی کتابت کی گئی ہے یا Stencil کاٹا گیا ہے لیکن یہ Minority کے ایک ممبر کا چونکہ ریزولیوشن ہے تو اس کو آپ پڑھیں یا ڈپٹی سپیکر صاحب سے میں کہوں گا کہ وہ مجھ سے زیادہ تعلیم یافتہ ہیں اور میرا مطلب ہے کہ وہ ڈپٹی لیڈر بھی ہیں تو میں ان کو اختیار دیتا ہوں کہ وہ یہ ذرا پڑھیں کیونکہ میری نظر کمزور ہے۔ دوسری چیز یہ ہے کہ آپ دیکھیں کہ کس سستی سے، کس Rough writing سے یہ لکھا گیا ہے اور اس پر میرا نام بعد میں قلم کے ساتھ لکھ دیا گیا ہے جبکہ --------

Mr. Speaker: Mr. Walter! let me explain to you one thing,

اگر آپ اسمبلی سیکرٹریٹ کے بارے میں کچھ بات کرنا چاہیں تو So you can't raise that in the Assembly. You can talk to me inside my Chamber. ہاں جی، No discussion in that. The rules prohibit you.

جناب والٹر مسیح: وہ تو ٹھیک ہے سپیکر صاحب، لیکن میں یہ نہیں پڑھ سکتا۔ شکریہ، جی۔

جناب سپیکر: آپ اپنا ریزولیوشن موو کریں۔

جناب والٹر مسیح: سپیکر صاحب! میں نے ڈپٹی سپیکر سے کہا ہے کہ وہ پڑھ کر سنائیں کیونکہ میری نظر کمزور ہے۔

جناب سپیکر: هغه دا پخپله په انګریزۍ کښې لیکلے دے، بیا ئے ټرانسلیشن غوښتے دے نو هغوی ورله اوس ټرانسلیشن کړے دے نو سړے څه اووائی په انګریزۍ کښې د روميې لیکلو او بیا په انګریزۍ کښې، Why don't you read in english?

حاجی محمد عدیل: اگر اجازت ہو تو میں پڑھ لوں ان کے Behalf پر۔

Mr. Speaker : Yes, if he permits you.

حاجی محمد عدیل: وہ تو Request آپ سے کر رہے ہیں۔ میں نے چونکہ اس سے پہلے پڑھا نہیں ہے تو کوئی غلطی ہو تو معاف کیجئیے گا۔ مضمون یہ ہے کہ "اسمبلی کی کمیٹی کے

روبرو کاغذات، ریکارڈ یا دستاویز پیش کرنا، سٹینڈنگ کمیٹی نمبر 21 برائے اقلیتی امور نے مورخہ 29-11-1997 محکمہ اقلیتی امور کو ہدایت دی تھی کہ متروکہ املاک ٹرسٹ بورڈ پشاور سے مورخہ 8-12-1997 تک درج ذیل تفصیلات حاصل کریں اور مذکورہ تفصیلات اسمبلی سیکرٹریٹ کو فراہم کر دیں۔ کمیٹی نے یہ بھی ہدایت کی تھی کہ صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ قواعد و ضوابط و طریقہ کار 1998 کے قاعدہ 180 کے تحت ڈپٹی ایڈمنسٹریٹر مورخہ 20-1-1998 کو کمیٹی کے اجلاس میں شرکت کریں۔

(الف) شمال مغربی سرحدی صوبہ میں مندروں، گوردواروں سے ملحقہ جائیدادوں کی مفصل فہرست اور ان کی آمدنی کے بارے میں تفصیلات مہیا کی جائیں؛

(ب) 1947ء سے شمال مغربی سرحدی صوبہ میں واقع مندروں، گوردواروں اور دیگر مذہبی مقامات کی مکمل فہرست کی فراہمی۔

20-1-1998 کو نہ تو مذکورہ افسر نے اجلاس میں شرکت کی اور نہ ہی مطلوبہ ریکارڈ کمیٹی کے روبرو پیش کیا گیا۔ صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ (اختیارات، تحفظات، استحقاق، پرویلجز وغیرہ) سے متعلق ایکٹ مصدرہ 1988 کے تحت ایک سمن کے جاری کرنے پر کمیٹی نے ہدایت دی تھی کہ ڈپٹی کمشنر پشاور کی وساطت مذکورہ افسر کی شرکت بمعہ مکمل تفصیلات کیساتھ یقینی بنائیں۔ مذکورہ عمل کے مطابق جناب وہاب گل، اسسٹنٹ ایڈمنسٹریٹر متروکہ املاک ٹرسٹ بورڈ پشاور نے مورخہ 3-3-1998 کو اجلاس میں شرکت کی لیکن اس نے مذکورہ ریکارڈ پیش نہیں کیا۔ اس نے بتایا کہ اسے ہیڈ آفس کی جانب سے حکم ملا ہے کہ کمیٹی کو ریکارڈ نہیں پیش کرنا بلکہ اس کی بجائے مذکورہ ریکارڈ کو ہیڈ آفس لاہور ارسال کیا جائے۔ سیکشن آفیسر، محکمہ اقلیتی امور صوبہ سرحد نے کمیٹی کو آگاہ کیا کہ لاہور میں قائم بورڈ کے دفتر نے اس کو ہدایت کی ہے کہ وہ اقلیتی امور کی جائیداد کی تفصیلات حاصل کرنے کیلئے وفاقی حکومت سے رابطہ کرے۔ مذکورہ املاک ٹرسٹ بورڈ کے مندرجہ بالا رویے، ان کی طرف سے بہانے اور بہانے سے ریکارڈ کی فراہمی میں ہچکچاہٹ کو مدنظر رکھا گیا جس کی وجہ سے کمیٹی کا قیمتی وقت ضائع ہونے کے علاوہ اسمبلی کو معقول مالی نقصان بھی پہنچایا گیا۔ لہٰذا متعلقہ افسر کے خلاف سرحد اسمبلی کے اختیارات، تحفظات اور مراعات ایکٹ مصدرہ 1988 کے تحت کارروائی کرنے کے علاوہ کمیٹی پر اٹھنے والے اخراجات بھی وصول کئے جائیں۔ واِلٹر سراج، ایم پی اے، رکن سٹینڈنگ کمیٹی نمبر 21 برائے اقلیتی امور۔" شکریہ، جی۔

جناب سپیکر: جی، آپ بات کریں۔ اس پر آپ خود بات تو کر سکتے ہیں۔ وہ تو انہوں نے پڑھ لیا۔

جناب والٹر مسیح: سپیکر صاحب! آپ کا شکریہ۔ اگر کوئی بات کرنا چاہتا ہے تو کرلیں، خیر ہے۔

جناب سپیکر: آپ بات کر لیں۔

جناب والٹر مسیح: سپیکر صاحب! میں یہ کہتا ہوں کہ یہ جتنی بھی کاروائی ہم نے کی ہے سٹینڈنگ کمیٹی نمبر 21 میں، اس پر کوئی بھی عملدرآمد نہیں کیا گیا۔ یہ ایک Minorities کی کمیٹی ہے اور اسی حوالے سے میں بات کرنا چاہتا ہوں کہ ہم لوگوں کو ہر طرف سے دبایا جاتا ہے، ہمارے ساتھ زیادتی کی جاتی ہے۔ اگر اس سٹینڈنگ کمیٹی کا چیئرمین فرید طوفان ہوتے یا غفور جدون صاحب ہوتے تو مجھے بہت امید ہے کہ فوراً ڈیپارٹمنٹ جواب بھی دے دیتا اور اس پرعملدرآمد بھی ہوتا۔ چونکہ میں نے ذاتی طور پر کئی دفعہ آپ کی توجہ اس طرف دلائی ہے سپیکر صاحب، کہ Minorities کا یہاں پر کوئی مقام نہیں ہے۔ یہ سب زبانی جمع خرچ ہے۔ اس دن بھی وزیر قانون صاحب نے کہا تھا Minorities equal position میں ہیں۔ سپیکر صاحب! میں آپ کی توجہ اس طرف دلاتا ہوں کہ جتنی بھی ہم نے میٹنگز کی ہیں، ان کے اخراجات ان دفاتر پر یا ان ذمہ دار افسران پر ڈالے جائیں۔ ہماری کمیٹیز پر اخراجات صوبائی اسمبلی کے فنڈز سے ہوئے ہیں کیونکہ انہوں نے ہمیں کوئی Response نہیں دیا، ہماری اسمبلی کے اخراجات کو نقصان پہنچایا ہے۔ یہ کوئی ایٹمی پلانٹ نہیں ہے جسکی رپورٹ وہ ہمیں نہیں پیش کر سکتے۔ اگر ڈیپارٹمنٹ ہمیں ان گوردواروں یا مندروں کی رپورٹ نہیں دیتا تو ہم سمجھتے ہیں کہ اس میں ڈیپارٹمنٹ ملوث ہے۔ انہوں نے بہت سا پیسہ لیکر لوگوں کو یہ زمینیں یا عمارات دی ہوئی ہیں، اُن سے انہوں نے کافی پیسہ لیا ہوا ہے اور ہم چاہتے تھے کہ یہ ڈیپارٹمنٹ بیٹھتا اور ہم کو نشاندہی کرتے اس چیز کی کہ یہ یہ چیزیں جو ہیں، یہ فلاں فلاں لوگوں کے قبضہ میں ہیں۔ ڈیپارٹمنٹ ہمارے پاس نہیں آتا اور ہمیں بار بار لکھتا ہے کہ جی یہ ہمیں اوپر سے ہدایات ہیں کہ اس چیز کو آپ سیکرٹ رکھیں۔ اس چیز کو ہم سمجھنے سے قاصر ہیں کہ یہ کون سی وجہ ہے کہ یہ کہا جاتا ہے کہ اس چیز کو آپ سیکرٹ رکھیں؟ تو اس کا جواب میں چاہوں گا کہ محکمہ کے جو بھی منسٹر ہے، وہ ہمیں دیں اور اس سے ہماری کمیٹی کا استحقاق بھی مجروح ہوا ہے اور یہ

استحقاق کمیٹی کو بھیج دیں۔ شکریہ، جی۔

وزیر قانون: جناب سپیکر! درانی صاحب کچھ کہیں گے۔

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکر صاحب! څنګه چه والتر سراج او ونیل، په هغه کمیټی کښ د دوئ سره زه هم ممبر یمه، فرید خان هم دے او بی بی هم ده۔ حقیقت دا دے چه مونږه خو په دے باندے نه پوهیږو چه په دے کښ سیکرټ څه دی چه د یو ممبر نه او د یو کمیټئ نه هغه پټوی؟ یا پکښ غلا ده یا پکښ څه دی چه هغه دوئ نه غواړی چه دلته کښ ښکاره کړی او کمیټئ کښ په هغے باندے خبره اوشی؟ د والتر چه کوم تحریک استحقاق دے، مونږ خو بهرپور د هغے حمایت کوؤ او چه څوک په هغے کښ دی، هغه دِ راوغوښتے شی۔ دا ډیره د زیاتی خبره ده چه هغه وائی چه داسے زمونږه خفیه او چا درته ونیلی دی؟ نو هغه په دے صوبه کښ دستاویزات دی، دلته کښ اوسی، دلته سروس کوی که د مرکز دی، دا د هغه دی نو په هغه باندے خو دا لازمه ده چه کمیټئ ته هغه خپل دستاویزات راوړی او کمیټئ ته سفارش کوؤ چه لاړ شی۔

جناب سپیکر: جی، آپ کے لاء ڈیپارٹمنٹ کا نمائندہ بھی میرے خیال میں اس میں موجود تھا، اس میں اس نے بھی کچھ Opinion دی ہے، اس پر آپ نے سوچا ہے، دیکھ لیا ہے ان کی Opinion کو؟

وزیر قانون: میرے علم میں تو کوئی ایسی بات نہیں آئی مگر آنریبل ممبر نے جو، اچھا Sorry، معاف کریں۔

جناب سپیکر: جی، بی بی۔

بیگم نسیم ولی خان: محترم سپیکر صاحب! دا د کمیټئ میټنګ چه وو، زه هم د دے ممبره یمه، د دے دا ممبر چه کوم Disqualify شو، هغه نے چیئرمین وو او هغه چیئر کوله۔ هغه چونکه پخپله هم اقلیتی ممبر وو او زما خیال دے هغه پخپله په دے کښ ډیره زیاته دلچسپی اغسته، ډیر کوشش نے پکښ کوؤ۔ د دوئ خواهش او کوشش دا وو، دوئ ونیل، زمونږه د اطلاعاتو مطابق چه په مختلفو اضلاعو کښ زمونږه عبادت خانے وی یا گوردوارے وی یا

مندرونه وو نو مونږه لاړ شو، مردان ته لاړ شو، چارسدے ته لاړ شو، نوښار ته لاړ شو، کوهاټ ته لاړ شو، کرک ته لاړ شو، مونږه ترے تپوس اوکړو چه زمونږه دلته چرته عبادت گاه یا گوردواره وه یا مندر وو نو هغه څه شو؟ اوس دا چه یو ضلع کښې متعلقه افسر د دے نه وی خبر چه دلته کښې یو مندر وو او دلته یوه گوردواره وه او هغه ما له دا راکولے نه شی نو متفقه طور کمیټئ دا خبره کړے وه، یوازے دا د والتر سراج صاحب خبره نه وه، یوازے زما خبره نه وه، فرید هم د هغے کمیټی ممبر دے، اکرم درانی صاحب هم دے نو زمونږ د ټولو دا خبره وه او هغه ډیرے اړولے خبرے کولے، البتا پلټا خبرے نے کولے او دا نے اوونیل چه دا د اقلیت جانیداد چه کوم دے، مندرونه او دا عبادت خانے چه دی، دا خو ډیر سیکرټ خبره ده، دا خو مونږه کولے نه شو۔ مونږه په دے خبره نه پوهیدو چه په دے کښې سیکرسی څه ده؟ که یو خانے کښې زه وایمه چه دلته مندر دے نو په دے مونږه پوهیږو چه زمونږه په دے ملک کښې یو اقلیت شته دے، مذهبی اقلیت دے چه هندوان دی، د هغوی مندرونه شته۔ مونږه په دے پوهیږو چه دلته په دے وطن کښې سکهان شته، په اقلیت کښې دی، د هغوی گوردوارے دی یا داسے نور خلق وی چه د هغوی عبادت خانے دی نو که مونږ اقلیت ته د هغه عبادت گاه، د هغه خائے او نه ښودلے شو، د هغے تعداد دومره پورے۔ گیان سنګه چه هغه د کمیټئ چیئرمین وو، هغه اوونیل چه زه پخپله تلے یم مردان ته، ما ډی سی Contact کړے دے، ما ایس پی Contact کړے دے او ما ورسره خبره کړے ده، ما ورته اوونیل چه ما له اطلاع راغلے ده چه په دے کلئ کښې زمونږ یو مندر وو، ما له اطلاع راغلے ده چه دغلته کښې گوردواره وه، تاسو د هغے تفصیل خو راکړئ چه څه مو کړه۔ سکول مو ترے جوړ کړو، چرته مو هسپتال کړو، چا له مو ورکړو؟ یو فلاحی اداره مو ترے جوړه کړه؟ که جوړه کړے مو ترے وی نو پرے خفه نه یو۔ مونږ په دے نه یو خفه چه تاسو مندر وران کړو او تاسو پرے یوه فلاحی اداره جوړه کړه یا مو یو سکول له ورکړے وی۔ مونږ ته حال خو اووایه کنه نو زه نه پوهیږم چه د حکومت د طرف نه او په دے کښې څه جواز راخی چه هغه دا اووانی چه مرکز وانی، د مرکز د اوقاف وزارت

وانی چه دا خبره خو ډیره سیکرټ ده۔ اوس که سبا له په هندوستان کښ مسلمانان لاړ شی او اووائی چه زمونږ یو جماعت وو او د دے جماعت خانے راته اوښایئ او غوک ورته اووائی چه دا خبره چه ده، دا سیکریسی آوټ کیدل دی نو سیکریسی خو د هغے خبرو وی چه د هغے نه د ملک، د وطن دفاع ته خطره وی۔ د مندرنه یا د گوردوارے نه یا د هر قسم عبادت گاه که هغه گرجا شوه که هغه امام بارگاه شوه، د هغے نه هیڅ قسم خطره نشته۔ نو دے سیکریسی باندے زه نه پوهیږم۔ زه بالکل والټر سراج صاحب Support کوم په دے خبره باندے۔ ور تے کړئ دے کمیټئ له چه کمیټئ ته نے خلق راشی او د هغوی نه تپوس اوشی چه ولے داسے شوے ده؟ ډیره مننه۔

<u>جناب سپیکر</u>: جی۔

<u>وزیر قانون و پارلیمانی امور</u>: جناب سپیکر! محترم والٹر سراج صاحب نے جو تحریک استحقاق پیش کی ہے، وہ واقعی قابل غور ہے اور مجھے سن کر تھوڑی سی یہ پریشانی ضرور ہوئی ہے کہ کتنے عرصے سے انہوں نے ریکارڈ مانگا ہے اور ان کا محکمہ وہ ریکارڈ پیش کرنے میں لیت و لعل سے کام لیتا رہا۔ جہاں تک انہوں نے یہ فرمایا ہے کہ ان کی اقلیت کی اہمیت نہیں ہے تو یہ اس غلط فہمی کو دور کریں کہ ان کی بڑی اہمیت ہے اسلیے یہ یہاں ہمارے ساتھ بیٹھے ہیں اور ہمارا ایک حصہ ہیں (تالیاں) اور سیکرٹریٹ میں بیٹھنے کیلئے بھی ان کا ایک دفتر ہے اور وہ اس اہمیت کا احساس دلاتا ہے کہ واقعی ان کی اہمیت ہے۔ اس طرح ان کیلئے ایک دفتر بھی قائم ہے اور پھر کچھ چند روز پہلے تک اسی کمیونٹی سے اقلیت کے ایک نمائندے اسی محکمے کے وزیر رہے ہیں اور تقریباً ایک ماہ تک انہوں نے اس کی وزارت بھی کی ہے تو مناسب یہ تھا کہ وہ بھی اس میں کچھ مدد کرتے تاکہ ان کا متعلقہ ریکارڈ پہنچتا۔ تاہم ان کے دل میں ہمارے لیے بڑا احترام ہے، ہماری قدر ہے اور ان کی اقلیت کیلئے بھی ہم سب کے دل میں قدر ہے، میں یہ چاہوں گا کہ انہوں نے جو یہ نکتہ ------

<u>جناب سپیکر</u>: (قہقہہ) یہ لفظ ذرا الٹا کریں کیونکہ آپ نے کہا ہے کہ "ان کے دل میں ہمارے لیے بڑا احترام ہے"، آپ کے دل میں ان کیلئے بڑا احترام ہونہ چاہئے۔ (قہقہے)

<u>وزیر قانون</u>: دونوں ہیں جناب، میں نے دانستاً کہا ہے ہمارے دل میں ان کیلئے اور ان کے دل میں ہمارے لئے بڑی قدر ہے۔

جناب محمد اورنگزیب خان: جدون صاحب! آپ کو ایسے ہی غلط فہمی ہے، تکلیف ہوتی ہے۔

وزیر قانون: اورنگزیب خان کے دل میں بھی ان کیلئے بڑی قدر ہے۔ دونوں کیلئے قدر ہے کیونکہ ان کو بھی ایک موقف پیش کرنے کیلئے ایک مقدمہ چاہئے (قہقہہ) اسلیے جناب، کہ انہیں عدالتوں سے کافی دیر دور رہ کر کچھ، اسلیے کہا کہ اورنگزیب خان ------

جناب محمد اورنگزیب خان: میں تو جناب، یہ نہیں کہتا۔ گزشتہ دور میں ایک ممبر ایسے ہی جزبز ہو گئے تھے میں نے کہا کہ میں آپ کی دم سے اپنا پاؤں ہٹاتا ہوں۔ میں آپ کو نہیں کہہ سکتا وہ الفاظ۔

وزیر قانون: نہیں، اورنگزیب خان نہیں جی، ماشاء اللہ آپ پاؤں رکھیں، ہم آپ کا پاؤں برداشت کر سکتے ہیں۔ ہم تو اتنے کمزور نہیں ہیں اور بھی رکھ لیں۔ (قہقہے)
جناب! والٹر سراج صاحب نے جو تحریک پیش کی ہے، حکومتی بنچوں کو اس پر کوئی اعتراض نہیں ہے اور اس تحریک کو استحقاق کمیٹی کے حوالے کیا جائے تاکہ اس معاملے کا صحیح حل ہو سکے۔ (تالیاں)

جناب والٹر سراج: شکریہ، سپیکر صاحب اور متعلقہ منسٹر صاحب کا بھی شکریہ۔

جناب فرید خان طوفان: جناب سپیکر صاحب! یوه ډیره ضروری پوښتنه پیدا شوه۔ ډیره خوشحالی دا ده، پیر صابر شاه صاحب راغلے دے۔ محترم پیر صابر شاه صاحب او یوسف ایوب صاحب ورسره هلته ډیر خوشحاله دے۔ پوښتنه کوؤ چه دوئ خو دوه کسان لاړل، زمونږ چیف منسټر صاحب ته بوتلے وو، دے پخپله راغے او هغه نے رانه وستو، ولے؟

Mr. Speaker: Is it the desire of the House that the Privilege Motion No. 54, moved by Honourable Member Walter Siraj, may be referred to Standing Committee on Privileges?

(The motion was carried.)

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it. The Privelege Motion is referrec to the Privileges Committee. Mr. Nek Amal Khan, MPA, to pleas move his Call Attention Notice No. 556.

توجہ دلاؤ نوٹس

جناب نیک عمل خان، جناب سپیکر صاحب! اسمبلی کا اجلاس روک کر اس مسئلہ پر بحث کی جائے کہ میرے حلقے میں ایک ڈگری کالج ہے اور وہ بھی بلڈنگ کی خرابی کی وجہ سے خراب ہو رہا ہے۔ پرنسپل صاحب نے سی اینڈ ڈبلیو کو رپورٹ دی ہے کہ بلڈنگ کریک ہے اور دن بہ دن خراب ہوتا جا رہا ہے۔ سی اینڈ ڈبلیو والوں نے بلڈنگ کو استعمال کرنے کی اجازت نہیں دی۔ بلڈنگ کی جلد مرمت نہ کی گئی تو یہ بلڈنگ گر جانے گی اور لوگوں کو بہت بڑا نقصان اٹھانا پڑے گا۔ وزیر صاحب یقین دہانی کرائیں گے کہ یہ کام کتنے دنوں میں ہو گا؟

جناب سپیکر، دا یو شے زه د معزز ممبرانو په نوټس کښې راولم۔ بعضِ وخت د ډیر Rush of work په وجه هم لږه غلطي اوشي۔ دا لږه مهرباني کوئ چه توجه دلاؤ نوټس کوئ نو په هغے کښې "توجہ مبذول کرانا چاہتا ہوں"، "اسمبلی کی کارروائی روک کر" چه دے نو دا د Adjournment motion سره راځي۔ بعض وخت د غلطئ نه اوشي، انسان د تیزئ په وجه یا په بل څه وجه، خو لږ دے ته توجه کوئ جی۔ اوس خیره کوئ۔

جناب نیک عمل خان، دا تقریباً په 1974-75 کښې دا کالج جوړ شوے دے او تر اوسه پورے په دے کالج کښې د یوے خښتے مرمت هم چا نه دے کړے۔ دا بلډنګ ټول کریک دے۔ ما سره دلته کښې د پرنسپل صاحب یوه چھټئ پرته ده چه دا دوئ ته نے لیکلے ده چه زمونږه دا بلډنګ ټول کریک دے او تاسو مهرباني اوکړئ د دے د مرمت څه بندوبست اوکړئ۔ بیا ورله انجینیر راغلے دے، هغه پرے دا رپورټ لیکلے دے چه دا کریک دے او قابل استعمال نه دے او بیا نے د هغے د پاره، بیا پرنسپل صاحب دا یو ډیر لوئے دغه ما ته راکړے دے او دا مے هم دوئ ته ونیلے دی۔ مهرباني دِ اوکړے شی، چه د تعلیمی ادارو سره دا حال کیږی چه د هغے تقریباً د 1975 ء نه واخله تر اوسه پورے مرمت هم نه وی شوے۔ هغه بلډنګ به څنګه پاتے شی؟ هغه بلډنګ به پاتے څنګه شی، هغه بلډنګ به ورانیږی او خا مخا به ورانیږی۔ صرف زما په حلقه کښې هم دغه یو ډګری کالج دے۔ دا وزیر صاحب ډیر ښه سړے دے او اوس اوس راغلے دے،

زما د ده نه دا توقع ده چه دے به ما له دا یقین دهانی راکوی چه انشاء اللّٰه په دے به زر تر زره کار شروع شی او دا به بنه شی مهربانی۔سوات والا نه۔

Mr. Speaker: Honourable Minister, please.

آغا سید علی شاہ (وزیر مواصلات و تعمیرات)۔ جناب سپیکر صاحب! نیک عمل خان کی کال اٹینشن واقعی حقیقت پر مبنی ہے کہ یہ واحد کالج ہے درگئی میں جو پہلے انٹرمیڈیٹ تھا اور پھر 85-1984ء میں اس کو ڈگری کالج کا درجہ ملا ہے اور تقریباً اس علاقے کے سارے طالبعلم وہاں تعلیم حاصل کرتے ہیں۔ کچھ عرصے سے اس میں مرمت نہیں ہوئی جس کی وجہ سے کچھ حصے اس کے Damage ہوئے ہیں، خطرناک Declare کئے گئے ہیں تو پرنسپل صاحب نے سی اینڈ ڈبلیو کے آفسران سے، XEN صاحبان سے رابطہ قائم کیا کہ آ کر وہ سروے کریں۔ انہوں نے سروے کیا ہے۔ ان کے خیال میں سب نہیں، بلکہ کچھ حصے اس کے خطرناک ہیں جو قابل استعمال نہیں ہیں تو اس کے متعلق انہوں نے مکمل ایک تخمینہ لگایا ہے اور تقریباً ستائیس لاکھ، تیس ہزار روپے کا Estimate بنایا ہے اور ایجوکیشن ڈیپارٹمنٹ کو انہوں نے بھیجوا دیا ہے۔ یہ ایجوکیشن کا مسئلہ ہے، فنڈز انہوں نے ریلیز کرنے ہیں۔ اگر وہ فنڈ جلد ریلیز کر دیں تو انشاء اللہ میں انہیں یقین دلاتا ہوں کہ بہت جلد یہ قابل استعمال ہو جائے گی۔ جناب ایجوکیشن منسٹر صاحب بھی بیٹھے ہیں، میں ان کی خدمت میں عرض کروں گا کہ یہ فنڈز جلد سے جلد ریلیز کریں کیونکہ یہ بہت ضروری مسئلہ ہے تعلیم کا۔

جناب سپیکر۔ جی، وزیر تعلیم دا خو ستاسو خپله علاقه ده کنه۔

میاں گل اسفندیار امیرزیب (وزیر تعلیم)۔ جناب سپیکر صاحب! که په مونږ. باندے وریږی نو په دوئ به اوخخیږی کنه۔ نو هغه په اصل کښ چه کله فنانس ډیپارټمنټ ریلیز اوکړو نو انشاء اللّٰه دا به مونږ. په خپل Priority باندے واخلو۔ (قہقہہ)

جناب بشیر احمد بلور۔ لاء منسټر صاحب به ناست وی، پکار ده چه هغه جواب اوکړی دا د ماشومانو د تعلیم خبره ده او دا ایجوکیشن دے او مونږ. د یجوکیشن د پاره همیشه شور کوؤ چه مونږ. ډیر زیات کار کوؤ نو دا به ډیر یات بنه شی۔

جناب سپیکر: په دے کښی دا لږ کوشش اوکړئ، واقعی چه دومره وخت اوشو او هیڅ پرے نه دی لګیدلی چه څه نه څه پرے کوشش اوکړئ۔ دا تاسو لږ کوشش اوکړئ۔

وزیر تعلیم: خپل پوره کوشش کوؤ چه دا به۔۔۔

جناب سپیکر: چه زر تر زره د دوئ دا کار اوشی۔

وزیر تعلیم: لالا زمونږه مشر دے او د دوئ کار له به مونږه Top priority ورکوؤ۔

جناب عبدالسبحان خان (وزیر اطلاعات): نیک عمل خان دِ بیا هډو د وزیر صاحب سره ملاؤ شی که مطمئن کیږی نو۔ (قہقہے)

جناب فرید خان طوفان: سپیکر صاحب! دا نیک عمل خان جی سپین سرے سړے دے، د ډیر عمر سړے دے، دے ډیر وخت اَخلی په مطمئن کیدو کښی، داسے زر نه شی مطمئن کیدے۔ (قہقہے)

جناب نیک عمل خان: دا جی یو دومره ضروری خبره ده او دوئ تے په خندا باندے تیره وی۔ نو زه دا خبره کومه که چرے زر تر زره دا Assurance ما له دوئ راکولے شی، دا وزیر صاحب دا وائی چه یره دا لږ بلډنګ کریک شوے دے، Main Hall، Boundry wall او Bachlor Hostel تقریباً دا ټول څومره بلډنګ چه دے، دا ټول کریک شوے دے۔ فرض کړه هغه بلډنګ تے کریک شی نو هغه هلکان به په کوم ځائے کښی کښینوی؟ سبق به په کوم ځائے کښی وائی؟ دا یوه ډیره ضروری مسئله ده۔ په دے باندے خا مخا یو داسے سوچ کول پکار دی۔ چه څومره سوالونه په دے اسمبلئ کښی شوی دی نو هر یو وزیر صاحب پاسی چه یره انشاء اللّٰه تعالٰی چه کله مونږ ته فنډ ملاؤ شی، انشاء اللّٰه تعالٰی امید دے که خدائے پاک داسے کار اوکړو نو داسے چل به اوشی او چه د خدائے مرضی پکښی شامله نه وی نو دوئ څه کولے هم نه شی جی خو دوئ دِ ما ته دا خبره اوکړی چه دے له به پیسے راځی او کله به دا کارونه کیږی؟ اراده تے څه ده؟

وزیر تعلیم، جناب سپیکر صاحب! دا مسئله چه ده، دا خو دوئ اوچیړله، دا

خو ډیره Serious خبره ده خو دا په هر یو علاقه کښې، زما په خپلے حلقه کښې د سټیټ د ورځو سکولونه دی، هغه ارتاؤ شوی دی او هغه هائی سکولز یا مډل سکولز فی الحال په Rented buildings کښې دی نو د فنډ کمے دے، انشاء الله چه کله فنډز راشی نو په Top priority باندے به د دوئ دا مسئله حل کړو۔

جناب سپیکر: داسے کار اوکړئ، دا تاسو پخپله اووئیل چه دا مسئله چه ده، او سی اینډ ډبلیو والا نے هم Support کوی چه "کافی حد تک خراب" دے، نو په دے کښې لږ دا کوشش اوکړئ چه دا د ټولو نه په Priority باندے اوشی۔ دا کوشش پکښې اوکړئ۔

وزیر تعلیم: بالکل جی، چه څنګه ستاسو حکم وی۔

Mr. Speaker: Honourable Najmuddin Khan, MPA, to please start discussion on,

"صوبے میں غلے کی کمی اور دستیابی میں مشکلات"۔

جناب فرید خان طوفان: جناب سپیکر صاحب! په ایجنډه باندے تاسو خبره شروع کوئ که تاسو ما ته اجازت راکوئ، یوه ضروری خبره ده چه ستاسو په نوټس کښې هم راوستل غواړم او دا چه خاص طور باندے د حکومت په دے باندے خبره اوکړی۔ نن جی څلورمه او پینځمه ورځ ده چه په حیات آباد واپډے لوډ شیډنګ شروع کړے دے۔ دلوډ شیډنګ، د پاره یو شیډول وی، یو ټائم نے مقرر وی چه د دومره وخت نه دومره وخت پورے او بیا جی اوس په دے حالاتو کښې چه یا خو اوس ژمے شروع شو، سټارټ نے دے نو دا په حیات آباد کښې سحر هم بجلی ځی، ماښام د شپږ بجے نه د اته بجے راسے ځی۔ بیا په نهه نیمے بجے لاړه شی، لس نیمے بجے راشی۔ بیا په شپه کښې په درے بجے ځی، داسے په حیات آباد کښې چه څوک اوسیږی، نه د هغوی د اوبو انتظام شته دے څکه چه ټول خلق په موټرو باندے اوبه اوچتوی، د شپے پته نه لګی دلوډ شیډنګ، یوه طریقه ده په حیات آباد کښې یو داسے غر راکوز شوے دے۔ بیا جی پکښې یو بله ډیره لویه عجیبه خبره داسے ده چه یوه حصه

د حیات آباد چه ده، هغه نے د ټاؤن سره تړلے ده، په هغے کښې بجلی نه خې خو چه هغه نور باقی Population % 75 چه کوم دے، هغے کښې بجلی سحر ماښام او ماسخوتن او بیا په د شپے په آخری پهر کښې د چرګانو په آذان باندے راشی نو ما تاسو دے ته متوجه کول غوښتل چه په دے باندے دوئ سره د واپډے والا چا څه شیډول ورکړے دے او کنه؟ او پکار دی چه دا څیز راشی۔

میاں مظفر شاہ ، فرید خان نن اخبار نه دے کتلے۔ نن په اخبار کښې وو چه د واپډے لوډ شیډنګ په ټول ملک کښې به ډیر زیات وی او ددے نه به هم زیاتیږی ولے چه په واپډه باندے د څلویښتو اربو روپو قرضه ده د تیلو د کمپنئ او هغه واپډا نه شی ورکولے نو لوډ شیډنګ به کیږی۔ ولے چه د واپډے بجلی ګهرو ته تیل مهیا کیدل بند شوے دی د قرضے د وجه نه۔

جناب نجم الدین، دے له به خان له ورځ اوګورو جی ځکه چه دا ډیره غټه مسئله ده او زمونږ په دے ایجنډا کښې هم شامله ده او زه دے صاحبانو ته درخواست کوم ------

جناب محمد افتخار خان مهمند، په دے مسئله کښې جناب سپیکر صاحب، زه یو ګزارش کوم که تاسو مناسب ګنړئ۔

جناب سپیکر، تاسو هم په حیات آباد کښې اوسیږئ؟

جناب محمد افتخار خان مهمند، نه جی نه، زه د فرید خان طوفان په خوا کښې اوسیږم، په حیات آباد کښې نه یم۔ ګزارش دا دے جی که تاسو مناسب ګنړئ چیف انجینئر صاحب، د ایریا چیئرمین چه کوم دے که دا تاسو خپل چیمبر ته راوغواړئ نو حقیقت کښې دا ډیره لویه مسئله ده۔ نو زه به جی ------

جناب سپیکر، فیډرل منسټر صاحب دِ ورسره خبره اوکړی کنه۔ څوک دے؟

جناب محمد افتخار خان مهمند، چونکه ددے هلته کښې جی -------

جناب فرید خان طوفان، د پیر صاحب خو هلته کورشته دے خو دے په اسلام آباد کښې دے۔ په دے کښې د ټولو نه متاثره سړے چه دے، هغه پیر صابر شاه صاحب دے۔

سید محمد صابر شاہ: سپیکر صاحب! ډیره اهمه مسئله دے هاؤس کښې زمونږه

ملګرو مخکښې کړه۔ واقعي دا ډيره تشويشناکه خبره ده او دے لوړ شيډنګ سره ډيره پريشاني جوړه شوے ده او حکومت ته د دے شي احساس دے۔ مونږه ټولو ته يقيناً د دے په وجه ډير مشکلات دي او دے د پاره حکومت انشاء الله عملي اقدامات طرف ته روان دے چه دا د بجلئ کمے، دا ګرانه بجلي، د دے کمے دا ټولے خبرے، دا حکومت انشاء الله دے د پاره ډير جامع منصوبه بندئ سره مخکښې روان دے او دے کښې به ستاسو تعاون مونږه ته پکار وي۔ انشاء الله چه مونږه د بجلئ دا کمے هم پوره کړو او ارزانه بجلي دے قوم ته ملاؤ شي۔ دا د وخت ضرورت دے۔ د غريب سړي د بجلئ د لاسه جناب سپيکر، ډير حالات خراب دي۔ نو انشاءالله زه دا يقين ساتم فريد طوفان صاحب-----

جناب سپيکر: پير صاحب! ستاسو لسم تاريخ دے، په دے پسے ډير په مستعدئ سره روان يئ۔

جناب بشير احمد بلور: زه به دا عرض اوکړم، زما خيال دے-----

سيد محمد صابر شاه: زما به پورا کوشش وي، دے موقع باندے چه هغه ملکونو کښې کوم ډيمونه دي، مونږه به ستاسو سربراهئ کښې، بيګم صاحبه به راسره وي، مونږه به دا اوګورو چه بهتر نه بهتر فيصله پکښې اوشي۔

جناب محمد افتخار خان: يو طرف ته خو بجلي جناب سپيکر صاحب، بے انتها ګرانه کړے ده۔ د بلونو طريقه چه کوم ده، خلقو ته چه کوم تکليف دے، هغه نا ګفته بهه دے او بل طرف ته جناب سپيکر صاحب، چه کوم څيز د پاره تاسو هغه بل داخلوئ، کوم شے د پاره قيمت ادا کوئ، هغه تاسو ته مهيا کيږي نه، نو د دے نه غټ ظلم هډو شته دے نه۔ زما دا ګزارش دے جناب سپيکر صاحب، که تاسو خپل چيمبر ته چيف صاحب راوغوښتو، هلته به مونږ ورسره خبره اوکړو۔

جناب سپيکر: سبا تې بريک کښې نے راوغواړئ۔

جناب نجم الدين: په خيټه چه سړے د لوګے نه مري نو بجلئ ته هيڅ څه ضرورت نشته دے۔ مونږه د خيټے خبره کوؤ، هغوي د بجلئ کوي۔ تاسو ته عرض دے چه اول د دے خيټے دا خبره ختم کړئ چه د لوګے نه مرو نو بيا

د دوئ راپاسی، خان له د ورسره پانم مقرر کړی۔

جناب جان محمد خټک: یوه خبره کوم۔ تاسو د دے لسم تاریخ خبره اوکړه نو غالباً مونږ ته هم څه د دے پته ده۔ سپیکر صاحب، ستاسو نه زمونږ د دے ممبرانو گله ده، بس چه کله ټورته خئ، یو تیم خئ ------

جناب سپیکر: بس خه خیر دے، خبرے ورته زر اوکړئ۔

جناب جان محمد خټک: کله ټورته خئ، یو تیم خئ ------

جناب سپیکر: دا د خیتے خبره ورته اوکړه نجم الدین خان۔ (قہقہہ) جان محمد خان اوس په گپ باندے شروع شو۔

جناب جان محمد خټک: نو زمونږه هم حق کیږی کنه جی، او۔

جناب سپیکر: خئ جی۔

جناب نجم الدین: جناب سپیکر صاحب! ډیره زیاته مهربانی جی۔ د ایجنډے په دویم آئٹم باندے چه هغه د غنمو مسئله ده، به زه تقریر کومه۔ تقریباً نن پنځلسمه ورځ ده چه زه او حاجی عدیل صاحب ناست وو، ایجنډا مو جوړه کړے وه او نن پنځلسمه ورځ ده سر چه ما ته پکښ د تقریر موقع ملاؤ شوه۔ زه صرف دا وایمه چه دا هم د افسوس خبره ده که مونږ ډیر تقریرونه کوؤ، هسے دے کمر ته لگیا کیدل دی، د حکومت په هغے باندے څه نظر نشته دے جی خو بیا هم زمونږ صرف دا مقصد وو چه دا اسمبلی مونږ راغوښته او د دے د پاره ایجنډا مونږ جوړوله۔ زمونږ خپل مقصد دا وو چه زمونږ دے صوبے ته ډیر مسائل ور په مخ دی۔ کوم دے خلقو ته، عوامو ته ور په مخکښ دی، په هغے به حکومتی بنچونه او حزب اختلاف والا تقریرونه اوکړی او د هغه مسئلے د حل د پاره به څه طریقه کار اولټوی خو زه عرض دا کومه چه ما ته په دے باندے غټ افسوس دے چه تیره د مهنگائی متعلق چه کومه ایجنډا ختمیده نو زمونږ خپل دا نیت وو چه د حکومتی پارټئ نه به داسے خبرے راشی چه مهنگائی راغلے په څه وجه باندے وه، د دے وجوهات څه وو؟ او یا د دے د پاره مونږ کوم داسے کار کولے شو چه دا په دے ځانے باندے دغه کړو۔ خو زما مشر، وزیر قانون صاحب، زه به خبره دا کوم، اوس هغوی نشته دے، زما د

تره په ځانې دے، زما مشر دے، حو مونږه په دے اسمبلئ کښ د ډیرے مودے نه دا خبره کوؤ چه پاسو نو مونږ وایو مهنګائی ده، وائی زرداری غلا کړے ده۔ که پاسو وائی مهنګائی ده، اسونو مربے خوړلے دی۔ که پاسو مونږ وایو مهنګائی ده، وائی په بهر بینکونو کښ پیسے ایښودے شوے دی۔ دا دوه درے خبرے دی جی او د دوو کالو نه چه مونږ کله پاسیدلے یو نو صرف دغه یو ټکے اورو، دغه یو ټکے اورو چه صاحبه مهنګائی د دے وجه نه راغلے ده چه بهی د زرداری اسونو مربے خوړلے دی۔ نو زه عرض دا کومه، مونږ دا منو، مونږ دا تسلیموؤ، ما مخکښ هم ستاسو په خدمت کښ دا وئیلی وو، دا خبره ما کړے ده جی، دا خبره ما کړے ده چه آیا مونږه په حکومت کښ به زمونږ نه څه غلطئ شوے وی او د هغه غلطئ د وجه نه قوم مونږ له ووټ را نه کړو خو زه صرف دا وایمه چه څه ښه کارونه هم مونږ کړی دی۔ مونږ دا وایو چه مونږه مهنګائئ کښ، ټهیک ده چه اسونو مربے خوړلے دی حو انسانانو ته د دوئ په حکومت کښ حو چوکر ملاؤ شوی دی او دے خبرے ته غوږ کیږدئ، دا تاسو اندازه واخلئ د خدائے د پاره، زه صرف دوئ ته دا وایم چه دوه کاله تیر شو، په دے دوو کالو کښ زمونږه دا ټول ګناهونه چه کوم دی، هغه مونږ یعنی پیپلز پارټئ کړی دی خو دوئ دِ هغه کار اوښائی، هغه ښه کار دِ دوئ مونږ ته اوښائی چه دوئ په دے دوو کالو کښ د دے قوم د آبادئ د پاره کړے وی، د دے قوم د مهنګائئ ختمولو د پاره ئے کړے وی، دے قوم له د روزګار ورکولو د پاره ئے کړے وی او که دوئ هیڅ څه کار نه وی کړے نو صاحبه، مونږ حو بیا به هم چرته وایو نو دوئ چه سبا په دے اپوزیشن بنچونو باندے ناست وی، دے قوم له به څه جواب ورکوی؟ زه دوئ ته دا درخواست کومه جی، زمونږ دا خبرے دِ دوئ کمزورے نه اخلی، مونږ راغلے یو، مونږ وایو چه زمونږ د دے صوبے مسائل هموار شی ۔ دا ظلم نه دے جی چه خپل وانی سړے، بل ته ګوته نیسی نو څلور ګوتے ځان ته نیوے کیږی۔ غلبیل راپاسی کوزے ته وائی چه تا کښ دوه سوری دی۔ خپل سورے د دوئ نه پټ دی۔ "آبزرور" رساله هغه بله ورځ راوتے ده، که زمونږه هلته اکاونټ شته نو د دوئ هم هلته شته جی۔ هغه اکاونټ سره هغه محلونه سرے

محل یادیږی خو درے درے پینځه پینځه محلونه اوس راوتل۔ پینځه پینځه محلات راوتل۔ فارن اکاونټس کښ چه کوم اکاونټونه دی، زه خو پرے زیات نه پوهیږمه هغه د دوئ ډیر راوتل، زمونږ نه زیات شوی دی۔ زمونږ په کروړونو کښ دی او د دوئ هغه په اربونو کښ دی جی۔ د اربونو خبره نے راوتله۔ زمونږ دا عرض دے چه کم از کم دوئ دِ داسے خبرے کوی چه د دے صوبے مسائل هموار کړی، د دے صوبے سره ظلم نه کیږی۔ دا دِ نه وائی چه تیر حکومت دا چل کړے وو۔ دا زمونږه بدقسمتی ده چه کله یو حکومت فیل کیږی نو هغه وائی چه هغه تیر حکومت دا چل کړے وو۔ نو مسئلے به د دے صوبے څنګه هموارے شی؟ کله "قرض اتارو ملک سنوارو" سکیم راوخی، کله وائی بهنی "خود انحصاری سکیم" دے، کله چه خبره نه وی نو کالا باغ نقاره راواخلی، وائی کالاباغ جوړوو او چه کالا باغ کفن دفن شی نو بیا وائی شریعت نافذ کوؤ۔ زه عرض دا کوم چه شریعت نافذ کیږی، مونږ د شریعت خلاف نه یو، مونږ ملاکنډ ډویژن والا شریعت غواړو جی حو شریعت غواړو۔ آخر دِ دوئ سوچ اوکړی۔ ما هغه بله ورځ هم دا وئیلی دی چه اول حو دِ دوئ امیر المومنین باندے فیصله اوکړی چه امیرالمومنین به څوک جوړیږی؟ سر! تاسو ما ته ډیر بد بد ګورئ، زه عرض دا کوم، چیف منسټر صاحب تقریر کړے وو نو ما خبرے دلته کولے که تاسو هغه بله ورځ وزیر قانون صاحب، زما تره دے، هغوی ته مو دا وئیلی وو چه ته ایجنډے له راشه نو ما ته به وائے کنه، زما خپل اختیار دے جی۔ زه چه څه وایم، هغه به وایم، ما ته هم دا اختیار حاصل دے۔ مسئلے ډیرے دی چه په دے ټولو باندے خبرے اوکړمه او ستاسو په نوټس کښ راولمه۔ امیرالمومنین به څوک وی؟ ګورئ جی زما دا عرض دے او دا درخواست دے تاسو ته چه امیر المومنین، نن سبا زمونږ په پاکستان کښ درے کسان نے دعویٰ کوی، یو زمونږ رائے ونډ کښ ناست دے، یو په اسلام آباد کښ تاړړ صاحب دے۔ یو نوازشریف صاحب دے او امیرالمومنین په اسلام کښ یو وی نو اول خو دِ مونږ ته دوئ دا خبره اوکړی څکه چه اصلی شے چلیږی د کوم خانے نه، اصلی خو د رائے ونډ نه چلیږی، دا نور خانے په خانے موهرے ناستے دی۔ څوک په پنجاب کښ ناست

دی، څوک په اسلام آباد کښې ناست دی او زمونږ په دے صوبه کښې هم یو ناست دے، وائی کیپټن صفدر نوم ئے دے که څه دے؟ هغه وائی چه دلته ناست دے او هغه دا صوبه چلوی۔ دا صوبه هغه چلوی ----

جناب محمد ایوب خان آفریدی: پوائنٹ آف آرڈر، سر۔ آپ نے پوائنٹ آف آرڈر منع کیا ہوا ہے لیکن یہ مہنگائی پر بات کر رہے ہیں یا آپ نے اس کی اجازت دے دی ہے؟

جناب نجم الدین: خبره هم دغه خانے کښې وه۔ د دے مهنګائۍ وجوهات پیشکومه، د دے غنمو خبره کومه جی۔ (قہقہہ) وجوهات ئے هم دغه دی ---

جناب سپیکر: د مهنګائۍ خبره ختمه شوے ده، د غنمو خبره کوه۔

جناب نجم الدین: سر! د دے غنمو نه خبر یئ۔ د دے غنمو نه تاسو نه یئ خبر۔ (قہقہے) زما خیال دے غنم هم د دے وجه نه، وجوهات ئے پکښې دغه دی، نن د نانبایانو هړتال دے۔ دغه ټکے دی کنه دا ما چه کوم راغستے دی چه د حکومتی اصلی سربراه پته نه لګی جی۔ چا ته پته نشته دے چه څوک سربراه دے؟ او ریجنل حکومت دلته شته نه جی۔ د غنمو متعلق تاسو جواب راکړئ چه په پنجاب کښې نن ما ته په څه ریټ باندے اوړه ملاویږی؟ پاکستانی یمه جی، د دے ملک اوسیدونکے یم، غریب یمه او نن په دے صوبه سرحد کښې دے غریبانو سره دا ظلم ولے کیږی چه د هغه خانے او د دے خائے ریټ فرق دے؟ تاسو راله جواب راکړئ چه اصلی وجوهات بنایم خو تاسو وایئ چه غنمو له راشئ جی -----

جناب سپیکر: جواب به ئے حکومت درکوی۔

جناب نجم الدین: غنمو له راځم، تاسو جواب راکړئ چه د دے حکومتی هغه بنچ کوم سړے ما له جواب راکوی؟ اوس دلته یو کس پاسیدو او او ئے وئیل چه بهنی، په دغه کښې د خلقو خیټے خرابے شوے دی، نانبایانو هړتالونه کړی دی چه مونږ باندے تور اوړه خرڅوی، کچه او غلط اوړه مو اوخوړل۔ (تالیاں) سر! اوس زه به غنمو له راشم، خیر دے۔ زه دوئ ته دا سوال کوم، زما دا درخواست دے، زما دا نوے رونړه چه کوم راغلی دی، زه دوئ ته مبارکبادی ورکومه چه دلته د خیره سره راغلل۔ (قہقہے) انشاء الله تعالٰی

مونږه د دوئ کوم مسائل دی، دوئ ټلے وو او هغه مسائلو کښې مونږ دوئ سره ملګری یو او د دوئ په حق کښې مونږ به هر څه خبره کوؤ۔ زما عرض دا دے، د غنمو خبره راځی، ما صرف دا ونیل چه نن تاسو حالات وینئ، قسم دے ټکه توره روټئ راوتے ده او زه یو عرض کومه چه زه اعتراف او نه کړم چه ښه کار ته ښه او نه وایم او بد ته بد او نه وایم نو صاحبه، دا به بے انصافی وی۔ ما نن اندازه اغستے ده، نن سبا زمونږ دا نوے منسټر صاحب چه کوم راغلے دے نو دوئ لږ څه ډیره لار سیدها کړے ده۔ (تالیاں) څنګه نے سیدها کړے ده جی؟ تر اوسه پورے څه کیدل چه غټو غټو خلقو ملونو ته یو لکھ بوری ملاویدے او د غریب سړی مل ته به لس زره بورئ ملاویدے او دا د دے د پاره ملاویدے، ما پکښې دا هم لیدلی دی چه ملونه ټهیکه شوی دی، دے مل له ستا لس زره بورئ دی، زه به تا له اتیا زره بورئ درکومه خو ته به ما له شل روپئ بورئ راکوے۔ راوغواړئ ریکارډ په دے خانے کښې کیږدئ، ولے چه په دے ملونو کښې دا انصاف شوے دے چه بعض مل ته اتیا زره بورئ ملاویږی او بعض ته دِ لس هم نه ملاویږی او د دے نه مخکښې شوی دی جی۔ دا On record دی چه شوی دی او اوس حو ما نه دی اوریدلے پخپله خو منسټر صاحب راته اوونیل چه ما انصاف کړے دے، Equal مو څه تقسیم کړی دی۔ غنم به جی نه ګرانیږی، په خلقو به مهنګائی نه راځی؟ او بیا خدائے د پاره خدمت کمیټی، اوس پرے دلته خبره اوشوه، د خدمت کمیټئ کار درته اوښایمه۔ ډپو د خدمت کمیټئ فیصله ده ، فلانکے سړی له ډپو ورکړئ۔ زه منسټر صاحب ته وایم چه د دے هم تدارک اوکړئ او دا خبرے بندے کړئ او که دا ئے بندے نه کړے او دا نوابانو او شهزادګانو، خانانو، ملکانانو له ملونو کښې اوړه زیات ورکوی او هلته خانانو له اوړه زیات ورکوی نو د اوړو ریټ به نورهم زیاتیږی۔ که نه وی نو راوغواړئ که څوک وائی که زما خبره غلطه وی۔ د دے نه مخکښې چه فوډ منسټر وو، هغه خپل مل له ئے څو ورکړے او د یو غریب سړی مل له ئے څو ورکړے دی۔ راغواړئ چه خبره صفا شی او بیا خدمت کمیټی، هلته چه د مل نه په ټهیکیداری او کمیشن ختم شی نو بیا هلته لار شی په بازار کښې د اوړو خبره روانه شی۔ ډپو هولډر سره ریټ

مقررېږي- ډپو هولډر سره ریټ مقررېږي- څوک وائي ما له به شل روپۍ بورۍ راکوئ، تا له به ډپو درکومه او څوک وائي ما له به پنځوس روپۍ راکوئ، تا له به ډپو درکومه جي- زما دا درخواست دے، زه نور بحث و مباحثه نه کوم، زما مشران شته دے- سر! ایجنډا ما جوړه کړے ده، شل ورځے ورته دلته کښې ناست ووم او زما یوه ګهنټه تقریر حق دے او که حق مو نه کیږي نو بیا خیر دے---

<u>جناب سپیکر</u>: پینځه منټه درله نور Extra درکومه، ځئ-

<u>جناب نجم الدین</u>: پینځه منټه کښې سر، دا دوئ چه کومے ناجائزے کړے دي، دا حو په شلو ګهنټو کښې نه ختمېږي او تاسو په پینځه منټه کښې ختموئ؟ پینځو منټو کښې څنګه ختموئ؟ زما دا عرض دے، تاسو په دے کرسئ باندے ناست يئ چه څه احکامات وي، څوارلس ورځے پس زه تقریر کوم، څوارلس ورځے، زما زړه نے اوچوو جي او هغه بله ورځ زمونږ جدون صاحب لګیا وو، قسم په خدائے زه درے خله پاسیدم او په دے راوتم که ستاسو خیال وو چه ما ونیل چه مونږ څه وایو او دوئ څه وائي؟ نو زمونږ دا درحواست وو، دا مو عرض دے چه کم از کم زه خو نور څه نه وایمه جي خو دا وایمه چه دا حکومت کم از کم زمونږه او په پنجاب کښې د فرق نه کوی او که دے د پنجاب او د صوبه سرحد په خلقو کښې فرق کوی، د دے اوړو دا فرق د دے پښتونخوا، زمونږ د دے پښتنو او د پنجاب په خلقو کښې راځي، د غوړو فرق راځي، تعمیراتي کارونو کښې فرق راځي، نو بیا به مونږ څه کوو؟ بیا خو وائي "تنګ آمد به جنګ آمد"- خیر دے اوس به قلارشو، په دے وخت کښې زمونږ مشران هم وائي چه قلارشئ نو چه زه په خیټه باندے مرم نو که څوک وائي نو ایټم بم سره زما کارنشته دے چه دا ایټم بم والوزوي او د لوګے نه دِ ما دا وژني جي- بیا د هغے نه به داسے حالات جوړشي، د دے ملک د خرابولو او د دے ملک ټکړے ټکړے کولو دا حکومت سازش کوي ځکه چه په یو ملک کښې تر اوسه پورے ما دا نه دي لیدلي چه یو ځائے کښې یو ریټ دے او بل ځائے کښې بل ریټ دے- دویمه خبره دا ده جي، زه تجاویز ورکوم، هغه دا دي چه نوابان او خانان او ملکانان خدائے پاک غټ غټ خلق پیدا کړے دي جي،

د هغوی په ملونو دِ چورلټ اوړه بند کړی،هغه دِ خان له پخپله باندے اوړه اخلی او دے غریبو له دِ ورکړی چه د دوئ دا ملونه روان شی او په دے باندے خبره ټهیک شی۔ ټهیک ټهاک خبره ده، د دوئ حق کیدے شی، دوئ په کروړونو روپو غنم خان له اغستے شی او بیا نے اوړه کولے شی او خانے له اوړے شی نو دلته دا غریبانان ملونو والا دی، دوئ له دِ ورکوی۔ دا بے انصافی د نه کوی۔

جناب بشیر احمد بلور: مل والا به هم شی او غریب به هم شی، دا خو څه دوه خبرے نه دی؟ مل والا او غریب۔

جناب نیک عمل خان: د هغوی مطلب دا دے چه نوابان او شهزادگان دِ ناست وی، هغه له زیات ورکوی او غریبانانو ته کم ملاویږی۔

جناب نجم الدین: او جی، واورئ دا غریب دا دے۔ زه به تاسو ته پچهتر پرسنټ ملونه داسے اوښایمه چه هغه د بینک نه لون راغستے۔ شل لکهه نے پکښ خپلے ورکړے دی او یو نیم کروړ روپئ نے بینک نه لون اغستے دے، هغه غریب دے او چه یو سړے پینځه پینځه ملونه د خپل جیب په پیسو اغستے شی، هغه غریب نه دے جی، هغه غریب نه دے او پینځه، لس لس کسان چه کوم ملګری شوی دی او مل نے اغستے دے، هغه غریب دے جی، هغه سړے غریب دے چه لسو کسانو باندے نے خان له مل جوړ کړے دے خو هغه سړے غریب نه دے چه هغه د غټو غټو کارخانو مالکان دی۔ دغه فرق شته دے جی، دا واضحه دے، لاړ دِ شی دا Calculation دِ اوکړی چه کوم کوم ملونو Loan د بینکونو نه اخستے دے، په غټ دغه باندے اخستے هغه غریب دے او چه کوم ما لداره دے۔ زمونږه د منسټر صاحب نه اوس دا توقع ده، یقین مے راځی او مشر سړے دے، ښه یقین مے دے پورے خو دا ما اوریدلے دی چه دے وائی چه زه به اوس انصاف کومه او په انصاب باندے نے شے روان کړے دے انشا اللهٰ تعالیٰ زه ورته وایم چه د دے اوړو قسم هم ښه کړی او د پنجاب سره که دا منسټر صاحب، دا خو د فوډ منسټرئ نه استعفیٰ ورکړی او که نے نه ورکوی نو د پنجاب او د دے خانے ریټ به دے برابروی او که برابر نے نه کړو نو د دے اسمبلئ نه تلل دی۔ مونږه به راوخو او د پنجاب خلاف به چغے وهو

چه خه مو خوښه وه، هغه به کوؤ - ډیره مهربانی جی -

Mr . Speaker: Honourable Nawabzada Mohsin Ali Khan , MPA , please . Not present , it lapses . The sitting is adjourned till tomorrow morning and we will reassemble at 10.00.a.m. Thank you very much.

(اسمبلی کا اجلاس منگل 16 اکتوبر 1998، دس بجے صبح تک کیلئے ملتوی ہو گیا۔)